LOIS BONAPARTE'İN 18 BRUMAİRE'İ • Karl Marx

Karl Marx

Lois Bonaparte'nin 18 BRUMAİRE'i

KARL MARX

LOUİS BONAPARTE'İN 18 BRUMAİRE'İ

Birinci Baskısı İzlem Yayınları tarafından Mart 1967 yılında basılmıştır.

Birinci Baskı :Mart 1967
İkinci Baskı :1993
Baskı :Çağdaş Matbaası
Dizgi :Çağdaş Dizgi
Kapak Düzeni :Zehra Şenoğuz

Genel Dağıtım :**Çağdaş Pazarlama**
Cağaloğlu Yokuşu, Bakış Ofset İşhanı
No: 6-8 Zemin kat Çağdaş Kitabevi

Cağaloğlu / İST.

Tel: 512 33 69 - 511 96 15 - 528 51 29
Fax: 512 33 69

KARL MARX

LOUİS BONAPARTE'İN 18 BRUMAİRE'İ

Çeviren
Ahmet Acar

YORUM YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Brumaire, Büyük Fransız Devrimi takviminde 22 ya da 23 Ekim'den 20 ya da 21 Kasım'a kadar süren ikinci ayın adıdır.. Bu ayın en önemli günü de Napoleon Bonaparte'ın cumhuriyeti devirip tek başına iktidara geçtiği tarih olan 18-19 Brumaire'dir. O zamanın karışıklıklarından yararlanmasını bilen bu genç general, çeşitli güçleri kullanarak, bu güçlere çıkar sağlayacağına söz vererek başa geçmiştir. Ama gene de bu, gerek Fransa gerekse bütün dünya için önemli sonuçlar doğuran, Marx'a göre trajedi deyimiyle nitelenecek değerde bir olaydır. Aradan daha elli yıl bile geçmeden, aynı oyunu oynamaya kalkanların çıkması ise durumu komediye dönüştürmektedir. Nopoleon Bonaparte'ın yeğeni olan Charles Louis Napoleon Bonaparte (1808-1873) da bu güldürünün baş oyuncusudur. Amcasına özenmiş, onunu yeteneklerini kendinde var sanmış, büyük bir ihtirasla ortaya atılmış ve üstelik durumu iyi değerlendirdiği için isteğini gerçekleştirerek başa geçmiştir. Ama gene de bütünüyle I. Napoleon'un parodisi, taklidi olmaktan kurtulamamıştır. Marx, kitabına koyduğu adla bile. I.Napoleon ile yeğeni arasındaki özentiyi belirterek, alay etmektedir. Louis Bonaparte'ın 18. Brumaire'ini, yani Louis

Bonaparte'in da amcası gibi cumhuriyeti yıkıp başa geçmesini anlatmaktadır.. Ama bu dümdüz bir anlatım degildir elbette. Marx, kendinden beklendiği gibi, o zamanın Fransa'sının geniş ve genel bir çözümlemesini yaptıktan sonra, Louis Bonaparte'ı diktatörlüğe götüren güçleri, sınıf çatışmalarının o zamanki konumunu büyük bir ustalıkla irdelemektedir. Üstelik bu incelemesini Louis Bonaparte'ın darbesinden iki ay sonra yazdığını da eklememiz gerek. Kendi bu kitabı için <<Sınıf kavgasının Fransa'da nasıl olup da basit ve kaba bir adamı kahraman yaptığını gösteriyorum.>> diyor.

Louis Bonaparte, 2 Aralık 1851'de darbe yaptığı zaman, Marx Londra'da bulunuyordu. Fransa onun teorileri için bulunmaz bir örnekti. Özellikle 1848 Devrimi ve sonuçlarını büyük bir dikkatle izlemişti. Bu olayların ışığında, burjuva devletinin proleterya devletine dönüşmesi üstüne yeni ve somut açıklamalarını örnekleriyle buluyoruz bu kitapta.

Öte yandan Fransa, Marx'ın da yorumlarında belirttiği gibi, burjuva devleti olmaktan kurtulamamış, dengesizlikler ve kararsızlıklar içinde bocalamıştır günümüze değin. Ve üstelik işin garibi, tarih bu kez bir melodram olarak gene tekrarlanmış, Fransa'nın başına bir faşist daha gelmiştir. Louis Bonaparte'ın yerini alan bu yeni diktatör için Georges Cogniot şöyle diyor: <<Bonaparte ile de Gaulle arasında çok açık bir benzerlik vardır. Her ikisi de orduya, özellikle Afrika'daki generallerine dayanmıştır. Saint Arnaud'un yerini Salan almıştır bugün. 1852 yılında da ordu, şimdi olduğu gibi, <<toplumun en bilge sınıfı, toplumun yöneticisi>> idi. Subaylara göre, cumhuriyet yönetiminden tiksinmek, yüce kişilerden olmanın belgesidir. Yüksek rütbeli subaylar, iktidarın bütün yetkilerine sahip olmak ya da iktidarı denetimleri altında bulundurmak ve ülkede askeri bir hükümet kurmak isterler.>>(1).

Marx'ın benzetmelerini daha iyi anlamak için, Büyük Fransız Devrimi'nin ve bu devrimi izleyen olayların bilinmesi gerekli. Bu yüzden, buraya bir özet eklemeyi yararlı gördük.

BÜYÜK FRANSIZ DEVRİMİ

Büyük Fransız Devrimi, birdenbire beliren bir patlama değildir. XVII. Yüzyıldan beri gelişen nedenlerin bir sonucudur. XV. Yüzyıldan sonra kralların mutlak egemen olduğu bir ülkeydi Fransa. Öyle ki, XIV. Louis, ünlü <<Devlet benim.>> sözüne değin götürmüştü işi. Bu mutlak yönetim Fransa'da yaygın ve korkunç bir yoksulluk doğurmuştu. Kralın çevresinde kümelenen soylularla din adamlarından başkası insan sayılmıyordu. Üstelik soylularla din adamları halkın sırtından geçiniyordu. Soylularla din adamları vergi vermezdi çünkü Fransa'da; vergi yalnız halktan alınırdı. XIV. Louis'nin yaptığı sürekli savaşların, XV. Louis'nin israfının ve yenilgilerinin acısı da halktan çıkacaktı elbette. Öyle de oldu gerçekten; halka yeni vergiler yüklendi.

O zaman Fransa'da yaşıyanları dört bölüme ayırmak mümkündür.

1- Soylular
2- Din adamları
3- Burjuvalar
4- Köylüler

Köylüleriyle birlikte bütün köyler, soyluların malıydı. Soylular, sahibi oldukları topraklarda çalıştırdıkları köylülerden derebeylik vergisi alırlar; bu vergiyi de boyuna arttırmaya çalışırlardı. Köylüler içinde çok küçük bir azınlık ise üstünde çalıştığı küçük toprağın mülkiyetini eline geçirebilmişti. Bunlar da öşür ve eski derebeylik vergilerinin ağırlığı altında ezilirdi. Vergileri, soylularla din adamlarından kurulan krallık meclisleri belirlerdi. Askere gitmek, savaşmak da köylülerin ödevleri arasındaydı. Soylular sözde bu işleri yönetir, saray çevresinde ya da zengin şatolarında rahatlarına bakarlardı. 1781'den sonra ordunun büyük aylık alan yüksek rütbeleri yalnız soylulara verilir olmuştu. Din adamları, çok geniş ve zengin kilise topraklarının geliriyle hiç bir iş yapmadan bolluk içinde yaşarlardı. Bütün devlet hizmetlerinden affedilmişlerdi. Papazların çoğu yüksek soylular sınıfının ailelerinden seçiliyor ve yüksek aylıklarını almaktan başka bir şey düşünmeyen papazlar çıkıyordu ortaya. Burjuva sınıfı ise köylülerden iyi durumda olmakla birlikte gene de ülkenin güç işleri altında bunalırdı. Bu yüzden köylülerle burjuvalar, saray çevresinde toplanan soylulara düşman kesilmişti.

Fransız Devrimi'ni hazırlayan sebeplerin önemlilerinden biri de özellikle Fransız düşünür ve yazarlarının XVIII. Yüzyılda insanların özgürlüğü ve eşitliği üstüne değerli eserler yayınlamış olmalarıdır. İnsanların köleliğine karşı çıkıyordu bu yazarlar. Voltaire, J. J. Rousseau, Montesquieu, Diderot adaletin sözcüsü olarak beliriyorlardı. İngiliz ve Amerika'daki yönetim biçimlerini görmüş olanlar da benzer bir devlet düzenini Fransa'da kurmak istiyorlardı. Bütün bu hazırlıklar krala karşı ayaklanmalara yol açtı.

XVI. Louis gitgide artan saray giderleriyle çevresini saran soylu ailelerin para isteklerini karşılayamaz duruma düşmüştü. Kızını evlendiren, bir zarara uğrayan her soylu aile kraldan büyük paralar istiyor ve koparıyordu. En sonunda kral, genel meclisi toplantıya çağırıp yeni vergiler koyacağını bildirdi. (5 Mayıs 1789) Toplanan mecliste burjuva temsilcileri de bulunuyordu. Kralın Maliye Nazırı'nın yeni vergiler konacağını

açıklaması üzerine Fransa tarihinde ilk olarak meclis, kralın isteğine boyun eğmedi. Meclis üyeleri Anayasa hazırlanmadan böyle bir verginin konmasını kabul etmiyeceklerini ve Anayasa yapılana kadar da meclisi dağıtmıyacaklarını bildirdiler. Kralın iradesine karşı çıkacak devrimi başlatmış oluyorlardı böylece (20 Haziran 1789).

Bunun üzerine sınıflar meclisi demek olan Etajenero, bir Kurucu Meclis'e yerini bıraktı. Kurucu Meclis Anayasa hazırlıyacaktı. Kral bunu kabul etmek istemeyince 14 Temmuz 1790'da Paris halkı ayaklanarak kralın siyasi tutukluları bulundurduğu. Bastil'i ele geçirdi; tutukluları serbest bıraktı. Bu arada Kurucu Meclis Anayasa'yı hazırlamış, <<İnsan Hakları Bildirgesi>>ni de bu Anayasa'nın başına eklemişti. Bu bildirgenin ünlü başlangıcı şöyleydi: <<İnsanlar özgür doğar, özgür ve eşit haklara sahip olarak yaşar; özgürlük, mülkiyet, güven ve baskıya karşı koyma doğal ve kaldırılmaz haklarıdır; her türlü egemenliğin esas kaynağı millettir; özgürlük, başkalarına zarar vermiyecek herşeyi yapabilmek demektir.>>

Böylece o zaman için çok yeni ve devrimci düşünceler kamu oyunda yansılanmış oluyordu. Halkın gücüyle tek başına başa çıkamıyacağını anlayan kral, krallık düzeninin sürdürülmesini isteyen başka devletlerden yardım almayı tasarladı. Avusturya İmparatoru, Fransa Kralı'nın kayınbiraderiydi. Karısı ve çocuklarıyla 1791 yılında gizlice Avusturya'ya kaçmak isterken yakalandı. Bunun üzerine Avusturya ile Prusya, Fransa'ya birer nota vererek, krallık düzenine dönülmesini istediler. İçerde de bazı soylular, kralı tekrar tahta çıkarmak için asker topluyordu. Bu durumda, Kurucu Meclis kendini feshederek yeni bir seçim yapılmasını sağladı.

Eğer bu karışıklıklar çıkmayıp 1790 Anayasası güçlüklerle karşılaşmadan uygulanabilseydi, Fransa barışçı bir yöntemle liberal düzene geçmiş olacaktı. Ama gerek yukarda anlatıldığı gibi soylularla kralın eski durumlarına dönmek için gösterdikleri çaba, gerekse taşradan Paris'e akan işsizler yığınının doğurduğu dengesizlik ve yoksulluk olayları birden alevlendirdi.

O sırada iki ana fikir çarpışıyordu. Bunlardan biri krallığın tamamen kaldırılıp cumhuriyetin kurulmasını istiyor, diğeri ise meşruti bir krallığı savunuyordu. Seçim sonunda kurulan Anayasa Meclisi'nde (Assemble Legislative) her iki fikri savunanlar da yer almıştı. Yeni Anayasa, krallığı kaldırmıyor ama, kralı denetleyen ve kanun yapan bir meclis kurulmasını öngörüyordu. Kral, bu meclisin seçeceği nazırlarla ülkeyi yönetecekti. XVI. Louis, bu durumu kabule yanaşmıyordu. Bu sırada Prusya ve Avusturya orduları Fransa'ya saldırmışlardı. Kral, Fransa'nın yenilmesi sonunda kendi mutlak egemenliğini kurabileceğini umduğu için, Fransız savaş planlarını Avusturyalılara bildirdi. Bunun üzerine 20 Haziran 1792'de Danton'un kışkırttığı Paris halkı ayaklandı. Kral, Anayasa'yı tanıyacağına söz verince başkaldıranlar dağıldı. 10 Ağustos 1792'de Parisliler bu kez de Robespierre ile Marat'nın yönetiminde başkaldırdı; kralın sarayına saldırdı. Kral meclise sığındı. Meclis de kralı, yabancı ülkelere Fransa'nın savaş sırlarını vermekle suçlayarak tutukladı. Bundan sonra Anayasa Meclisi de kendini feshederek yeni seçime gitti.

1792 yılında yapılan seçim sonunda kurulan Ulusal Meclis'te (Convention) burjuvalar büyük bir çoğunluk sağlamışlardı. Seçim öncesinde görülen kanlı zorbalıklar seçime katılma oranını çok düşürmüştü. Devrimden yararlanmasını iyi bilen burjuvalar, işçilerle zenaatkarları yana iterek öne çıkmayı başarmışlardı. Konvansiyon Meclisi'nde iki işçi ve devrime ayak uydurmuş bir kaç soylu milletvekilinden geri kalan çoğunluk burjuva temsilcisiydi. 20 Eylül 1792'de Ulusal Meclis toplandı. Aynı gün Fransa'ya saldıran Prusya orduları durduruldu. 21 Eylül'de Ulusal Meclis, krallığı kaldırıp cumhuriyeti ilan etti. Meclis üç partiden kurulmuştu. Danton, Robespierre ve Marat'ın yönetimindeki Montaryarlar (Montagnards) aşırı cumhuriyetçiydiler; 10 Ağustos saldırısını gerçekleştiren Paris Devrim Komünü'ne dayanarak devrimi zorla kabul ettirip tamamlamak istiyorlardı. Jirond eyaletinden

seçildikleri için Jirondenler adını alan topluluk, daha ılımlıydı; kişi özgürlüğüne ve mülkiyete saygı duyuyordu; Paris komününün dikdatörce yönetimine karşı çıkıyordu. Üçüncü bölüm ise, cumhuriyet meclisinde, meşruti de olsa, krallığı geri getirmeye çalışmak gibi çelişik bir durum gösteriyordu.

Paris Komünü'nün baskısı sonunda XVI. Louis yargılanıp 16 Ocak 1793'de idam edildi. Kralın idam hükmü Meclis'ten 360'a karşı 361 oyla çıkmıştı. Bundan sonra yönetimi iyice ellerine geçiren Montanyarlar kanlı bir diktatörlüğe, şiddet ve baskı düzenine girdiler. Binlerce kişi kurşuna dizildi, binlerce kişi giyotine gönderildi. Sonunda Montanyarlar arasında da anlaşmazlık çıktı. Robespierre diktatörlük hırsıyla, gitgide <<müsamahakar>> eğilim gösteren Danton'u ve arkadaşlarını da Jakoben'lerin en solcu ucu olan Hebertist'leri de giyotine gönderdikten sonra, Fransa'yı bir kral gibi yönetti. En sonunda kendi de giyotinde can verdi. Fransa'nın bu kanlı dönemine şiddet dönemi (terrör dönemi) denir.

Robespierre'in diktatörlüğünü sona erdiren, Fransa'nın yabancı devletler tarafından ele geçirilmesini önleyen Ulusal Meclis, Robespierre'i tutanları içinden attı; Paris Komünü'nü ortadan kaldırdı; Jakoben Partisi'ni kapatıp sorumlularını giyotine gönderdi. Jakobenler bu davranışları devrimden geri dönüş sayarak karşı çıktılar. Bu sırada kralcılar da şiddet hareketlerine başlamışlardı. Ulusal Meclis, Jakoben kulüpleri de kapatarak Jakoben hareketine son verdi.

Arkasından kendi düşüncelerini yaymaya çalışan Babeuf ile arkadaşlarına cephe aldı; Babeuf tutuklandı, sonra da giyotine gönderildi.

Ulusal Meclis yeni bir Anayasa hazırladı. Buna göre Fransa'yı <<Direktör>> adı verilen beş kişi yönetecekti. Bu beş kişiyi, Beşyüzler Meclisi ve Eskiler Meclisi adını taşıyan iki meclis seçecekti.

NAPOLEON BONAPARTE

Zamanla diktatör yönetimi de halk gözündeki itibarını yitirdi. Fransa'yı kötü yöneten direktörler, halkın sıkıntılarını, yoksulluğunu arttırmışlardı. Bu yüzden bir kurtarıcı beklenmeye başlanmıştı. O zamana kadar cumhuriyetci görünen genç bir general, Bonaparte, Mısır'da pek başarılı olmayan bir savaşı sürdürüyordu. Ama bir gün Fransa'da bir haber bomba gibi patladı. Napoleon Bonaparte ordusunu Mısır'da bırakıp Fransa'ya dönmüştü. Halk İtalya'daki zaferlerinden dolayı bu generali çok seviyordu. Dönüşü Fransa'da bir bayram sevinci yarattı. Komutasına verilen orduyu neden bıraktığını kimse sormadı. Bonaparte, Paris'e yerleşip ortamı incelemeye başladı. Dışarı karşı cumhuriyetçi görünüyordu. Bir yandan da Direktuar yönetiminin beş Direktörüyle darbe planı hazırlamak için gizli gizli görüşüyordu. Bunlardan bir ikisinde başarısızlığa uğradıktan sonra Sieyes'i kandırabilmişti. Ağırbaşlı, mütevazi ve cumhuriyetçi görünüşü halk ve ordu gözünde daha çok sevgi kazanmasını sağlıyordu. Bu yüzden kardeşi Lucien Bonaparte Beşyüzler Meclisi'ne Başkan seçildi. Bonaparte büyük bir oyun oynuyordu. Halk, milletvekilleri Bonaparte'i <<yaşasın cumhuriyet>> diye alkışlıyordu. Aşırı sol milletvekillerinden

biri mecliste <<Fransa tam ve saf bir cumhuriyet aşığı olan, İtalya ve Doğu Fatihi General Bonaparte'in dönüşüyle kurtulmuştur.>> diye bağırıyordu.

Böylece Devrim'in Brumaire ayına girilmişti. Bonaparte artık darbe kararını kesinleştirmiş, kendini tutanları çevresine toplamıştı. Darbenin 18 Brumaire günü yapılması kararlaştırıldı. 17 - 18 Brumaire gecesi Eskiler Meclisi üyeleri, <<çok önemli bir konunun görüşülmesi için>> ertesi sabah Tuileries Sarayı'na çağrıldı. Meclis Başkanı, Cumhuriyetin çok büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu, bu tehlikeyi göğüslemek için Bonaparte'ın başkumandanlığa getirildiğini bildirdi. Meclisi, ertesi gün bu konuda görüşmek üzere Paris dışında Saint-Cloud'a çağırdı. 19 Brumaire sabahı her iki meclis de Saint-Cloud'da toplandı. Bonaparte, hazırladığı tasarıyı bu meclislerden geçirerek kanunlaştırmak istiyordu. Bir gün önce, beş konsülden, biri olan Barras'yı tehditle istifa ettirmiş, çekilmeyi kabul etmeyen ikisini de şatolarında tutuklamıştı. Bonaparte ile anlaşmış olan Sieyes ile Duclos da direktörlükten istifa etmişlerdi. Beşyüzler Meclisi, Lucien Bonaparte'ın başkanlığına rağmen <<Cumhuriyetin yeniden gözden geçirilmesini>> öngören tasarıya <<Kahrolsun dikratörler>> diye bağırarak karşı çıktı. Napoleon Bonaparte meclise gitti, ama hakaretle karşılandı. Meclisten çıktığı zaman yüzünden kan akıyordu. Bu durumda son kozunu oynayarak kapıya kadar getirdiği askerlere seslendi: <<Asker! sana güvenebilir miyim?>> Cevap olumluydu. Lucien Bonaparte'ın da kışkırtmasıyla askerler meclise girdi. Milletvekilleri çil yavrusu gibi dağıldılar.

O günün akşamı, saklandıkları yerlerden toplanan milletvekilleri, Napoleon'un istediği meclis kararını imzaladılar. Fransa'yı artık üç konsül yönetecekti. Sieyes ile Duclos konsül seçilmişlerdi! Bu darbeden biraz sonra Napoleon Bonaparte Birinci Konsül olacaktır. (1799) Beş yıl sonra (1804'de) ise gülünç bir neden ileri sürerek <<cumhuriyetin selameti uğruna>> imparatorluğunu ilan edecektir.

Bundan sonra Napoleon saldırgan bir politika izliyecek, Avrupa'nın dört bir yanında savaştıktan sonra, karşısında birleşmiş olan devletlere Vaterlo'da kesin olarak yenilerek (1814), sürüldüğü Saint-Helene adasında ölecektir (1821).

1830 DEVRİMİ

Napoleon'dan sonra Fransa'da gene krallık düzeni kuruldu. Cumhuriyetin, din ve din adamları üstündeki baskısı tam tersine döndü. Artois Kontu'nun kardeşi, XVIII. Louis olarak tahta çıkmıştı. Kral bir meclis ve bu meclise karşı sorumlu bir hükümet kabul etmiş, böylece meşruti bir krallık gerçekleştirmişti. XVIII. Louis'den sonra Bourbon sülalesinden X. Charles kral oldu. X. Charles sağcı bir kraldı. Eski üstünlüklerini isteyen soylularla birleşti Burjuvalar ise kazandıkları hakları ellerinden kaçırmak istemiyordu. Bu iki sınıf arasındaki çatışma X. Charles zamanında iyice şiddetlendi. Kral, seçim sonunda sağcıların yenilmesine rağmen, sağcı politikasını sürdürmeye çalışıyordu. Devrim hiç olmamış gibi davranmaya kalktı. Dış politikası da devrim öncesi gibi emperyalist ilkelere dayanacaktı.

1789 Devrimi'nde rol oynayan La Fayette'in öncülüğündeki muhalefet kraldan hükümeti değiştirmesini isteyince, hükümet iki meclisi de dağıttı. Basın üstüne korkunç bir baskı başladı. 1830 Temmuz'unda yapılan seçimlerde hükümet partisi azınlıkta kaldığı halde, kralın başbakanı hükümeti bırakmadı; seçimleri yenileme kararı aldı. Basın özgürlüğünü tamamen kaldırdı. Bunun üzerine Paris halkı ve askerler ayaklandı. Cumhuriyetin üç renkli bayrağı Belediye sarayına çekildi. Başkaldıranlar gene cumhuriyet ilan etmek istiyorlardı. Ama Thiers bunu önledi. X. Charles tahttan çekildi; İngiltere'ye sığındı. Yerine daha liberal anlayışta olan, Orleans sülalesinden Louis - Philippe kral oldu. (7 Ağustos 1830). 1830 Devrimi adını alan bu olay, aslında Fransa'da ve bütün Avrupa'da liberalizmin kazanışı olarak nitelenmiştir.

1848 DEVRİMİ

XIX. Yüzyılda bilim alanında gerçekleşen atılımlar ve her yeni buluşun teknik yoluyla endüstri alanına uygulanması, yüzyıla belirli özelliğini kazandırmıştır. Makineleşmenin bir çığ gibi büyüdüğü bir çağdır, bu yüzyıl. Endüstrinin gelişmesi, kapitalizmin, o güne değin görülmedik ölçüde büyüyüp güçlenmesine yol açmıştır. Büyük devletlerin, bu arada Fransa'nın, emperyalist istekleri daha belirli olarak ortaya çıkmış; kapital birikimi daha da hızlanmıştır. Gelir dağılımındaki büyük dengesizlik işçi sınıfının gitgide yoksullaşması sonucunu doğuruyordu.

Bu bakımdan işçi sınıfı hoşnut değildi. Durumunu düzeltmek için çıkar yol arıyordu. Bu konuda kuramsal çalışmalar da yapılıyor, çeşitli sosyalizm tartışmaları sürüp gidiyordu. Stuart Mill, August Combte Hegelciliğe yeni bir yorum getiren Feurbach, Robert Owen, Proudhon değişik görüş ve çözüm yollarıyla sosyalist düşüncelerin gelişmesinde yer alıyor, Marx kuramını ortaya atıyordu. Bütün bu çalışmalar 1848 Devrimi'ni etkiliyecektir.

Öte yandan burjuvalar da krallıktan hoşnut değillerdi. Liberalizm ve cumhuriyet yönetimi bu sınıfın isteklerine daha uygun geliyordu. Onun için 1848 Devrimi'ni başlatıp yürüten işçileri desteklemiş, sosyalistlere katılmışlardır. İşçi sınıfının haklarını elde etmek amacıyla kurulan sosyalist partileri, cumhuriyet düzenini kurmak isteyen burjuvalarla yanyana görürüz. Ama devrim gerçekleştikten sonra bu yapma birlik bozulacak, burjuvalar gene kendi isteklerini öne geçirmeyi başaracaklardır.

1830 Devrimi'nde, işçiler de liberalleri desteklemişti. Ama devrimden sonra işçilerin durumunda bir düzelme görülmeyince, grevler başgösterdi. Lyon'da işçiler için kabul edilen en düşük ücret çizelgesini hükümet geri çevirince Lyon'lu işçiler şehri ellerine geçirdiler. Bu ayaklanma 20.000 kişilik bir orduyla bastırıldı (1831).

Bundan sonra bir çok gizli dernek kuruldu. Bazıları cumhuriyetçi sosyalist, bazıları da devrimci sosyalistti. Bir çok gösteriler, işçi hareketleri düzenleyen bu derneklerin yöneticilerinden en önemlisi Auguste Blanqui'dir. Paris Hukuk ve Tıp Fakültelerini bitirmiş bir devrimciydi Blanqui.

Fransız maliyesinin durumu gitgide kötüleşiyordu. Fiyatlar yükseliyor, genel huzursuzluk tehlikeli bir gelişme gösteriyordu. Durumu gören Kral Louis - Philippe, liberalizmle bağdaşmayan bir müdahale politikası izlemeye başlamıştı. Oysa bu yol, ona karşı çıkanların sayısını arttırmaktan başka sonuç sağlamıyacaktı. Öyle ki sonunda liberallerle radikaller de sosyalistlerle işbirliği yapmaya başladılar. Böylece krala karşı ortak bir <<halk cephesi>> kurulmuş oluyordu (1847). Halk cephesi Fransa'nın her yerinde ziyafetler vererek kamu oyunu harekete geçirmeye başladı. Hükümet, 21 Şubat 1848'de Paris'te verilecek büyük bir ziyafeti yasaklayınca büyük bir ayaklanma başladı; işçilerin katılmasıyla hareket büsbütün genişledi. Kralın tahtı sallanmaya başlamıştı. Thiers, ortaya atıldı; monarşiyi kurtarmaya çalıştı. Oysa işçiler cumhuriyet istiyorlardı. Liberal burjuvalarla sosyalist işçilerin zoraki işbirliği burda sona ermişti artık. Durumunun umutsuzluğunu anlayan Louis-Philippe, tahtından feragat edip İngiltere'ye gitti. Yerine 6 yaşındaki torunu Paris Kontu'nu bırakmıştı. Bu çocuğa annesi Orleans Düşesi naiplik yapacaktı. Bu çözüm de para etmedi. İşçiler, meclisi basıp dağıttılar. İçerde kalan bir kaç milletvekiline de (Lamartine de bunların arasındaydı) silah zoruyla, emeğin hakkını kabul anlamına gelen bir belge imzalattılar. 24 Şubat 1848'de Fransa'da ikinci cumhuriyet ilan edildi.

Bundan sonra Paris bütünüyle işçilerin yönetimine girdi. Geçici Hükümet ise liberallerle sosyalistlerin birleşmesinden kurulmuştu. Sosyalistlerden olan Louis Blanc ile Albert çeşitli dalavereler çevrilerek hükümet dışında bırakıldı. Dışişleri Bakanı olan Lamartine, burjuvazinin üstün çıkması için ağırlığını koydu; sosyalistlerin karşısına çıktı. 23 Nisan'da yapılan seçimlerde burjuvalarla sosyal demokratlar birleşerek sosyalistleri komünistlikle suçladılar. Böylece sosyalistler seçimden yenik çıktı. Bundan sonra sosyalistler devrim yapmaya çalıştılarsa da başarıya ulaşamadılar. Sosyalist hareket kanlı bir şekilde bastırıldı.

Büyük Devrim'den beri sürüp giden karışıklıklar köylüde ve burjuva sınıfında bir tedirginlik, cumhuriyete karşı isteksizlik yaratmıştı. Bu eğilimleri değerlendiren Louis Bonaparte, İkinci cumhuriyete kolayca son verecekti.

LOUIS BONAPARTE (III. NAPOLEON)

Louis Napoleon, 1848 Devrimi ve onun ardından gelen genel seçim sırasında Fransa dışındaydı. Bir ara seçimde adaylığını koydu. Adı sayesinde milletvekili seçildi. Mecliste cumhuriyetçilerle, cumhuriyet yasalarından krallığı geri getirmek için yararlanan kralcılar çekişiyordu. Meclis, cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesini öngören bir Anayasa hazırladı. Louis Bonaparte, hemen cumhurbaşkanlığına adaylığını koydu. Lamartine'le Cavaignac karşısında kazanabileceğine kimse inanmıyordu, ama kazandı; hem de oldukça büyük bir farkla... (10 Aralık 1848)

Louis Napoleon, bir kez cumhurbaşkanı seçildikten sonra bir daha inmemenin yollarını aramaya başladı. Çünkü Anayasa'ya göre ikinci kez cumhurbaşkanı seçilemezdi. Ortalıkta dolaşan <<kızıl hayalet>> korkusunu sömürmekle işe başladı. Soldan gelen en küçük bir harekete <<kızıl>> damgası vuruluyordu o sırada Fransa'da. Ara seçimlerinde Montagne adını taşıyan bir partiden bir iki milletvekilinin seçilmesi, herkeste panik yarattı. 1789 Devrimi tekrarlanacak diye korkanlar, genel seçim düzenini değiştirerek tehlikeyi önlemeye kalkıştılar. Bu durumda Louis Bonaparte büyük bir kahraman kasıntısıyla meclisin karşısına çıktı. Çeşitli düzenler kurdu; 2 Aralık 1851 de herkesin bekler duruma geldiği darbesini yaparak, diktatörlüğünü, bir yıl sonra da imparatorluğunu ilan etti. 1870 yılına değin süren imparatorluğu, Fransa'nın Avusturya'ya yenilmesiyle son buldu.

S. GÜNAY AKARSU

(1) Georges Cogniot: Proudhon et La Demagogie Bonapartiste.

KİTABIN ALMANYA'DA YAPILAN İKİNCİ BASKISINA YAZARIN ÖNSÖZÜ

Pek erken ölen dostum Joseph Weydemeyer, 1 Ocak 1852 den itibaren Newyork'ta haftalık siyasi bir dergi yayınlamayı düşünüyordu. Bu dergi için benden hükümet darbesinin tarihini yazmamı istedi. Şubat ayı ortalarına kadar ona. <<Louis Bonaparte'ın Hükümet Darbesi (Le 18 Brumaire de Louis Bonaparte) adı altında makaleler gönderdim. Weydemeyer'in ilk tasarısı gerçekleşmedi. Fakat 1852 yılı ilkbaharında, **<<Devrim>>** adlı aylık bir dergi çıkardı; bunun da ikinci sayısını <<Le 18 Brumaire>> teşkil etti. Derginin birkaç yüz nüshası Almanya'ya gönderildiyse de, satışa konamadı. İleri görüşlülük taslayan bir Alman kitapçıya dergiyi satmasını söyledim; verdiği cevapta, böylesine <<yersiz>> bir tekliften duyduğu üzüntüyü gizlemedi.

Yukarıda söylediğimizden de anlaşılıyor ki, bu kitap doğrudan doğruya olayların baskısı altında ortaya çıkmıştır ve işlediği tarih de 1852 Şubat ayının ötesine geçmemektedir. Bugünkü ikinci baskıya, kısmen kitapçılardan gelen istekler, kısmen de Alman dostlarımın israrları sebep olmuştur.

Hemen hemen aynı devirde, aynı konuyu işleyen kitaplar arasında yalnız ikisi üzerinde durmaya değer: Victor Hugo'nun **<<Küçük Napoleon>>** u ve Proudhon'un **<<Hükümet Darbesi>>.**

Victor Hugo, hükümet darbesini yapan Louis Bonaparte'a acı ve ince sitemlerde bulunmakla yetiniyor. Olay ona, durgun bir gökyüzünde çakan şimşek gibi görünüyor. Tek kişinin zorbalığını buluyor bunda. Bu adamda, tarihte eşi görülmemiş bir kişisel teşebbüs gücü varolduğunu kabul etmekle, onu küçültmek değil tersine daha da büyütmekte olduğunun farkına varamıyor. Proudhon ise, hükümet darbesini, tarihsel bir gelişimin sonucu olarak gösterme çabası içinde bulunuyor. Fakat kaleminin altında, hükümet darbesinin tarihsel akışı, devrim kahramanın övgüsü oluveriyor. Böylece, bizim sözde **objektif** tarihçilerimizin işledikleri hataya düşmüş oluyor. Bana gelince, onların tersine, **sınıf kavgasının** Fransa'da, nasıl olup da basit ve kaba bir adamı kahraman yaptığını gösteriyorum.

Kitabın yeni bir düzene konması, kendine özgü rengini ortadan kaldırabilirdi; bu yüzden, baskı yanlışlarını düzeltmekle ve bugün anlaşılmaz olmuş imaları çıkarmakla yetindim.

Eserimin son cümlesinde şöyle diyordum: <<... Fakat, saltanat hırkası Louis Bonapart'ın omuzlarına konduğu gün, Napoleon'un tunç heykeli Vendome sütunundan yuvarlanacaktır.>> Dediğim de oldu.

Napolyonculuğa karşı ilk saldırıya geçen, <<1815 Seferi>> üzerine yazdığı bir kitapla Albay Charras oldu. O günden bu yana ve özellikle son yıllarda, Fransız edebiyatı da, tarihsel araştırma, eleştiri, taşlama ve alay yolu ile Napoleon efsanesine öldürücü yumruğu indirdi. Geleneksel halk inanışları ile bağların böylesine birden kopuşu, bu aydınlar devrimi, Fransa dışında pek az ilgi çekti ve pek az anlaşıldı.

Kısacası, bu kitabın, bugün özellikle Almanya'da sık sık kullanılan **Halk yönetimi** (Cesarisme) sözünü çürütmeye yardım edeceğini umuyorum. Bu yüzeysel tarih analojisinde, ana sorun unutuluyor; şöyle ki, Roma'da sınıf kavgası, sadece

imtiyazlı bir azınlığın içindeki özgür zengin vatandaşlarla, özgür yoksul vatandaşlar arasında geçiyordu; buna karşılık, halkın büyük ürctici kütlesi olan esirler, her iki tarafa da basamaklık ediyorlardı. Sismondi'nin şu ünlü sözü unutulur hep: <<Romalı proletarya, toplumun sırtından geçiniyordu; oysa modern toplum proletaryanın sırtından geçiniyor.>> Eski ve yeni çağlarda görülen sınıf çatışmalarının maddi ve iktisadi koşulları arasında tam bir ayrılık olduğundan, bunlardan doğan politik davranışların benzerliği, Canterbury Başpiskoposu ile büyük Rahip Samuel'in benzerliğinden fazla değildir.

Karl Marx

Londra 23 Haziran 1869

KİTABIN ALMANYA'DA YAPILAN ÜÇÜNCÜ BASKISINA FRIEDRICH ENGELS'İN ÖNSÖZÜ

Le 18 Brumaire'in ilk yayımından otuz yıl sonra yeni bir baskısının gerekli görülmesi, bu kitabın bugün de, değerinden birşey yitirmediğini ortaya koyuyor.

Bu, gerçekten dahiyane bir çalışma idi. Durgun gökyüzünde çakan bir şimşek gibi, bütün politika dünyasını şaşkına çeviren, bazılarınca erdemli öfke sesleriyle yerilen, bazılarınca, kurtuluşu devrim sınırları dışına çıkaran bir hareket ve devrimin doğurduğu bunalıma verilmiş bir ceza olarak görülen, fakat herkes için şaşkınlık ve anlaşmazlık konusu teşkil eden olaydan sonra, Marx, kısa ve iğneleyici bir açıklama yaptı. Yazar bu açıklamasında, Fransa'da <<Şubat Günleri>>nden sonra beliren olayların akışını, iç ilişkileri içinde ortaya seriyor, 2 Aralık mücizesinin neden yalnız bu ilişkilerin doğal ve zorunlu sonucu olduğunu gösteriyordu; hem de, hükümet darbesi kahramanını pek yerinde bir kınama konusu yaparak... Tabloyu öyle ustalıkla çizmiştir ki, o zamandan bu yana yapılan bütün açıklamalar, onun olaylara ne kadar bağlı kaldığını ispat etmiştir.

Yaşayan günlük tarihin böylesine ilginç anlaşılması ve olayların oluş sıralarında böylesine açık kavranışı görülmüş değildir gerçekten.

Ama bunun için Fransa tarihini derinliğine bilmek gerekiyordu; Marx'da bu vardı. Fransa öyle bir ülke ki, orada sınıf kavgaları, -diğer ülkelerden daha çok olmak üzere- her defasında kesin bir karara varılana kadar sürdürülmüştür; bu yüzden, değişen politik davranışlar en belirli şekilleriyle orada ortaya çıkmaktadır; sınıf çatışmaları, bu davranışlar içinde devinmekte ve sonuçlara bağlanmaktadır. Ortaçağda bir derebeylik merkezi, Röncsans'tan bu yana monarşi ülkesi olan Fransa, Büyük Devrim'de derebeyliği yıkmış ve burjuva egemenliğine, Avrupa'da başka hiçbir ülkenin erişemediği klasik bir saflık karakteri vermiştir. Dahası var, devrimci proletaryanın, iktidardaki burjuvaziye karşı savaşı, Fransa'da, başka ülkelerde bilinmeyen keskin şekillere bürünür. İşte, Marx'ın Fransa tarihini özel bir ilgi ile incelemekle kalmayıp, ayni zamanda oluş içindeki tarihi bütün ayrıntıları ile izlemesinin, daha sonra yararlanmak üzere belge toplamasının ve olaylar içinde serin kanlı kalmasının nedeni budur.

Fakat buna bir başka koşul da eklenmiştir. Bütün tarihsel çatışmaların -ister politika, din ve felsefe alanında, ister başka bir ideolojik alanda yapılmış olsun- gerçekte, yalnız sınıf çatışmalarının az çok kesin bir anlatımı olduğu kuralını ilk bulan Marx'tır. Bu yasaya göre, bu sınıfların varlığı ve dolayısıyla aralarındaki mücadele, sınıfların ekonomik durumlarının gelişme derecesine, üretim şekillerine ve bundan doğan mal değişimine ilişkin olarak koşullanır. Doğal bilimler için enerji dönüşümü kanununun önemi ne ise, bu yasanın da tarih için önemi odur; II. Fransız Cumhuriyeti tarihi bu yasa sayesinde anlaşılmaktadır. Marx'a yasasını deneme olanağını veren bu tarih olmuştur; otuz yıl sonra da, bu denemeden başarı ile çıktığını bir kez daha kabul etmemiz gerekiyor.

Friedrich Engels
1885

I

Hegel, bütün büyük tarihsel olay ve kişilerin iki kez ortaya çıktığını söyler bir yerde. Fakat şunu eklemeyi unutmuştur: İlk kez trajedi, ikinci kez komedi olarak... Caussidiere, Danton kılığında, Louis Blanc, Robespierre kılığında, 1848 - 1851 devri Yaylacı gurubu, 1793 - 1795 arası Yaylacı gurubu kılığında sahneye çıkmıştır[1]. Aynı karikatürü, bu kitabın ikinci baskısının yapıldığı sıralarda da görmekteyiz.

Kişiler, kendi tarihlerini kendileri yaparlar; fakat keyiflerine göre kendileri tarafından seçilmiş koşullarda değil de geçmişin doğrudan doğruya verdiği ve miras olarak bıraktığı koşullarda olur bu. Tüm ölü kuşakların geleneği, yaşayanların beyinlerine bütün ağırlığı ile çöker. Hatta, kişiler, yenileşmekle ve tüm yeni bir şey yaratmakla uğraşır göründüklerinde, yani devrim bunalımı sırasında, korkulu kafalarından geçen hep eski devirlerin ruhudur; istedikleri, adlarını, sözlerini, kıyafetlerini aldıkları eski insanların kılık ve diliyle yeni tarih sahnesinde görünmektir.

Luther, havari Paul'ün maskesini bu amaçla takmıştır; Devrim 1789'dan 1814'e kadar, önceleri Roma Cumhuriyeti, sonraları Roma İmparatorluğu kisvesine böyle bürünmüştür. 1848 Devrimi de, kah 1789'u, kah 1793 - 1795 devri devrim geleneğini taklit etmekten ileri gidememiştir. Yeni bir dil öğrenmeye başlayan kimse de öyledir; hemen ana diline çevirmeye bakar. Fakat, bu dilin ruhunu hazmetmesi, ondan

---

1) Çevirenin notu: Metinde, dağ anlamına gelen <<La Montagne>> kullanılmıştır.

yararlanması ancak ana dilini düşünmeden bu dili kullanmayı başardıktan ve hatta ana dilini tamamen unuttuktan sonra mümkün olur.

Tarihteki ölülerin işe karışmalarının nedeni incelenince, önümüze açık bir ayrım çıkıyor. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, Saint - Just, Napoleon, Birinci Fransız Devrimi'nin parti ve halk kitleleri, romalı kılığında, tumturaklı roma ağzı ile devirlerine düşen görevi, yani modern burjuva toplumunun kurulması işini tamamladılar. İlk gelenlerin, derebeylik kurumlarını parçalamalarına ve bu kurumlar üzerinde yetişmiş başları kesmelerine karşılık, Napoleon, Fransa içinde serbest rekabeti geliştirme, toprağı parça parça işletme ve ulusun özgürlük kazanmış endüstriyel üretim gücünden yararlanma koşullarını yarattı; dışarda ise, Fransız burjuva toplumunun Avrupa kıtasında ihtiyacı olan çevreyi sağlamak için her yanda derebeylik kurumlarından gerektiği kadarını silip süpürdü. Yeni toplum oturur oturmaz, modası geçmiş devler de ortadan kalktı; diriltilen Roma da onlarla birlikte: Brutus'ler, Gracchus'ler, Publicola'lar, hukukçular, senatörler, hatta Sezar bile... Burjuva toplumu, özentisiz gerçeği içinde, Say'lerin, Counsin'lerin, Royer - Collard'ların, Benjamin Constant'ların, Guizot'ların kişiliğinde gerçek sözcü ve yorumcularını yaratmıştır. Toplumun gerçek yöneticileri perde gerisinde oturuyorlardı ve 18. Louis'nin <<et kafası>> bu toplumun politik başı idi. Zengin üretim ve barışçı rekabetle tüm kendinden geçen toplum, Roma devri hayaletlerinin, beşiğinin başucunda beklediğini unutmuştu. Burjuva toplumu ne kadar az cesur olsa da, kahramanlık, cesaret, terör, iç ve dış savaşlar onun doğuşu için gerekli idi. Gladyatörleri de savaşlarının pek burjuva olan kapsamını gizlemek ve heyecanlarını büyük tarihsel trajedi seviyesinde tutmak için ihtiyaçları olan kurnazlıkları Roma Cumhuriyeti'nin oldukça klasik geleneklerí arasında, sanatla ilgili ideal ve davranışlarda bulmuşlardır. Yüz yıl önceleri, bir başka devrim sırasında, Cromwell ve İngiliz halkı, burjuva devrimleri için gerekli dili, tutkuları ve kurnazlıkları <<Ahdi atik>> den örnek almışlardı. Gerçek amaca varıldığında, yani İngiliz toplumunun burjuvalaşması gerçekleştiğinde, Locke, Hababuc'ü (2) bir kalemde siliverdi.

Dolayısıyla, bu devrimlerde ölülerin diriliği, eskilerin taklidine değil de, yeni savaşların yüceltilmesine; gerçeklere dönerek çözüm yolu aramaya değil de yapılacak işi hayallerde büyütmeye; devrim korkusunu hatırlatmaya değil de onun ruhunu yeniden bulmaya yaramıştır.

1848'den 1851'e değin olan devre -ihtiyar Bailly'nin kılığına bürünmüş sarı eldivenli Marrast'tan, Napoleon'un ölü maskesi altında gerçek hatlarını iğrenç bir bayağılıkla gizleyen maceraperestle kadar- Büyük Fransız Devrimi'nin hayaletini hatırlatmaktan başka bir şey yapmamıştır. Bu devrimle kendine artan bir hareket gücü verildiğini sanan bütün bir halk, göçüp gitmiş bir devre bir çırpıda döndürülmüş bulunuyor; bu dönüşle ilgili hiçbir kuşku kalmasın diye de eski tarihler, eski takvim, eski isimler, uzun zamandır bilgin ve antikacıların eline düşmüş eski fermanlar, uzun süredir kokuştuğu sanılan eski zaptiyeler yeniden meydana çıkarılıyor. Bütün millet Bedlam'daki (3) deli ingilizin davranışı içinde; buncağız, Firavunlar devrinde yaşadığını sanır ve Habeşistan altın madenlerinde yapmak zorunda olduğu zahmetli işlerden yakınır dururmuş; başında kör ışıklı bir lamba, arkasında uzun kırbaçlı bir nöbetçi ile bu yeraltı hapishanesinin duvarları arasına sıkışıp kalmıştır; başındaki barbar kiralık uşaklar, ne maden işçilerini anlıyabiliyorlar ve ne de aralarında anlaşabiliyorlarmış; ayni dili de konuşmazlarmış. Deli şöyle yakınırmış hep: <<Büyük Britanya'nın özgür bir vatandaşı olan ben, Firavunlar hesabına altın çıkarmak için yükleniyorum bu işleri!>> Fransız milleti de <<Bonaparte ailesinin borçlarını ödemek için>> diye yakınıyor. Deli ingiliz, düşüncesini kafasında tuttukça, altın çıkarma sabit

---

(2) Oniki küçük yahudi peygamberinden biri. Devrinde hüküm süren zorbalığa parmak basmış, İsrail halkının Kaldelilere boyun eğeceğini ve sonradan özgürlüğe kavuşacağını önceden haber vermiştir. M.Ö. VII. Yüzyılda yaşadığı sanılıyor.

(3) Londra tımarhanesi

fikrinden kendini kurtaramazdı elbette. Fransızlar da, devrim yaptıkça, 10 Aralık seçimlerinin gösterdiği gibi, kendilerini Napoleon'un hatıralarından kurtaramıyorlardı. Mısır'daki toplarının başına dönerek, devrim tehlikelerinden kaçmak istiyorlardı. 2 Aralık 1851 de de ağızlarının payını aldılar. İhtiyar Napoleon'un karikatürünü daha da karikatürleştirmekle kalmadılar, kendini de karikatürleştirdiler; 19. Yüzyıl ortasında da ona böylesi yaraşırdı ancak.

19. Yüzyılda toplumsal bir devrim, heyecanını geçmişten değil, yalnız gelecekten alabilir. Geçmişle ilgili her türlü boş inancı tamamen ortadan kaldırmadıkça, bu devrim başlıyamaz. Gerçek anlamlarını kendilerinden bile gizlemek için, bundan önceki devrimlerin tarihsel anılara ihtiyacı vardı. 19. Yüzyıl devrimi, amacını gerçekleştirmek için ölüleri gömülü tutmak zorundadır. Eskiden söz, muhtevayı aşıyordu, şimdi ise muhteva sözü aşmaktadır.

Şubat Devrimi, eski topluma karşı **şaşırtıcı** nitelikte ve başarı kazanmış bir baskın oldu; halk da, bu mutlu **baskını** yeni bir çığır açan tarihsel bir olay gibi karşıladı. Şubat Devrimi, 2 Aralık'ta bir düzenbazın oyunu ile yokediliverdi; yıkılmış gibi görünen monarşi değildi artık; yüzyıllık savaşlar pahasına monarşiden koparılan tavizlerdi aslında. **Toplum,** kendine yeni bir kapsam vereceği yerde, sonunda Devlet, ilkel şekline, kılıç ve kilisenin bayağı egemenliğine dönmüş görünüyor. 1851 darbesinin 1848 baskınına benzerliği buradadır. Kazanılır kazanılmaz yitirilmiştir. Herşeye rağmen aradaki devre boş yere geçmemiştir. 1848'den 1851'e kadar olan yıllarda, Fransız toplumu -devrimci bir nitceliğe sahip olduğundan- daha hızlı bir metodla inceleme ve denemelerini tamamlıyabilmiştir; olaylar, düzenli, bir başka deyişle akademik bir şekilde gelişmiş olsaydı, devrimin yüzeysel, basit bir sarsıntıdan öte bir şey olması için, bu inceleme ve denemelerin devrimi izlemesi değil de, önceden yapılması gerekirdi. Şimdi toplum, hareket noktasına gelmiş görünmektedir. Gerçekten, toplum, kendi devriminin hareket noktasını, yani, ciddi bir toplumsal devrime imkan verecek durumu, ilişkileri, koşulları şimdi yaratmalıdır.

Burjuva devrimleri, 18. Yüzyıldakiler gibi, başarıdan başarıya koşuyor, heyecan verici etkileri çevreye yayılıyor; insanlar ve eşyalar aldatıcı parlaklık içinde, olduklarından yüce görünüyor. Kişiyi kendinden geçiren bir heyecan, toplumu sarıp duruyor. Ama bu türlü devrimler kısa sürelidir; hemen en yüksek noktaya varırlar. Fırtınalı devrenin sonuçlarına, durgun ve serin kanlı bir şekilde intibak etmeden, toplumu uzun bir sancı kaplar. Buna karşılık, proletarya devrimleri, 19. Yüzyıldakiler gibi, kendi kendilerini durmadan eleştirirler; gidişlerini sık sık durdurarak tamamlanmış görünen bir konuya yeniden el atarlar; tereddütleri, güçsüzlükleri ve ilk teşebbüslerinin basitliğini amansızca alaya alırlar; ta ki, geriye dönüşu olanaksız kılacak bir durum yaratılmış olsun. O zaman bütün koşullar haykırır. Haydi, Halep orada ise, arşın burada [4]

Zaten, orta halli bir gözlemci, Fransız Devrimi'nin gelişimini adım adım izlemeden bile, devrimin görülmemiş bir bozulmaya uğradığını anlıyabilirdi. Bu demokrat efendilerin, 2 Mayıs 1852 [5] gününün mucizevi sonuçlarından dolayı biribirlerini tebrik edişlerindeki her türlü alçak gönüllülükten uzak zafer ürümelerini dinlemek yeterdi. 2 Mayıs 1852 onlar için bir sabit fikir olmuştu; İsa'nın dirilip yeryüzünde bin yıllık imparatorluğu ihya edeceği gün bazı hristiyanlar için ne ise, 2 Mayıs 1852 de, onlar için o idi. Güçsüzler, her zaman olduğu gibi, selameti mucizelere inanmakta buldular; düşmanı alteттiklerini hayal ediyorlardı; çünkü, onu kötü ruhlardan kurtardıklarını sanıyorlardı; Kendilerini bekliyen geleceği ve günün birinde bitirmeyi tasarladıkları, fakat tamamlanma zamanının henüz gelmediğini sandıkları işleri yüce göstermekle yetinip, içinde bulundukları durumu kavrama niteliklerini kaybettiler. Biribirlerine sıkıca sokularak, herkesçe bilinen yetersizliklerini yalanlama çabası içinde olan bu kahramanlar,

(4) Metindeki, <<Hic Rhodus, hic salta>>: İşte Rodos, burada atlamak gerek - sözü, Eusope'un bir masalından alınmıştır.

(5) Cumhurbaşkanı seçimi yapılması gereken tarih.

ülkeyi bırakıp gitmişler, aldıkları aslan payını ceplerine indirmişlerdi. Şüphesiz, şimdi de yabancı topraklar borsasında cumhuriyet tahvillerini kırdırma peşindedirler. 2 Aralık onları, durgun gökyüzünde çakan şimşek gibi şaşkına çevirdi, çöküntü devrelerinde, içlerindeki korkunun en şarlatan zırlaklarca bastırılmasına gönülden razı olan halklar, belki de, bir kaz sürüsü yaygarasının Kapitol'ü kurtardığı zamanların artık gerilerde kaldığına inanacaklardır.

Anayasa, Millet Meclisi, hanedan partileri, mavi ve kızıl cumhuriyetçiler, Afrika kahramanları, kürsü nutukları, basın şimşekleri, tüm edebiyat, politika, tanınmış aydınlar, medeni kanun, ceza kanunu, <<Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik>> ve 2 Mayıs 1852, bütün bunlar, düşmanlarının bile sihirbaz saymadığı bir adamın okuyup üflemesiyle yokoluverdi. Seçim sistemi, dünyaya karşı sadece vasiyetnamesini yazmak, halk adına, <<Varolan herşey yıkılacaktır>> diye ilan etmek için bir an ayakta kalmış görünüyor.

Fransızların yaptığı gibi, milletlerinin aldatıldığını söylemek yetmez. Önüne ilk gelen serserinin kendilerine tasallut edebildiği zayıflık anı, bir millette de, bir kadında da mazur görülmez. Olayların bu sunuluş biçimiyle sorun çözümlenemez; ancak başka türlü yapılırsa olur. Nasıl olur da, 36 milyonluk bir millet, üç dolandırıcı tarafından baskına uğratılır ve hiç direnme göstermeden esarete götürülür? Bunun açıklanması gerekir.

Fransız Devriminin 24 Şubat 1848'den 1851 yılı Aralık ayına kadar geçirdiği devreleri geniş hatları ile özetliyelim.

Belli başlı üç devre vardır: 1°. **Şubat devresi; 2°. 4 Mayıs 1848'den 29 Mayıs 1849'a kadar, Cumhuriyet Anayasası veya Kurucu Meclis devri; 3°. 29 Mayıs 1849'dan 2 Aralık 1851'e kadar Yasama Meclisi devri.**

Louis Philippe'in düşüş tarihi olan 24 Şubattan, Kurucu Meclisin toplanma tarihi olan 4 Mayıs 1848'e kadar uzanan ve **Şubat Günleri** adını alan birinci devre, devrimin hazırlayıcı dönemi olarak nitelenebilir. Bu devrenin resmi karakterini

belirten yön ise, hemen kuruluveren hükümetin kendini **geçici** ilan etmesi ve bu devrede yapılan herşeyin ancak **geçici** kalması olmuştur. Hiçbir şey ve hiçbir kimse, kendi yaşama ve gerçek eylem hakkını istemeye cesaret edememiştir. Hanedandan gelen muhalefet, cumhuriyetçi burjuvazi, cumhuriyetçi - demokrat küçük burjuvazi, sosyal - demokrat işçi sınıfı gibi devrimi hazırlayan veya yapan bütün elemanlar, Şubat Hükümetinde kendilerine bir yer buldular.

Başka türlü olamazdı zaten. **Şubat Günleri'**nin amacı, mülk sahibi sınıf içindeki politik imtiyazlılar topluluğunu genişletmek ve para sahibi aristokrasinin tek yönlü egemenliğini yıkmak için yalnız bir seçim reformu yapmaktı. Fakat gerçek anlaşmazlık gelip çatınca, halk birakatlara çıkınca, milli muhafızlar pasif kalınca, ordu hiçbir ciddi direnme göstermeyince ve kral ailesi de kaçıp gidince, cumhuriyet kendinden çekinir göründü. Her parti bunu kendine göre yorumladı. Cumhuriyet, eli silahlı proletaryanın eline geçtiğinden, bu sınıfın damgasını yemiş ve **sosyal cumhuriyet** olarak ilan edilmiştir. Modern devrimin genel kapsamı işte böyle belirlenmiştir; bu kapsam, verilen durum ve koşullar içinde, mevcut malzeme ve kütlece erişilmiş gelişme derecesi ile ve hemen işler duruma getirilen herşey ile pek garip bir çelişme göstermektedir. Diğer yandan Şubat devrimine katılmış bütün öteki elemanların aslan payı istemeleri yerinde görülmüştür; hükümete girince de istediklerini almışlardır. Bu yüzden, hiçbir devrede böylesine bir keşmekeş bulamayız: bir yanda parlak sözler, bir yanda güvensizlik; bir yanda eski geleneklerin baskısı, bir yanda toplumun gözle görünür ahengi; bir yanda çeşitli unsurlar arasında derin bir muhalefet. Paris proletaryası, önüne serilen büyük ümitlerle sarhoş olup sosyal sorunlar üzerinde ciddi tartışmalarla oyalanırken, eski sosyal güçler, toplanıp örgütlenmişler ve millet kütlesi içinde beklenmedik bir destek bulmuşlardı: bu destek de, Temmuz Monarşisi ortadan kalkar kalkmaz politika sahnesine fırlayıveren köylülerle küçük burjuvalardı.

4 Mayıs 1848'den 1849 yılı Mayıs ayı sonlarına kadar varan ikinci devre **Anayasa** veya **burjuva cumhuriyetinin kuruluş** devridir. Şubat Günlerinden hemen sonra sadece hanedan muhalefeti, cumhuriyetçilerin baskınına, cumhuriyetçiler de sosyalistlerin baskınına uğramakla kalmamış; ayni zamanda tüm Fransa Paris'in baskınına uğramıştı. Milletin oylarından 13*ediyordu. Bu meclis, <<Şubat Günleri>> nden gelen isteklere karşı sert bir protesto idi; görevi devrim sonuçlarını tekrar burjuva kıstasına sokmaktı. Millet Meclisinin bu niteliğinin hemen farkına varan proletarya, Meclis toplantısından birkaç gün sonra, onu bütün gücü ile gayri meşru ilan etmeye, dağıtmaya, organizmayı yeniden elemanlarına ayırmaya uğraştı, ama gayreti boşa çıktı. Bilindiği gibi, 15 Mayıs, incelediğimiz devre süresince, Blanqui ve taraftarlarını, devrimci komünistleri, yani proletarya partisinin şeflerini sahneden uzaklaştırmaktan başka bir sonuç vermemiştir.

Louis-Philippe'in burjuva monarşisi yerine burjuva cumhuriyetinden başkası gelemez. Bunun anlamı şudur: monarşi sırasında, burjuvazinin sınırlı bir gurubu kral adına hüküm yürütüyordu, halbuki bundan böyle, millet adına hüküm yürütecek bir burjuvazi olacaktır. Paris proletaryasının istekleri olacak şeyler değildir; bunun da kesin bir çaresine bakmak gerekiyor. Kurucu Meclis'in bu bildirisine, Paris proletaryası, **Haziran ayaklanması** ile karşılık verdi; bu, Avrupa'daki iç savaşlar tarihini en önemli olayıdır. Zaferi, burjuva cumhuriyeti kazandı. Burjuva cumhuriyetini, paralı aristokrasi, endüstri burjuvası, orta sınıflar, küçük burjuvazi, ordu, gezici muhafız birliği olarak örgütlenmiş küçük proletarya, aydınlar, papazlar ve bütün köylüler destekliyordu. Proletarya ise yapayalnızdı. Zaferden sonra 3000 asi öldürüldü, 15000'i de yargısız sürgüne gönderildi. Bu bozgun, proletaryayı devrim sahnesinin **arka planına** itiverdi. Hareketin her hamle kazanır gibi oluşunda, öndeki yerini yeniden almaya uğraştı, fakat her defasında biraz daha zayıfladı ve her defasında elde ettiği sonuç daha cılız oldu. Üstündeki sosyal tabakalardan biri devrim mayalaşması gösterir göstermez, proletarya onunla anlaşmış ve böylece çeşitli partilerin arka arkaya uğradıkları yenilgileri paylaşmıştır. Fakat

biribiri ardından gelen bu darbeler, toplumun tüm tabakalarına dağıldıkça şiddetini daha da yitirmektedir. Millet Meclisindeki ve basındaki belli başlı şefleri birbiri ardından mahkemelere veriliyor ve yerlerine benzeri kişiler oturtuluyor. Kısmen de, proletarya, bankacılık ve işçi kurumları gibi doktrine denemelere girişiyor; yani öyle bir harekete atılıyor ki, köhne dünyanın çehresini değiştirmeyi bir yana bırakıp, adeta toplumun gerisinde, yaşama koşulları arıyor; ve elbette zorunlu olarak başarısızlığa uğruyor. Ne kendi benliğinde ve ne de, sağladığı dostluklarda, Haziran ayında çarpıştığı bütün sınıfları yere serecek yeni bir güç buluyor. Haziran ayındaki sarsıntı yalnız Fransa'yı değil, tüm Avrupa'yı yerinden oynatmıştır; oysa, üstün sınıflara karşı kazanılan zaferler öylesine kolay elde edilmiştir ki, bunların önemli birer olay gibi gösterilmesi için başarı sahiplerince yüz kızartıcı bir mübalağa yapılması gerekmektedir ve yenilen taraf, proletaryadan uzaklaşınca bu zaferler daha da utanç verici olmaktadır.

Haziran ayında baş kaldıranların yenilgisi, gerçekte, burjuva cumhuriyetinin oturduğu zemini hazırlamış ve temizlemişti. Fakat bu yenilgi ayni zamanda, Avrupa'da cumhuriyet ve monarşi sorunundan başka sorunların da bulunduğunu, burjuva cumhuriyetinin, bir sınıfın öteki sınıflara mutlak tahakkümü anlamı taşıdığını göstermişti. Yine bu yenilgi göstermiştir ki, eski bir uygarlığı olan, pek gelişmiş bir sınıf yapısına, modern üretim koşullarına sahip bulunan, yüzyıllık bir çalışma sonunda tüm geleneksel fikirlerin silinip gittiği bir ahlak bilincine varmış olan ülkelerde, cumhuriyet, genellikle, burjuva toplumunun politik yönden şekil değiştirmesidir; yoksa, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi durumunu muhafaza davranışı değildir; Amerika'da, vaktiyle kurulmuş fakat yerine henüz oturmamış sınıflar, ana elemanlarını değiştirip yerlerine başkalarını koymakta, modern üretim araçları, durgun bir nüfus artışına uygun düşecek şekilde olmayıp, ekseriya nisbi olan kafa ve kol noksanını kapatmaktadır; nihayet, önünde fethedilecek yepyeni bir dünya olan, genç ve ateşli maddi üretim hareketinin eline, eski kafalı evreni yıkmak için ne zaman ve ne de fırsat geçmiştir.

Haziran Günlerinde bütün sınıflar ve bütün partiler, proletaryanın, **<<anarşi partisi>>** nin, sosyalizmin, komünizmin karşısındaki **<<Düzen Partisi>>** nde birleşmişlerdi. Böylece toplumu, **<<toplum düşmanlarının>>** sarkıntılığından kurtarmış oluyorlardı. Eski toplumun eski parolalarını alıp adamlarına aktarmışlardı: **<<Mülkiyet, aile, din, düzen>>.** Devrimin karşısında olan bu Haçlı Ordusuna şöyle haykırmışlardı: <<Bu bayrak altında zafer senindir!>> Bu andan itibaren, Haziran ayı asilerine karşı bu bayrak altında toplanmış olan pek çok partiden biri, kendi sınıf yararları için devrim meydanını savunmaya kalkar kalkmaz, şöyle haykırıp can veriyor: <<Mülkiyet, aile, din, düzen!>> Toplumun efendileri ne kadar biribirlerine yaklaşır ve dar bir kesimin yararı, daha geniş bir kesimin yararına karşı ne kadar savunulursa, toplum da o kadar çabuk kurtulur. En basit mali burjuva reformu, en basit liberalizm, en formel cumhuriyetçilik, en düz demokrasi yönünde yapılan her türlü istek, hem <<topluma karşı suikast>> olarak cezalandırılmış ve hem de <<sosyalist>> olarak damgalanmıştır. Sonunda da, <<din ve düzen>> ululları <<mimberlerinden>> tekme tokat koğulmuşlar, gece yarısı yataklarından çekilip alınmışlar, hapishane arabalarına tıkılmışlar, zindanlara atılmışlar, ya da sürgüne gönderilmişlerdir. Tapınakları yerle bir edilmiş ağızları mühürlenmiş, kalemleri kırılmış, kanunları, <<din, mülkiyet ve düzen>> adına parçalanmıştır. Gerici düzen burjuvaları, serseri, sarhoş askerler tarafından balkonlarında kurşunlanmışlar, aile ocaklarının kutsallığı çiğnenmiş, evleri eğlence olsun diye topa tutulmuştur; hem de, mülkiyet adına, aile adına, din adına, düzen adına yapılmıştır bunların hepsi. Burjuva toplumunun ayak takımı, sonunda, **kutsal düzenlik ordusunu** meydana getiriyor ve kahraman Crapulinsky [6], **<<toplumun kurtarıcısı>>** olarak Tuileries sarayına ayak basıyor.

---

(6) Heine'in <<İki Şövalye>> adlı şiirinin kişilerinden Şair, onun şahsında, cömertlikleri sonucu yoksul düşmüş Polonyalılarla alay eder.

II

Olaylar zincirini yeniden ele alalım.

Kurucu Meclis'in tarihi, Haziran Günlerinden bu yana, artık, **cumhuriyetçi burjuva takımının hem egemenliğinin ve hem de dağılışının tarihidir;** bu takım, üç renkli cumhuriyetçiler, öz cumhuriyetçiler, politik cumhuriyetçiler, şekilci cumhuriyetçiler v.b. gibi adlarla tanınmaktadır.

Louis - Pihilippe'in burjuva monarşisi zamanında, bu takım, **resmi** cumhuriyetçi **muhalefeti** teşkil etmiş ve dolayısıyla bu devrin politika dünyasını tamamlayan bir parça olmuştu. Meclislerde temsilcileri vardı ve basında hatırı sayılır çevrelere sahip bulunuyorlardı. Paris'teki organı olan **Le National, Meclis Tutanak Dergisi** kadar saygı değer bulunurdu. Meşruti krallık devrinde kapladığı bu yer, kendi karakterine tıpatıp uygun düşüyordu. Büyük ortak yararlarla bir araya gelmiş ve diğerlerinden özel üretim koşullarıyla ayrılmış bir burjuva takımı değildi bu. Cumhuriyetçi anlayışta burjuva, yazar, avukat, subay ve memurlardan kurulu bir arkadaş topluluğu idi sadece; çevresine olan etkisi ise, ülkenin Louis - Philippe'e karşı duyduğu antipatiye, eski cumhuriyet anılarına ve özellikle **Fransız milliyetçiliğine** dayanıyordu. Bu topluluk, Viyana sözleşmelerine ve İngiltere ile dostluğa karşı olan Fransız milliyetçiliğinin kinini özenle işliyordu. **Le National**'in Louis-Philippe zamanında sahip olduğu nüfuzun büyük bir kısmı, bu maskeli emperyalizminden ileri geliyordu; fakat daha sonraları bu alanda, kendine Louis Bonaparte'ın kişiliğinde korkunç bir rakip bulacaktı. **Le National,** o zamanki burjuva muhalefetinin tüm geri kalan kısmı gibi, zengin aristokrasiye

çatıyordu. Fransa'da zengin aristokrasiye karşı mücadeleye sıkı sıkıya bağlı olan bütçe tartışmaları , gazeteye pek ucuz bir şöhret ve ilkeci başyazılara zengin bir malzeme sağlıyordu. Sanayici burjuva, Fransa'nın ithalatı sınırlayan sistemini bayağıca savunuşuna minnet duyuyordu; gazetenin bu övgüsü, ekonomik olmaktan çok ulusal nedenlerden ileri geliyordu. Tüm burjuvazi, gazetenin komünizm ve sosyalizm üzerine yaptığı kin dolu ihbarlara önem veriyordu. Bununla birlikte, **Le National**'in partisi **özbeöz cumhuriyetçi** idi; yani burjuva egemenliğinin, monarşik bir biçim yerine, cumhuriyetçi bir biçime bürünmesini ve bu egemenlikte özellikle aslan payını kapmak isiyordu. Bu değişimin koşulları üzerinde de hiç ama hiç fikri yoktu. Kendine gün gibi açık görünen ve Louis-Philippe'in son zamanlarında, Reform ziyafetlerinde ulu orta söylenen şey, küçük demokrat burjuvalar ve özellikle devrimci proletarya arasında sempatizanı kalmamış olması idi. En tanınmış milletvekillerine Geçici Hükümetçe yer veren Şubat Devrimi patlak verdiği sırada bu öz cumhuriyetçiler, önceleri, Orleans Düşesinin naipliği ile yetinmek üzere idiler. Burjuvazinin ve Kurucu Meclisin, Geçici Hükümetteki temsilcilere güveni vardı. Geçici Hükümetteki **sosyalist** elemanlar, Millet Meclisinin atadığı Yürütme Komisyonundan derhal uzaklaştırıldılar; **Le National** gurubu da, Yürütme Komisyonunu dağıtmak ve böylece en yakın rakiplerden kurtulmak için Haziran Ayaklanmasını fırsat bildi. Bu rakipler Ledru-Rollin v.b. gibi küçük burjuva cumhuriyetçileri veya **demokrat Cumhuriyetçilerdi.** Haziran savaşını yönetmiş olan burjuva gurubunun generali Cavaignac, tek başına iktidarı elde etmişcesine, Yürütme organının yerini aldı **Le National**'in eski başyazarı Marrast, Kurucu Meclise Başkan olarak atandı; bakanlıklar ve tüm ötcki önemli görevler öz cumhuriyetçilere kaldı.

Uzun süredir, kendini Temmuz Monarşisinin meşru mirasçısı gören burjuva cumhuriyetçileri gurubu, böylece idealinin de ötesine geçmiş bulunuyordu; iktidara geliyordu. Ama, Louis-Philippe zamanında tasarladığı gibi, krallık tahtına karşı yapılmış bir liberal burjuva devrimi sonunda değil de,

proletaryanın kapitalizme karşı giriştiği ve silahla bastırılan ayaklanması sonunda... **En devrimci** olay diye tasarladığı şey, gerçekte **devrime en karşıt** olay olarak geçip gitti. Meyva ellerine düşüyordu ama, bilim ağacından düşüyordu, hayat ağacından değil... **Burjuva cumhuriyetçilerinin** dar sınırlı **egemenliği,** 1848 yılının 24 Haziranından 10 Aralığına kadar sürdü; yaptıklarını da, **Cumhuriyetçi Anayasa üzerindeki çalışmalar** ve **Paris'te sıkı yönetim ilanı** olarak özetleyebiliriz.

Yeni Anayasa, aslında 1830 Anayasasının cumhuriyetçi baskısından başka birşey değildi. Burjuvazinin büyük kısmını politik iktidardan uzaklaştıran Temmuz Monarşisinin paralı seçim sistemi, burjuva cumhuriyetinin varlığı ile bağdaşmaz durumda idi. Şubat Devrimi, bu paralı seçim sistemi yerine herkesin oy kullanmasına imkan veren sistemi hemen ilan etti. Cumhuriyetçi burjuvalar buna engel olamazlardı. Seçim çevresinde en az altı ay oturmuş olma zorunluluğunu getiren bir maddeyi eklemekle yetinmek zorunda kaldılar. Devlet yönetimi, belediye, adliye, ordu örgütleri olduğu gibi bırakıldı; Anayasanın yaptığı değişiklik esasta değil, yüzeyde idi.

1848'in getirdiği özgürlüklerin (kişisel özgürlük, basın özgürlüğü, söz özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, öğrenim özgürlüğü, din özgürlüğü v.b.) vazgeçilmez kurmayı, kendini her türlü saldırıdan koruyan bir Anayasa üniforması geçirdi sırtına. Bu özgürlüklerin herbiri Fransız vatandaşlarının **mutlak** hakkı olarak ilan edildi; fakat hepsinde kısıtlayıcı bir yan vardı: Bu özgürlükler, **başkalarının haklarına. genel güvenliğe** ve bu uyumu sağlıyacak kanunlara tecavüz etmedikçe sonsuzdu. Örneğin: <<Dernek kurmak, silahsız toplantılar yapmak, dilekçe ile işini izlemek, fikirlerini basın veya bir başka yolla açıklamak vatandaşın hakkıdır. **Bir başkasının hakkına ve genel güvenliğe tecavüz edilmedikçe bu haklardan yararlanılır>>**. (Fransız Anayasası, Bölüm II, madde 8) **<<Öğretim serbesttir. Öğretim özgürlüğü, kanunla saptanmış koşullarda ve devletin denetimi altında uygulanır.>>** <<Kanunlarda belirtilen haller dışında, her vatandaşın mesken dokunulmazlığı vardır.>> (Bölüm I Madde 3) v.b. Anayasa, bu sakıncaları belirtecek, bu özgürlüklerden

çatışmaksızın ve genel güvenliği tehlikeye sokmaksızın yararlanmayı düzenleyecek **Anayasaya uygun** kanunlara bırakıyor bütün işi. Sonradan Anayasaya uygun kanunlar, düzenliği sevenlerce hazırlandı; bütün özgürlükler, burjuvazinin, toplumdaki diğer sınıfların eşit haklarına dokunmadan yararlanabileceği şekilde düzene kondu. Bu Anayasaya uygun kanunların, öteki sınıfların özgürlüğünü tamamen önlediği veya ancak bazı koşullarda özgürlükten yararlanmalarına imkan verdiği bütün durumlarda, hep **genel güvenlik**, daha doğrusu burjuvazinin güvenliği kaygusu ile Anayasaya uyulmuştur. Bu yüzden, daha sonraları her iki taraf da, yani, bütün bu özgürlükleri kaldıran düzen taraftarları ile bu özgürlüklerin tamamını isteyen demokratlar, Anayasadan haklı olarak kendilerine övünme payı çıkardılar. Anayasanın her paragrafı gerçekten bir çelişme içindedir; metninde özgürlük var, dip notunda özgürlüğün kaldırıldığı görülüyor. Sonuç olarak, özgürlük kelimesine saygı gösterildiği ve gerçek anlamda gerçekleştirilmesi kanun yoluyla yasaklandığı sürece, özgürlüğün gerçek varlığı tamamen yok olmakla beraber, Anayasa yönünden varlığı tüm olarak bozulmadan kalmıştır.

Pek ustaca bozulmaz şekle konmuş olan bu Anayasa, Achille gibi, bir noktadan yara alabilirdi; ama topuğundan değil de başından, daha doğrusu, Anayasanın içinde yok olduğu iki başından: bir yanda Yasama Meclisi, öte yanda Cumhurbaşkanı. Anayasayı açıp bakınız, göreceksiniz ki yalnız Başkanın yasama meclisi ile ilişkilerinin saptandığı paragraflar kesin hükümlüdür, olumludur, çelişmesizdir, dönüşsüzdür. Burjuva cumhuriyetçileri için ana sorun, kendi güvenlikleri idi gerçekte. Anayasanın 45'ten 70'e kadar olan paragrafları öyle kaleme alınmıştır ki, Millet Meclisi, Cumhurbaşkanını görevinden atarsa, Başkan, Meclisten kendini ancak Anayasaya aykırı bir yolla Anayasayı ortadan kaldırmak suretiyle kurtarabilecektir. Dolayısıyla, Anayasa zor yolu ile kaldırılmasına kendi yol açmış oluyor. Anayasa ayrıca 1830 Anayasası gibi, erklerin biribirinden ayrılmasını tabulaştırmakla kalmıyor, bunu en hoş görülmez bir çelişmeye kadar genişletiyor. Anayasa erkleri arasındaki kumar, -yasama gücü

ile yürütme gücü arasındaki parlemento kavgalarına Guizot bu adı veriyor- 1848 Anayasasında hep <<banko>> (7) gidiyor. Bir yanda, tüm halkın oyları ile seçilmiş ve yeniden seçilebilme hakkı olan 750 milletvekili, sorumsuz, dokunulmaz, bölünmez bir Millet Meclisi meydana getiriyor; öyle bir Millet Meclisi ki elinde tam bir yasama yetkisi bulunuyor, savaşa, barışa ve ticaret anlaşmalarına kesin karar verebiliyor, yalnız başına genel af ilan edebiliyor ve sürekliliği ile de sahnenin hep önünde yer alıyor. Diğer yanda, kral otoritesinin bütün niteliklerini, Millet Meclisine bağlı kalmaksızın bakanları atama ve görevlerine son verme hakkını üzerinde taşıyan bir cumhurbaşkanı var; başkan, yürütme gücünün tüm faaliyetini avucuna alıyor, bütün resmi görevleri emrinde bulunduruyor ve böylece Fransa'da yarım milyon kişinin - çünkü, 50.000 memur ve çeşitli rütbeden subayın emrindekilerin sayısı bu kadardı- kaderini elinde tutuyor. Ülkenin tüm silahlı kuvvetlerinin kumandası da başkanda bulunuyor. Bazı suçluları affetme, muhafız alayı mensuplarını görevlerinden atma, Danıştay ile anlaşmak suretiyle, vatandaşlarca seçilen, il, ilçe ve belediye meclisi üyelerini azletme yetkisini taşıyor. Yabancılarla yapılacak her türlü anlaşmalara teşebbüs ve bunları yönetme yetkisi de ondadır. Meclis, hep sahnede durup, kamuoyunun yergisine maruz kalırken, başkan, Champs - Elysees'de gözlerden uzak bir yaşantı sürüyor; gözünün önünde ve yüreğinde hep Anayasanın kendine şöyle seslenen 45. maddesi duruyor: <<Kardeş, ecel kapıya geldi! Seçilişinin dördüncü yılında, güzel Mayıs ayının ikisine rastlayan Pazartesi günü iktidarın sona eriyor! Parlak devrinden hiçbir şey kalmıyacak o zaman! İkinci bir kez seçilemiyeceksin; borcun varsa, Anayasanın sana verdiği 600.000 franklık ödenekle bunu ödemek zorunda olduğunu, henüz vakit varken düşün; tabii, güzel Mayıs ayının o Pazartesi günü (8) Clichy'ye gitmek

(7) K.Marx, fransızca <<va banque>> sözcüğünü kullanmıştır.

(8) Paris'in eski borçlular cevaevi.

istemiyorsan!>> Anayasa, başkana tam bir yetki verirken, Millet Meclisine de hiç olmazsa manevi bir güç sağlama gayretini güdüyor. Fakat kanun maddeleriyle manevi güç yaratmanın imkansızlığı bir yana, Anayasa, başkanı tüm Fransızların tek dereceli oyları ile seçtirmekle kendi kendini bir kez daha çürütüyor. Fransız oyları, Millet Meclisinin 750 üyesi üzerine dağılırken, başkan seçiminde tek bir kişi üzerinde toplanıyor. Her milletvekili, sadece şu veya bu partiyi, şu veya bu şehri, şu veya bu köprü başını temsil ederken, başkan ulusun oyu ile iş başına gelmiştir; kendi için yapılan seçim ise, söz sahibi ulusun her dört yılda bir oynadığı kozdur. Seçilen Millet Meclisi, ulusa metafizik bir bağ ile bağlıdır, oysa başkanın ulusla olan bağı kişiseldir. Millet Meclisi, çeşitli üyeleriyle, ulusal esprinin çeşitli yönlerini iyi yansıtmaktadır; fakat ulusal espri asıl anlatımını başkanın kişiliğinde buluyor. Başkan, Meclis karşısında bir çeşit tanrısal hakka sahiptir; varlığını ulusun lütfuna borçludur.

Deniz tanrıçası Thetis, Achille'e gençliğinin baharında öleceğini haber vermişti; Achille gibi yaralanır bir noktası olan Anayasa da, vakitsiz bir ölümle gideceğini hissediyordu. Kralcıların, Bonapartçıların, demokratların, komünistlerin küstahlığını anlıyabilmek için, Kurucu Meclisteki öz cumhuriyetçilerin, ideal cumhuriyetlerinin bulanık göğünden günahkar dünyaya bir göz atmaları yeterdi; büyük yasama şaheserlerinin armağan günü yaklaştıkça, itibarları daha da azalıyordu. Thetis'in denizden çıkıp başlarına geleceği söylemesine lüzum yoktu artık. Bir Anayasa oyunu ile, yani Anayasanın 111. paragrafı - bu paragrafa göre, **Anayasanın değiştirilmesini istiyen** bir önerge, ancak birer ay aralı üç oturum sonunda, en azından üçte iki çoğunluğun oyu ile ve Millet Meclisinin en az 500 üyesinin oylamaya katılması ile kabul edilebilir - yardımı ile olayların akışını değiştirme gayretine düştüler. Kendilerini parlementoda azınlığa düşmüş sandıkları halde peygamberlere özgü bir sezişle, yine de hüküm yürütmek için umutsuz bir çırpınışa kapılmışlardı. Parlementoda çoğunlukta bulundukları ve tüm hükümet güçlerine sahip oldukları sıralarda bile, iktidarın, kendi beceriksiz ellerinden hergün biraz daha uzaklaştığını görüyorlardı.

Nihayet, Anayasa, melodrama çalan bir paragrafta, tek tek her Fransızın olduğu kadar, tüm Fransız halkının uyanıklılığına ve yurt sevgisine bel bağlıyordu; bir başka paragrafta da, <<uyanıkları>> ve <<yurtseverleri>>, kendi buluşu olan Yüce Divanın amansız ve aşırı titizliğine karşı dikkatli olmaya çağırıyordu.

2 Aralık 1851'de bir başla değil de, bir şapkanın hafif bir dokunuşu ile feshedilen 1848 Anayasası işte böyleydi. Gerçekten de bu şapka, Napoleon'un üç köşeli şapkası idi.

Cumhuriyetçi Burjuvalar Mecliste, bu Anayasayı düzeltir, tartışır ve onaylarken, Cavaignac, Meclis dışında, **Paris'te sıkıyönetimi** devam ettiriyordu. Paris'te sıkıyönetimin ilanı, Kurucu Meclise, cumhuriyetçi çocuğunu doğurması için ebelik etmişti. Anayasanın süngü ile kanına girilmişse, unutmamalı ki, onu anasının karnında iken halka karşı yine süngülerle korumak gerekmiş ve yine süngü yardımı ile dünyaya gelebilmiştir. <<Dürüst cumhuriyetçilerin dedeleri>>, sembolleri olan üç renkli bayrağı Avrupa'da dolaştırmışlardı. Cumhuriyetçiler de, taşra illerinin yarısında yurtdaşlık hakkı kazanıncaya dek, tüm Avrupa kıtasına el atmışlar ve Fransa'ya belli bir istekle dönmüşlerdir. Bu buluş, **sıkıyönetim** idi. Fransız Devrimi sırasında patlak veren her bunalımda kusursuz uygulanan pek değerli bir buluştu bu. Fransız toplumunun uslu durması için zaman zaman zorla kabul ettirilen kışla ve ordugah; kendilerinden zaman zaman adaleti yerine getirmeleri, devleti yönetmeleri, vasi, denetçi, polis ve gece bekçisi görevi yapmaları istenen kılıç ve tüfek; toplumun yüce aklı ve yöneticisi olarak zaman zaman alkışlanan bıyık ve üniforma; bütün bunlar, bir gün gelip, kendi rejimlerini en üstün rejim olarak ilan etmek suretiyle, toplumu kesinlikle özgür kılmanın ve burjuva toplumunu, kendi kendini yönetme kuşkusundan kurtarmanın daha iyi olacağına inanmıyacaklar mıydı? Kışla ve ordugah, kılıç ve tüfek, bıyık ve üniforma bu fikre daha kolayca varabilirdi; çünkü, daha çok göze çarpan bu iş karşılığında, daha iyi para almayı umabilirlerdi. Oysa,. zaman zaman ilan edilen sıkıyönetimlerde, çok kısa süren toplumu kurtarma hareketlerinde, burjuvazinin şu veya bu kısmından gelen

çağrılarda, birkaç ölü ve yaralı ile burjuvaziden gelen bir iki dost gülüşü dışında sonuç, onlar için yavan kalıyordu. Sonuç olarak, ordu, sıkıyönetimi kendi yararına uydurmak ve ayni zamanda burjuvaların kasalarını da kordon altına almak istemez miydi? Bu arada, şunu da söyliyelim; unutmamak gerekir ki, 15.000 asiyi sorgusuz sualsiz sürgüne gönderen askeri komisyonun başkanı olan **Albay Bernard,** bu sırada yine Cavaignac'ın emrinde ve Paris'te çalışan askeri komisyonun başında bulunuyordu. Dürüst cumhuriyetçilerle özcumhuriyetçiler Paris'te sıkıyönetimi ilan ederek, 2 Aralık 1851 muhafız alayı askerlerinin rahatça yayılabileceği alanı hazırlamış olsalar da, yine de övülmeye layıktırlar; çünkü, Louis-Philippe zamanındaki gibi, hazır iktidar ellerindeyken, ulusal duyguları olduğundan fazla göstermek yerine, dışarıya karşı yumuşak davranıyorlardı; İtalya'yı kurtarmak yerine de, Avusturyalılarla Napolililerin ülkeyi zaptetmelerine göz yumuyorlardı. Louis Bonaparte'ın 10 Aralık 1848'de başkanlığa seçilmesiyle, Cavaignac'ın ve Kurucu Meclisin diktatoryası sona eriyordu.

Anayasanın 44. paragrafında şöyle deniyor: <<Fransız Cumhurbaşkanı, Fransız vatandaşlığı niteliğini asla yitirmemelidir.>> Oysa, Fransız Cumhuriyetinin birinci başkanı Louis-Napoleon Bonaparte, yalnız Fransız vatandaşlığı niteliğini yitirmekle ve İngiltere'de **<<özel hafiye>>** olmakla kalmamış, hatta İsviçre uyruğuna bile geçmişti.

10 Aralık seçiminin önemini bir başka yerde göstermiştim. Geriye dönüş yapmıyacağım bu yüzden. Bu seçimin, Şubat Devriminin masraflarını ödemek zorunda kalan **köylülerin,** ulusun öteki sınıflarına karşı bir **tepkisi, köyün şehire karşı bir tepkisi** olduğuna değinmek yetecektir. Seçim, büyük burjuvazi devrinde, **Le National** cumhuriyetçilerince kendine ne şeref ve ne de yarar sağlanmamış olan ordu tarafından çok iyi karşılandı; büyük burjuvazi, Bonaparte'ı, kendini monarşiye götürecek bir köprü olarak selamlıyordu. Bonaparte'ın kişiliğinde, Cavaignac'ı cezalandıracak birini gören proleterya ve küçük burjuva da seçimden memnun oldu. Daha ileride, Fransız Devrimi karşısında köylülerin takındığı tavrı daha yakından inceleme fırsatını bulacağım.

20 Aralık 1848'den, Kurucu Meclisin 1849 Mayıs'ındaki dağılışına kadar uzanan dönem, cumhuriyetçi burjuvanın düşüş tarihini kapsamaktadır. Cumhuriyetçi burjuvada, burjuvazi için bir cumhuriyet kurduktan, devrimci Proletaryayı yere serdikten ve bir an için küçük demokrat burjuvaziyi susturduktan sonra, haklı olarak bu cumhuriyete **kendi malı imişçesine** ambargo koyan, büyük burjuvazi kütlesi tarafından bir kenara itiliverdi. Bunların büyük mülk sahibi olan bir kısmı, **Restorasyon** - 1. Napoleon'dan sonra gelen krallık çağı - döneminde hüküm yürütmüştü ve dolayısıyla da **lejitimist** - hükümdarlık için yine hükümdar soyundan birini arama taraftarı - idi. Paralı aristokrasinin ve büyük sanayicilerin teşkil ettiği öteki kısım, Temmuz Monarşisinde söz sahibi olmuştu, dolayısıyla da **Orleanist** - Orleans sülalesinden birinin kral olmasına taraftar - idi. Ordunun, üniversitenin, kilisenin, baronun, akademinin ve basının büyük kişileri, - eşit oranda olmamakla beraber - bu iki akımdan birine katılmışlardı. Bu kişiler artık ne **Bourbon** ve ne de **Orleans** adını taşımayan, fakat **kapital** adını alan burjuva cumhuriyetinde, ortaklaşa hüküm yürüttükleri bir Devlet düzeni bulmuşlardı. Haziran Ayaklanması, onları <<Düzen Partisi>> olarak bir araya getirmekte gecikmedi. Şimdi yapılacak şey, hala Millet Meclisinde yer alan cumhuriyetçi burjuva olan yakınlarını uzaklaştırmaktı. Bu cumhuriyetçiler, proletaryaya karşı zor kullanırken ne kadar kabalık göstermişlerse, yürütme gücüne ve kralcılara karşı kendi <<cumhuriyetçiliklerini ve yasama güçlerini savunmaları gerektiği şu anlarda geri çekilirlerken de, o kadar alçak, korkak, ürkek, düşük ve güçsüz olmuşlardır. Burada, dağılışlarının yürekler acısı hikayesini anlatmıyacağım. Gözden hemen kayboluvermediler de, toza dumana karışıp gittiler. Tarihleri ebediyen kapanmıştı artık; bundan sonraki devrede de, ne meclis içinde ve ne de meclis dışında onları gören olmadı; ancak, basit cumhuriyet kelimesi söz konusu olur olmaz ve devrim kokan çatışmalar, en düşük seviyeye inme tehlikesi gösterdiği zamanlarda, yeniden canlanır görünen anılara benziyorlardı. Bu arada, şunu da belirteyim ki, bu partiye adını vermiş olan **Le National** gazetesi, sonradan sosyalizme dönmüştür.

Bu devri tamamlamadan önce, gözlerimizi yine iki büyük güce çevirelim: bunlardan biri ötekini 2 Aralık 1851'de yere sermiştir; oysa 20 Aralık 1848'den, Kurucu Meclisin dağılışına kadar uzanan devrede, aralarından su sızmıyordu. Bir yanda, Louis Bonaparte'tan, öte yanda, büyük burjuvazinin partisi olan, güçbirliği kurmuş kralcıların partisinden söz etmek istiyoruz. Bonaparte başkan olur olmaz, düzen partisinden bir hükümet kurdu ve başına, parlemanter burjuvazinin en liberal kesiminin eski şefi - **dikkat buyurun** - Odilon Barrot'yu koydu. Sayın Barrot, 1830'dan bu yana hep kendi için kovuşturma yapan hükümeti, sonunda eline geçirmişti; dahası var, bu kabinenin başkanlığı, Louis Philippe zamanında tasarladığı gibi, parlemento muhalefetinin en güçlü ilderliğine benzemiyordu. Bir parlementoyu ortadan kaldırmakla görevli idi ve amansız düşmanları olan cizvitler ve lejitimistlerle ortak bulunuyordu. Nişanlı kızı evine getiriyordu ama, kız kötü yola girdikten sonra... Bonaparte'a gelince, görünürde ortadan tamamen silinmişti. Düzen partisi onun adına iş görüyordu.

Bakanlar Kurulunun hemen ilk toplantısında, Roma seferi kararlaştırıldı; Millet Meclisinin haberi olmadan bu işe girişmek ve uydurma bir nedenle Meclisten gerekli ödeneği koparmak için anlaşmaya varıldı. Böylece, Millet Meclisine karşı dolandırıcılık, Roma Devrim Cumhuriyeti'ne karşı da, büyük devletlerle birleşip dolap çevirme ile işe başlandı. Bonaparte da, benzeri şekilde ve benzeri oyunlarla, kralcı Yasama Meclisine ve onun Anayasa cumhuriyetine karşı 2 Aralık darbesini hazırlamıştır. Unutmıyalım ki, 20 Aralık 1848'de Bonaparte'a hükümeti sağlayan ayni parti, 2 Aralık 1851 Yasama Meclisinde çoğunluğu teşkil etmiştir.

Kurucu Meclis, Ağustos ayında, Anayasaya bütünlük sağlamak amacı ile Anayasaya uygun bir seri kanun hazırlayıp yürürlüğe koymadan dağılmama kararı aldı. Düzen partisi, 6 Ocak 1849'da, temsilcisi Rateau aracılığı ile, Kurucu Meclise, Anayasaya bağlı kanunları bırakıp, **kendi kendini dağıtma** kararı almasını teklif etti. Sadece başta Odilon Barrot olmak üzere Bakanlar Kurulu değil, Millet Meclisinin tüm kralcı

üyeleri, Kurucu Meclise, sürmekte olan geçici duruma bir son vermek ve kesin bir ortam yaratmak üzere, itibarın yeniden sağlanması ve düzenliğin sağlamlaştırılması için, dağılmasının zorunlu olduğunu, Meclisin, yeni hükümetin çalışmalarını aksattığını, varlığını basit bir hınç alma duygusu ile uzatmaya çalıştığını, ülkenin kendinden bezdiğini bir akıl hocası edası ile bildirdiler. Bonaparte, yasama gücüne karşı yapılan bu hakaretleri dikkatle tesbit etti, ezberledi ve 2 Aralık 1851 de, Parlementonun kralcılarına kendi okullarında yetiştiğini gösterdi. Kendi kanıtlarını yüzlerine çarptı.

Barrot hükümeti ve düzen partisi daha da ileri gittiler. Fransa'nın her yanından **Millet Meclisine mektup göndertip,** dosça, dağılmasını rica ettirdiler. Böylece, halkın meşru temsilcisi olan Millet Meclisi karşısına, örgütlenmemiş halk kitlelerini koymuş oldular. Meclisleri halka havale etmeyi Bonaparte'a onlar öğrettiler. Nihayet, Kurucu Meclisin kendi kendini feshetme kararı alacağı 29 Ocak 1849 günü geldi çattı. Meclis bir de gördü ki, toplandıkları yer askerlerce işgal edilmiş. Elinde muhafız alayının ve sınır birliklerinin başkumandanlığı bulunan ve düzen partisinden olan General Changarnier, sanki bir savaş eşiğinde bulunuluyormuş gibi, bir yığın birliğe Paris'te geçit resmi yaptırdı. Aralarında birleşmiş olan kralcılar da, tehdit dolu bir eda ile, Kurucu Meclise, anlayışlı davranmadığı takdirde zor kullanacaklarını bildirdiler. Meclis uysal davrandı ve çok kısa bir süre daha görevinin uzatılması için pazarlığa girişti. Ne olmuştu 29 Ocakta? Bonaparte'ın yardımı ile, bu kez kralcılar tarafından cumhuriyetçi Millet Meclisine karşı gerçekleştirilmiş bir çeşit 2 Aralık 1851 hükümet darbesinden başka ne olabilirdi? Bu baylar, Bonaparte'ın, Tuileries sarayında askeri birliklere resmi geçit yaptırmak için 29 Ocak 1849'dan yararlandığını ve Caligula'yı hatırlara getirmek için, parlementoya yönelen bu ilk ayaklanma fırsatına dört elle sarıldığını, ya görmediler, ya da görmek istemediler (9). Gözleri, Changarnier'lerinden başkasını görmüyordu.

Eğitim ve din konusundaki kanunlar gibi, **Anayasaya bütünlük verme amacını güden kanunlar**, düzen partisini, Kurucu Meclisi sert bir şekilde öncelikLe kayıt altına almaya iten nedenler arasında idi. Bu kanunları, ürkek cumhuriyetçilere bırakmayıp, kendilerince çıkarmak, güçbirliği kralcıları için büyük önem taşıyordu. Bu Anayasaya uygun kanunlar arasında bir de, cumhurbaşkanının yetkileri ile ilgili olanı vardı. 1851 yılında, Bonaparte, böyle bir darbeyi sezip, 2 Aralık darbesini yaparken, Yasama Meclisi bu kanun tasarısı ile uğraşıyordu. Parlementonun 1851 yılı kış çalışma döneminde, cumhurbaşkanının sorumluluğu ile ilgili bu kanunu hazırlanmış ve hele ürkek cumhuriyetçi Meclis tarafından tamamen kotarılmış bulmak için, güçbirliği kralcıları neler vermezlerdi?

Kurucu Meclis, 1849'da, son silahını da kendi eliyle kırınca, Barrot hükümeti ve düzen partisini sevenler, bu kurumu bir çıkmaza itiverdiler, onurunu kırabilecek ne varsa kullandılar ve umutsuz zayıflığından yararlanıp halkın kendine beslediği saygının son kalıntılarını yokeden kanunlar çıkardılar. Napoleon'u bir türlü kafasından çıkaramayan Bonaparte, Parlementonun bu çöküşünü açıkça sömürme cüretini de gösterdi. Gerçekten, Millet Meclisi, 8 Mayıs 1849'da, Civita-Vecchia'nın Oudinot tarafından işgali dolayısıyla, hükümete bir ihtar cezası verip, Roma seferini tasarlanan hedefine çevirmesini emrettiği sırada, Bonaparte, ayni akşam **Le Moniteur** Gazetesinde Oudinot'ya bir mektup yazarak, parlak başarıları için tebriklerini bildirdi ve Parlementodaki kalem efendilerinin karşısına, ordunun yüce koruyucusu olarak çıkıverdi. Onu, ellerinde sadece bir oyuncak olarak tutan

---

(9) Roma İmparatoru <<37 - 41>> Almanya'da, kışlalarda askerlerin arasında büyümüştür. Adı, Romalı askerlerin ayakkabısı anlamına gelen <<caliga>> kelimesinden alınmıştır. Zalimliği, serserilikleri ve önü alınmaz yağmacılığı ile tanınır; bir saray komplosunda, askerler tarafından öldürülmüştür.

kralcılar buna gülüp geçtiler. Sonunda, Kurucu Meclis Başkanı Marrast, Millet Meclisi güvenliğinin tehdit altında bulunduğu kanısına vararak ve Anayasaya dayanarak bir albayı alayı ile birlikte göreve çağırınca, albay bu emre uymadı; disiplin sorununu ileri sürdü ve Marrast'ı, Changarnier'ye yolladı, Changarnier de, <<kafası işleyen süngüleri>> sevmediği yolunda alaylı bir ifade ile onu başından savdı. 1851 Kasım ayında, güçbirliği yapmış olan kralcılar, Bonaparte'a karşı kesin bir savaşa girişmeyi akıllarına koyunca, ünlü **İdare amirleri önergesi** vasıtası ile, Millet Meclisi başkanına doğrudan doğruya askeri birlik çağırma yetkisinin verilmesi prensibini kabul ettirme yollarını aradılar. Generallerinden biri olan Leflo, kanun tasarısını imzalamıştı. Changarnier, boşuboşuna önergeye oy verdi; Thiers de, eski Kurucu Meclisin basiretini övdü. Savunma Bakanı Saint-Anraud, Thiers'e, Changarnier'nin Marrast'a verdiği cevabın benzerini verdi, hem de, Yaylacı gurubun alkışları ile!

Düzen partisi, henüz Millet Meclisinde çoğunluğa sahip olmadığı ve yalnız hükümeti elinde bulundurduğu bir sırada, **parlemento rejimini** kökünden sarsmıştı. 2 Aralık darbesi, Fransa'dan, bu rejimi sürüp çıkarırken de, yaygarayı basmıştı.

Parlamenter rejime güle güle diyelim.

III

Yasama Meclisi, 29 Mayıs 1849'da toplandı, 2 Aralık 1851 de dağıtıldı. Bu devre, **Anayasa cumhuriyeti** veya **parlementer cumhuriyet** devridir.

Belli başlı üç bölüme ayrılır bu dönem: 29 Mayıs 1849'dan ayni yılın 13 Haziranına kadar, burjuvazi ile demokrasi arasında mücadele, **küçük burjuva partisinin veya demokrat partisinin yenilgisi;** 13 Haziran 1849'dan, 31 Mayıs 1850'ye kadar, burjuvazinin parlemento diktatoryası, yani koalisyon yapmış orleanist ve lejitimistlerin veya düzen partisinin diktatoryası, **genel seçim sisteminin kaldırılması** ile dört başı mamur duruma gelen diktatorya; 31 Mayıs 1850'den, 2 Aralık 1851'e kadar, burjuvazi ile Bonaparte'ın mücadelesi, **burjuva egemenliğinin yıkılması, parlementer cumhuriyetin çöküşü.**

Birinci Fransız Devrimi'nde, anayasacıların egemenliği, yerini, **Jirondenlerin** egemenliğine bırakır; sonra da, **Jakobenlerin** egemenliği gelir. Bu partilerden herbiri, arkasını en ileri olan partiye dayamaktadır. İçlerinden herhangi biri, devrimi, yeteri kadar ileri götürüp, arkasından gidemiyecek duruma gelir gelmez, kendini izleyen en yürekli müttefik tarafından alaşağı edilmiş ve giyotine gönderilmiştir.

1848 Devrimi ters bir gelişme gösdermiştir. Proletarya partisi, demokrat küçük burjuva partisinin basit bir eklentisi olarak görünüyor. 16 Nisanda, 15 Mayısta ve Haziran Günlerinde, proletarya partisi, yanındaki partinin ihanetine uğramış ve yalnız bırakılmıştır. Demokrat parti de, cumhuriyetçi burjuva partisinin omuzlarına yaslanmaktadır.

Cumhuriyetçi burjuva partisi, sağlam bir temel bulduğuna inanır inanmaz, yoldaşından ayrılıyor ve arkasını düzen partisine dayıyor. Düzen partisi de, aradan sıyrılıp cumhuriyetçi burjuvalara çelme takıyor ve silahlı kuvvetlerin omuzuna yaslanıyor. Bu parti, güzel bir sabah vakti, bu omuzların süngü olup çıktığını gördüğü zaman, yine durumundan emin görünmektedir. Her parti, kendini ileri iten partiyi tekmeliyor, geriye iten partiye de göğsü ile karşı koyuyor. Bu gülünç duruma gelip dengesini kaybetmesinde ve tepetaklak yuvarlanmasında şaşılacak hiçbir şey yoktur. Devrim böylece alçalan bir grafik izlemiş oluyor. Hatta, Şubat ayında kurulan barikatların sonuncusu kaldırılmadan ve ilk devrim otoritesi kurulmadan önce, devrim bu geriye dönüş hareketlerine girmiş oluyor.

Gözlerimizin önündeki devre, çelişmelerle dolu bir harmandır: Anayasaya açıktan açığa ihanet eden anayasacılar; anayasacı olduklarını söyliyen devrimciler; tek güç olmak isteyen ve fakat hep parlementocu kalan bir Millet Meclisi; sabrı bir meslek edinen ve gelecekte zaferler kazanacağını söyleyip şimdiki yenilgileriyle avunan bir Yaylacı gurup; cumhuriyetin senatörleri olan ve duruma göre, taraftarı bulundukları yabancı ülkelerdeki hanedan ailelerini korumak ve Fransa'da nefret ettikleri cumhuriyeti muhafaza etmek zorunda kalan kralcılar; gücünü, zayıflığından ve saygısını, uyandırdığı küçümseme duygusundan alan bir yürütme gücü; iki monarşinin ortak namussuzluğundan başka bir şey olmayan bir cumhuriyet; emperyalist damgalı Restorasyon ve Temmuz Monarşisi; ilk koşulu dağılmak olan antlaşmalar; ilk kuralı kararsızlık olan savaşlar; düzen adına çıkarılan kaba ve amaçsız karışıklıklar; gerçeksiz tutkular, tutkusuz gerçekler; kahramanlığı olmayan kahramanlar; olaysız tarihler; tek yürütücü gücü takvim imiş gibi görünen, aynı gerginlik ve aynı gevşemelerin bitmeyen tekrarı ile usandırıcı olmuş bir gelişme; bir sonuca bağlanmadan, sadece körleşip ortadan silinebilmek için zaman zaman keskinleşir görünen anlaşmazlıklar; dünyanın sonunu haber veren tehlike çanları karşısında, ortaya dökülen ukalaca çabalar ve burjuva ürküntüleri; aynı zamanda dünya kurtarıcılarının çevirdiği en bayağı entrika ve oyunlar -

bunlardaki başıboşluk, daha çok Fronde [10] Zamanlarını hatırlatıyor - ; Fransa'nın tek bir kişinin kurnazca avanaklığı yüzünden yokolmaya mahkum edilmiş tüm resmi dehası; herkesin oylamaya katıldığı seçimlerde kendini her gösterişinde ifadesini sonunda bir haydudun inatçı iradesinde bulmuştur-Tek renge boyanmış bir devir varsa, o da, budur işte. Kişiler ve olaylar, ters dönmüş Schlemihl'ler [11] gibi, bedenlerini yitirmiş gölgelere benziyorlar. Devrim bile, kendi savunucularının kolunu kanadını kırıyor ve yalnız tutkulu düşmanlarını kayırıyor. Devrime karşı olanlarca durmadan hatırlatan ve aranan <<kızıl hayalet>>, ortaya çıktığında, başında anarşistlerin frikya beresi ile görünmüyor da, düzencilerin üniforması olan **kırmızı pantalonla** görünüyor.

Gördük ki, Bonaparte'ın 20 Aralık 1848'de kurduğu hükümet, düzen partisinin bir hükümeti, lejitimistlerle orleanistlerden kurulu bir koalisyon hükümeti idi. Bu Barrot-Falloux hükümeti, az çok zor kullanarak ömrünü kısalttığı cumhuriyetçi Kurucu Meclisten sonra yaşamaya devam etmişti ve halen de iktidarda bulunuyordu. Koalisyondaki kralcıların generali Cpangarnier, birinci tümenin ve Paris milli muhafız birliğinin kumandanlığını yine üzerinde bulunduruyordu. Genel seçimler, nihayet düzen partisine Millet Meclisinde çoğunluk sağlamıştı. Milletvekilleri ve Louis-Philippe'in atadığı meclis üyeleri, Mecliste lejitimistlerden kurulu kutsal bir topluluk buldular; ulusun pek

(10) XIV. Louis'nin küçüklüğünde ve ana kraliçenin pek sevdiği Kardinal Mazarin zamanındaki muhalefet hareketi . Fronde hareketi, Paris burjuvazisinin ve parlementonun Kraliçe Anne d'Autriche ile Mazarin'in mali projelerine karşı muhalefeti ile başlamış, kavgalara ve barikatlara kadar varmıştır. Bu parlemento Fronde'una bir de, derebeyi sınıfının mutlak monarşiye karşı bir hareketi olan <<Prensler Fronde'u eklenmiştir. Fakat Fronde içinde pek çabuk kendini gösteren menfaat anlaşmazlıkları, krallığın bu hareketi parçalamasını ve sonunda da, kökünden temizlemesini sağladı.

(11) Chamisso'nun bir hikayesinin kahramanı; hikayede gölgesini satar.

çok oy pusulası, lejitimistler için politika sahnesine giriş kartı şeklinde geçivermişti. Bonapartçı milletvekilleri çok dağınık bulunduklarından, bağımsız bir parlemento gurubu kuramıyorlardı; düzen partisinin işe yaramaz bir kuyruğu olarak görünüyorlardı. Düzen partisi böylece, hükümeti, orduyu, yasama organlarını, kısacası tüm devlet gücünü eline geçirmiş ve genel seçimlerle de, moral yönünden takviye edilmişti; seçimler, onun egemenliğini, halk iradesinin bir ifadesi olarak gösteriyordu; karşı devrimin Avrupa kıtasının tümüne karşı kazandığı başarı da etkili olmuştu.

Şimdiye kadar hiçbir parti, böylesine güçlü araçlarla ve böylesine uygun yardımlarla savaşa girmemiştir. Kazazede **öz cumhuriyetçiler,** Millet Meclisinde aşağı yukarı elli kişilik bir klik durumuna geldiler. Başlarında Afrika'dan gelme generalleri Cavaignac, Lamoriciere ve Bedeau bulunuyordu. Fakat ana muhalefet partisini Yaylacı gurup teşkil etti. Parti kendine parlementer bir isim buldu: **Sosyal demokrat.** Millet Meclisinin 750 üyesinden 200'den fazlasını elinde bulunduran parti, teker teker dikkate alındığında, en azından düzen partisinin üç gurubundan herhangi biri kadar güçlü idi. Kralcı koalisyonun tümü karşısındaki nisbi azınlığı, özel koşul ve durumlarla dengelenmiş görünüyordu. Mahalli seçimlerin, köylüler arasında da hatırı sayılır bir itibar kazandığını göstermiş olmasından başka, hemen hemen Paris'in tüm milletvekillerine sahip bulunuyordu. Ordu, üç assubayı milletvekili seçmek suretiyle, demokratik inancını göstermişti; Yaylacıların başı olan Ledru-Rollin, düzen partisinin tüm temsilcilerinin tersine, bir tek isim üzerinde birleşen beş seçim bölgesince seçilmiş ve Parlementoda seçkin bir mevkie yükselmişti. Böylece, çeşitli guruplar arasındaki ve düzen partisinin tümü ile Bonaparte arasındaki anlaşmazlıklar yüzünden, Yaylacılar, 2 Mayıs 1849'da bütün başarı unsurlarını elde etmiş görünüyorlardı; onbeş gün sonra, şeref de dahil, her şeyi yitireceklerdi oysa.

Bu devrin Parlemento tarihini izlemeden önce, incelediğimiz devrin niteliğinden gelen bir takım olağan kuruntulardan kurtulmak için, bir iki noktaya işaret etmemiz gerekiyor. Sorunlara demokratların açısından bakılırsa, Kurucu Meclis zamanında olduğu gibi Yasama Meclisi zamanında da, konu, kralcılarla cumhuriyetçiler arasında basit bir kavgadan ibarettir. Demokratlar bu hareketi, gericilik kelimesi ile özetliyorlar; bu öyle bir gece karanlığı ki, bütün kediler kara görünüyor ve kralcılarla cumhuriyetçiler, gece bekçilerine yaraşır beylik düşünceleri ağızlarında gevelеyip duruyorlar. Gerçekte ise, düzen gurubu, ilk bakışta, çeşitli kralcı gurupların karışımı gibi görünüyor; kralcı guruplar, kendi adaylarını tahta oturtmak ve karşı gurubun adayını ortadan kaldırmak için, aralarında dolap çevirmekle kalmıyorlar, aynı zamanda, <<Cumhuriyete>> karşı aynı kin ve saldırıda birleşiyorlar . Yaylacılar da, kralcılar ortaklığına karşı, cumhuriyeti temsil eder görünüyorlar. Düzen partisi, Prusya'dakinden ayrı olmamak üzere, basına ve derneklere karşı, bir gericilik anlayışı izliyor sanki; bu anlayış, Prusya'da olduğu gibi, bürokrasiden, jandarmadan ve savcılardan gelen kaba bir polis müdahalesi olarak ortaya çıkıyor. Yaylacılar da, kendi yönlerinden, hep bu saldırıları püskürtmek ve böylece, <<ezeli insan haklarını>> savunmakla uğraşıyorlardı; bir buçuk yüzyıldan beri, halkçı geçinen her parti az çok böyle yapmıştır. Fakat, durum ve partiler daha yakından incelenirse, **sınıf mücadelesi** ve bu devrin özel yapısını gizleyen yüzeysel görünüş ortadan kalkar.

Söylediğimiz gibi, lejitimistler ve orleanistler, düzen partisinin iki büyük gurubunu teşkil ediyordu. Bu gurupları, taht davalarına bağlayan ve biribirlerine karşıt duruma getiren şey, kraliyet armasından ve üç renkli bayraktan, Bourbon sülalesinden ve Orleans sülalesinden, -bunlar hep kralcılığın çeşitli nüanslarıdır - başka bir şey olabilir miydi? Bourbonlar devrinde, papazları ile, uşakları ile hüküm sürmüş olanlar, **büyük toprak sahipleri** idi. Orleanslar zamanında ise, peşlerinden gelen avukatları ile, profesörleri ile ve ağzı iyi laf yapan adamları ile, büyük para sahipleri, büyük sanayiciler, büyük tüccarlar, yani **kapital** idi hüküm yürüten. Meşru krallık, toprak ağalarının kalıtsal egemenliğinin politik ifadesinden başka bir şey değildi. Temmuz Monarşisi de ayni şekilde,

sonradan görme burjuvaların zorbalıkla ele geçirdikleri egemenliğin politik ifadesi idi. Bunun içindir ki, gurupları aralarında bölen şey, prensipleri olmayıp, maddi yaşama koşulları, biribirinden ayrı iki mülkiyet, şehirle köy arasındaki eski anlaşmazlık, kapital ile toprak mülkiyeti arasındaki rekabet olarak belirtilebilir. Ayrıca, eski anılar, kişisel düşmanlıklar, korku ve ümitler, peşin hükümler, kuruntular, sempati ve antipatiler, dinsel inançlar, görüşler, prensipler, onları şu veya bu kral sülalesine bağlamış olabilir; bunu kim inkar edebilir? İzlenimlerden, kuruntulardan, düşünce yollarından, özel felsefi kavramlardan meydana gelen bütün bir üst yapı, değişik mülkiyet şekilleri ve toplumsal yaşayış koşulları üzerinde yükselmektedir. Tüm sınıf, bu maddi koşullar ve uygun toplumsal ilişki temeli üzerinde, bu şekil ve koşulları yaratır, bir biçime sokar. Gelenekler veya eğitim yolu ile bunları alan kişi, kendi faaliyetinin gerçek nedenlerini ve hareket noktasını onların meydana getirdiğine inanabilir. Orleanistler ve lejitimistler, aralarındaki ayrılığın, kendi kral sülalelerine bağlılıklarından ileri geldiğine biribirlerini inandırmaya uğraştılarsa da, daha sonraki olaylar, iki sülalenin birleşmesini önleyen şeyin, daha çok menfaat ayrımı olduğunu göstermiştir. Özel hayatta, nasıl ki, bir adam hakkında karar verirken söylediği ve düşündüğü şeyle, gerçek durumu ve işi arasında bir ayrım yapılıyorsa, tarihsel mücadelede, partilerin söz ve iddiaları ile, gerçek yapı ve menfaatleri arasında daha çok ayrım yapmak gerekir. Orleanistler ve lejitimistler, cumhuriyet içinde eşit iddialarla bulunuyorlardı. Her gurup, diğeri karşısında kendi sülalesini tahta çıkarmaya niyetleniyorsa, bunun anlamı şudur sadece: burjuvaziyi bölen **iki büyük menfaat** de - toprak mülkiyeti ve kapital - kendi egemenliğini kurup, ötekini emrine almaya uğraşmaktadır. Sözünü ettiğimiz şey, iki burjuvazi menfaatidir; çünkü, büyük toprak sahipleri, derebeyi züppeliklerine ve soy gururlarına rağmen, modern toplumun gelişmesi sonucu, tamamen burjuvalaşmışlardı. İngiltere'de de böyle olmuştu; Tori'ler, uzun zaman krallığa, kiliseye, eski İngiliz Anayasasının güzelliklerine düşkün olduklarını sanmışlar, ama sonunda, tehlikeyi görünce, ağızlarından baklayı çıkarıp, sadece, **toprak gelirine** düşkün olduklarını söylemişlerdir.

İş birliği yapmış kralcılar, Parlemento dışında, basında, Ems'te, Claremont'da biribirlerine oyun oynuyorlardı. Perde gerisinde, eski orleanist ve lejitimist kılıklarına bürünüp, eski cirit oyunlarına başlıyorlardı. Fakat sahnede, kamusal faaliyetlerinde, büyük parlemento partisi olarak biribirlerinin sülalesine sadece basit bir reverans yapıyorlar ve monarşinin kurulmasını belirsiz bir tarihe erteliyorlardı. İşlerini, düzen partisi olarak, yani, sosyal bir etiket altında - politika etiketi altında değil -, burjuva düzeninin temsilcileri olarak - prenses avlayan şövalyeler olarak değil -, öteki sınıflara karşı çıkmış burjuva sınıfı olarak - cumhuriyetçilere karşı çıkmış kralcılar olarak değil - yürütüyorlardı. Düzen partisi olarak, toplumun öteki sınıfları üzerindeki hakimiyetleri, Restorasyon devrindekinden ve Temmuz Monarşisi zamanındakinden çok daha kesin ve çok daha sert olmuştur; bu egemenlik de sadece, parlemento cumhuriyeti düzeninde mümkün olabiliyordu. Çünkü, Fransız burjuvazisinin iki büyük gurubu, ancak bu düzen altında birleşebiliyor ve dolayısıyla bu sınıfın imtiyazlı bir gurubunun egemenliği yerine, kendi sınıflarının egemenliğini getirebiliyordu. Bununla birlikte, düzen partisi olarak, cumhuriyete sataşıyorlar ve ondan nefret ettiklerini söylüyorlardı. İçgüdüleri onlara diyordu ki, cumhuriyet, politik egemenliklerini daha sağlam duruma getirirse, bu ayni zamanda egemenliklerinin sosyal temellerini de yıkar; çünkü, toplumun ezilmiş sınıflarını karşılarında bulurlar ve onlarla doğrudan doğruya, arada taht perdesi olmadan, - biribirlerine ve krallığa karşı giriştikleri mücadelelerle, ulusun ilgisini başka yere çeviremeden - çarpışmak zorunda kalırlar. Düzencileri, sınıf egemenliklerinin katkısız koşulları karşısında titreşen ve egemenliklerinin daha az tamamı, daha az gelişmiş, dolayısıyla daha az tehlikeli şekillerine doğru iten şey, güçsüzlüklerinin verdiği bir duygu idi. Buna karşılık, birleşmiş kralcıları, karşılarına çıkan hükümdar adayı ile, yani Bonaparte ile anlaşmazlığa düşer düşmez, parlemento güçlerinin yürütme gücü tarafından tehdit edildiği inancına varır varmaz ve dolayısıyla egemenliklerinin politik kimliğini ortaya koymak

zorunda kalır kalmaz, **kralcı** gibi değil, **cumhuriyetçi** gibi davranmışlardır; Millet Meclisini en az parçalayan rejimin cumhuriyet olduğunu söyleyen orleanist Thiers'den, 2 Aralık 1851'de, belinde üç renkli kuşağı ile, Paris'in X. kesiminin belediye binası önünde toplanmış olan halka cumhuriyet adına hitap eden lejitimist Berryer'e kadar hepsi böyle yapmıştır. Gerçek şu ki, alaycı yankılar Berryer'e: <<V. Henri!>> (12) diye karşılık vermiştir.

Koalisyon yapmış olan burjuvazinin karşısında, küçük burjuvalar ve işçiler içinden bir güçbirliği, yani sözde **sosyal demokrat** parti teşekkül etmişti. Küçük burjuvalar, 1848 Haziran günlerinin ertesinde, iyi mükafatlandırılmadıklarını anlamışlardı. Maddi yararlarının tehdit edildiğini bu yararların tatminini sağlıyacak demokratik garantilerin, karşı devrimle tehlikeye girdiğini görüyorlardı. İşte bu yüzden, işçilere yanaştılar. Öte yandan, burjuva cumhuriyetçilerinin diktatörlüğü sırasında bir kenara itilmiş olan ve Mecliste küçük burjuvaları temsil eden Yaylacılar, Kurucu Meclis devrinin ikinci yarısında, Bonaparte'a karşı yaptıkları mücadele ile, kaybolan itibarlarını yeniden kazandılar. Yaylacı gurup, sosyalist liderlerle bir anlaşma yaptı. 1849 Şubatında, uzlaşmayı kutlayan ziyafetler düzenlendi. Ortak bir program taslağı hazırlandı, ortak seçim komiteleri kuruldu ve ortak adaylar gösterildi. Proletaryanın sosyal isteklerinden devrimci sivri uçlar çıkarılıp bu isteklere demokratik bir şekil verildi. Küçük burjuvazinin demokratik isteklerinden de salt politik şekil kaldırılıp sosyalist yönü ortaya çıkarıldı. Sosyal demokrasi işte böyle kuruldu. Bu kombinezon sonucu doğan yeni Yaylacılar gurubu, işçi sınıfından alınan birkaç figüranla birkaç sosyalist hariç tutulursa, eski Yaylacılar gurubunun aynı idi;

---

(12) I. Napoleon'dan sonra tekrar kurulan krallık döneminin son kralı, Bourban sulalesinden X. Charles 1830 Devrimiyle tahtından indirilince, yerine kendi sülalesinden olan Bordeaux Dükünü V. Henry adıyla tahta çıkarmak istemişti. Fakat Orleans sülalesinden Louis-Phillippe kral oldu (7 Ağustos 1830) (Ç.N.).

fakat sayıca daha güçlü bulunuyordu. Gerçeği söylemek gerekirse, bu gurup, gelişme sırasında, temsil ettiği sınıf gibi şekil değiştirmişti. Sosyal demokrasinin niteliğini şu noktada özetliyebiliriz: çözüm yolu olarak, demokratik cumhuriyetçi kurumlardan, iki uç olan sermaye ve ücreti kaldırmıyor, sürtüşmelerini hafifletmek ve ikisini ahenkli bir şekle sokmak istiyordu. Bu amaca ulaşmak için teklif edilen tedbirler ne ölçüde çeşitli olursa olsun, bürünebileceği anlayış şekillerinin az çok devrimci olan niteliği ne olursa olsun, kapsam hep ayni kalır. Toplumun demokratik yolla dönüşümüdür bu; ama küçük burjuva çerçevesinde bir dönüşüm. Küçük burjuvazinin prensip olarak bencil bir sınıf yararını yüceltmek istememesi gibi dar bir görüşü paylaşmak doğru olmaz. Tersine, küçük burjuvazi inanmaktadır ki, kurtuluşundaki özel koşullar, genel koşullardır; bunlar dışında modern toplum kurtulamaz ve sınıf mücadelesi de geçiştirilemez. Demokrat temsilcilerin hepsinin **bakkal** olduklarına veya bakkallardan yana olduklarına inanmamak gerekir. Kültürleriyle, kişisel durumları ile onlardan bir uçurumla ayrılmış olmaları da mümkündür. Onları, küçük burjuvazinin temsilcisi yapan şey, kafalarının, küçük burjuvanın ömründe aşamadığı sınırları aşamamış olması ve dolayısıyla ayni sorunlara ve ayni çözüm yollarına itilmiş olmasıdır; maddi yararları ve toplumsal durumları, küçük burjuvaları da aynı çözüm yollarına itmektedir. Bir sınıfın **politik ve edebi** temsilcileriyle, temsil ettikleri sınıf arasındaki ilişki genel olarak böyledir.

Bundan önce söylenenlere göre Yaylacı gurup, durmadan düzen partisine karşı cumhuriyeti ve insan haklarını savunmak için mücadele ediyorsa da pek tabiidir ki, onun asıl amacı, ne cumhuriyet ve ne de insan hakları idi; silahtan tecrit edilmek istenen ve buna karşı koyan bir ordunun, silahlarını elinde tutabilmek için savaşa girmesinden ayrı değildi tutumu.

Millet Meclisi açılır açılmaz, düzen partisi, Yaylacı gurubun damarına bastı. Burjuvazi, küçük demokrat burjuvalar işine bir son verme zorunluluğunu duyuyordu; bir yıl önceleri de, devrimci proletaryanın işini bitirmek gerektiğini anlamıştı.

Yalnız, rakibin durumu farklı idi. Proletarya partisinin gücü sokakta idi, oysa küçük burjuvazininki Millet Meclisinin içinde idi. Bundan dolayı da, rakibi Meclis dışına, yani sokağa çekmek ve böylece, parlemento gücünün, pekleşmesine zaman ve fırsat vermeden kırmak gerekiyordu. Yaylacılar, ökseye basıp mahçup duruma düştüler.

Fransız birlikleri tarafından Roma'nın bombalanması, onlara atılan bir yem oldu. Bu davranış, Anayasanın V. maddesinin ihlali demekti; bu madde, Fransız Cumhuriyeti'nin, bir başka ulusun özgürlüğüne karşı askere kuvvet kullanmasını yasaklıyordu. Bundan başka, IV. madde de Millet Meclisinin onayı olmadan, yürütme gücünün her türlü savaş ilanını yasaklıyordu; Kurucu Meclis de, 8 Mayıs kararı ile, Roma seferini uygun bulmamıştı. Bu nedenlerle, Ledru-Rollin, 11 Haziran 1849'da, Bonaparte ve bakanları hakkında soruşturma açılması için önerge verdi. Thiers'in iğneleyici sözlerine içerleyince, silah gücü dahil, her türlü çareye başvurarak Anayasayı savunmak isteğinde olduğunu söyliyecek kadar ileri gitti. Yaylacılar, tek bir vücut gibi ayağa kalkıp, silahlara yapılan bu çağrıyı tekrarladılar. 12 Haziranda, Millet Meclisi, soruşturma isteğini reddetti ve Yaylacılar parlementodan ayrıldılar. 13 Haziran olaylarını biliyorsunuz: bir kısım Yaylacıların, Bonaparte'ı ve bakanlarını <<Anayasa dışı>> ilan eden bildirisi, demokrat muhafız birliğinin yürüyüşü - silahsız olduklarından, Changarnier'in birlikleriyle karşılaşınca, hemen dağılıvermişlerdir - v.b. Yaylacıların bir kısmı, yabancı ülkelere sığındı; bir kısmı, Bourges'daki Yüce Divana sevkedildi, geri kalanı da, Meclis tüzüğünce, Meclis Başkanının yüce himayelerine verildi. Paris'te yeniden sıkıyönetim ilan edilip muhafız birliğinin demokrat kanadı dağıtıldı. Böylece, Yaylacıların Parlementodaki nüfuzları ve küçük burjuvaların Paris'teki gücü baltalanmış oldu.

13 Haziranda kanlı bir işçi ayaklanmasının olacağı haber verilen Lion'da ve çevresindeki beş ilde de sıkıyönetim ilan edildi; halen bu durum devam etmektedir.

Yaylacıların büyük kısmı, öncülerini yalnız bırakmış ve bildirilerini imzalamamıştı Basın, görevini yapmamıştı; şöyle ki yalnız iki gazete **bildiriyi** yayınlamaya cesaret edebilmişti. Küçük burjuvalar, kendi milletvekillerine ihanette bulundular; çünkü, temsilciler görünür görünmez, milli muhafızlar ortalıktan kayboluyorlar ya da, barikatların kurulmasına karşı koyuyorlardı. Milletvekilleri, küçük burjuvaları kandırdılar, çünkü orduda bulunduğu söylenen dostlara hiçbir yanda rastlanmıyordu. Nihayet, demokrat parti, proletaryadan ek bir güç alacağı yerde, ona da kendi cılızlığını aşılamıştı; demokratik oyunlar sırasında, çoğu zaman böyle şeyler olduğundan, liderler, <<halklarını>> görev kaçkınlığı ile, halk da liderlerini dolandırıcılıkla suçlayabilme zevkini tatmış oldular.

Yaylacıların mücadeleye girişlerinden daha tantanalı bir hareket ender görünür; demokrasi zaferi kadar güven beslenen ve çok önceden boru sesleri ile müjdelenen bir olay seyrek görülmüştür. Şüphesiz, demokratlar, sesleri Jericho duvarlarını deviren borulara inanmaktadır. Önlerine zorbalık surlarının her çıkışında, mucizeyi yeniden yaratma gayretine düşüyorlar. Yaylacılar, Parlementoda başarı sağlamak istiyorlarsa, silahlara başvurmamalı idiler. Silahlara başvurunca da, sokakta, Meclis'teki gibi davranmamalı idiler. Ciddi olarak barışçı bir gösteriye niyetleniyorlarsa, bunun kavgaya yol açacağını kestirememeleri saflık idi. Gerçek bir mücadele ummak gerekiyorsa, bu mücadeleyi yürütecek silahları bir kenara koymaları pek tuhaftı. Fakat, küçük burjuva ve demokrat temsilcilerin devrim tehditleri, hasmın gözünü korkutmak için yapılan küçük teşebbüslerden başka bir şey değildir. Başları dara geldiğinde ve tehditlerini uygulamak için yeteri kadar anlaştıklarında, hemen ikili bir oyuna sapıyorlar: hem amaçlarına uygun araçlar konusunda hiçbir şeyden kaçınmıyorlar hem de doymazcasına yenilgi bahaneleri arıyorlar. Savaşı ilan eden tantanalı sözler, kavganın başlaması kesinleşir kesinleşmez, cılız bir mırıltı halinde yokoluveriyor. Oyuncular biribirlerine aldırmıyorlar; oyun da iğne batırılmış tulum gibi sönüp gidiyor.

Hiçbir parti, elindeki araçları, demokrat partiden daha fazla mübalağa etmiyor. Hiçbiri de durumu onun kadar hafife almıyor. Ordunun bir kısmı kendilerine oy verdiğinden, Yaylacılar, ordunun kendi lehlerinde bir ayaklanma yapacağına inanıyorlardı. Ama fırsat nerede bunun için? Böyle bir fırsatın birlikler yönünden anlamı ancak şu olabilirdi: devrimciler, Fransız askerleri karşısında Romalı askerlerin tarafını tutuyorlardı. Öte yandan, proletaryanın, muhafız birliğine karşı derin bir nefret duymaması ve gizli dernek liderlerinin, demokrat parti başlarına karşı derin bir güvensizlik beslememesi için, 1848 Haziran ayı anıları henüz pek canlı duruyordu. Bu anlaşmazlıkları gidermek için, büyük ortak yararlar gerekiyordu. Anayasanın soyut bir paragrafının ihlali, bu yararı sağlamıyordu. Anayasa, bizzat demokratların itiraf ettiği gibi, çok kez ihlal edilmemiş miydi? En tanınmış gazeteler, bunu devrime karşı bir dalavere olarak damgalamamışlar mıydı? Fakat demokrat parti, küçük burjuvaziyi, dolayısıyla içinde karşıt iki sınıf yararlarının biribirini köreltiği bir **ara sınıfı** temsil ettiğinden, kendinin sınıf anlaşmazlıklarının üzerinde olduğunu sanıyor. Demokratlar, önlerinde imtiyazlı bir sınıfın varlığını kabul ediyorlar; fakat ulusun geri kalan kısmı ile **halkı** meydana getiriyorlar. Temsil ettikleri şey, **halkın hukukudur;** ilgilendikleri şey, **halkın yararıdır.** O halde, bir mücadeleye girmeden önce, çeşitli sınıfların menfaat ve durumlarını inceleme zorunlulukları yoktur. Kendi araçlarını da pek inceden inceye ölçmeye ihtiyaçları yoktur. Halkın, zorbalar üzerine bitmez tükenmez kaynakları ile çullanması için, bir işaret vermeleri yeter. Fakat uygulamada, yararları ilginç görünmezse ve güçleri güçsüzlük olarak kendini gösterirse, bunun kabahati, ya, **bölünmez halkı** birkaç düşman kampa bölen cani safsatacılardadır, ya demokrasi amaçlarının, kendi iyiliğine olduğunu göremiyecek kadar aptallaşmış ve körleşmiş olan ordudadır, ya, uygulamada basit bir ayrıntı her şeyi bozmuştur, yahut da önceden hesaba katılmayan bir tesadüf, bu kez partiyi kaybettirmiştir. Her ne olursa olsun, demokrat parti, en utanç verici yenilgiden, mücadeleye girdiği andaki masumiyeti ile ve

gelecek başarısına olan yeni bir inançla çıkar; bu inanç, partinin eski görüşünden ayrılacağı fikrinden değil de tersine, koşulların olgunlaşacağı düşüncesinden gelmektedir.

Bu yüzden, yeni parlemento tüzüğü ile budanmış, yıkılmış ve gururu kırılmış olan Yaylacı gurubu mutsuz sanmamalıdır. 13 Haziran olayları, liderlerini başlarından uzaklaştırmışsa da, bu, daha aşağı yeteneklilere yer açmıştır. Parlementodaki güçsüzlükleri . şüphe edilemiyecek duruma geldiğinden, çalışmalarını öfke nöbetleri ve parlak nutuklara sığdırmak kalıyordu onlara. Gerçi, düzen partisi, onların kişiliğinde, devrimin son resmi temsilcilerini, anarşinin bütün dehşetini görüyordu, fakat, gerçekte, demokratlar, çok daha silik ve alçak gönüllü kalabiliyorlardı. 13 Haziran yenilgisine, şu dönüşle bir avunma yolu buldular: <<Yalnız genel seçim sistemine dokunsunlar! Ne olduğumuzu göstereceğiz o zaman! Göreceğiz bakalım!>>

Yabancı ülkelere sığınmış olan Yaylacılara gelince, bu noktada şunu belirtmek yerinde olacaktır: Ledru-Rollin, - başında bulunduğu güçlü partiyi, onbeş aydan az bir zamanda, yeniden toparlanma ümidini de ortadan kaldırarak, yıkma başarısı gösterdiğinden - bir gölge kabine kurmak üzere atandığını sandı; devrimin seviyesi düştükçe ve resmi Fransa'nın resmi yücelikleri ufaldıkça, Ledru-Rollin'in hareket alanından uzak kalmış siması, bu gölge hükümeti büyük gösteriyordu. 1842 yılı için cumhuriyet taraftarı olarak gösterebildi kendini; Ulahlara ve öteki ülkelere seri halinde genelgeler gönderdi; bu genelgelerle, kıtanın despotlarına, kendinin ve müttefiklerinin müdahelede bulunacağı tehdidini savuruyordu. Bu efendilere, <<Sizler, palavracısınız sadece!>> diye haykırdığı zaman, Proudhon tamamen mı haksızdır?

13 Haziranda, düzen partisi, yalnız Yaylacı gurubu yere çalmakla kalmadı, ayni zamanda **Anayasayı da, Millet Meclisi çoğunluğunun kararlarına uydurabildi.** Cumhuriyeti şöyle anlıyordu parti; burjuvazi şimdi parlementer biçim altında hüküm sürüyordu; bu egemenlik, monarşilerde olduğu gibi, yürütme gücünün vetosu veya Parlementoyu dağıtma hakkı ile

sınırlandırılmamıştı. Thiers'in dediği gibi, **parlementer bir cumhuriyet** idi bu. Burjuvazi, 13 Haziranda, parlemento içinde mutlak bir egemenlik sağladı ama acaba, partinin en popüler kısmını çıkarıp atmakla bizzat parlementoyu, yürütme gücü ve halk karşısında, deva bulmaz bir güçsüzlüğe uğratmıyor muydu? Sorgusuz sualsiz, pek çok milletvekilini savcıların eline teslim etmekle, kendi dokunulmazlığını da yokediyordu. Yaylacılara uygulanan gurur kırıcı yönetmelik, cumhurbaşkanını yücelttiği ölçüde, ulusun temsilcilerini gözden düşürüyordu.

Anayasayı savunmak için girişilen ayaklanmayı anarşist toplumun yıkılmasını hedef tutan bir davranış olarak damgalamakla, Anayasa, yürütme gücünün Anayasayı ihlali halinde, ayaklanmaya başvurmayı da yasaklamış oluyordu. Tarihin cilvesine bakın ki, Bonaparte'ın emriyle Roma'yı bombalayan ve böylece 13 Hazirandaki Anayasa ayaklanmasının doğrudan nedeni olan general Oudinot, 2 Aralık 1851'de, israrla ve boş yere düzen partisi tarafından halka, Bonaparte karşısında Anayasanın generali olarak takdim edildi. 13 Haziran kahramanlarından biri de Vieyra idi; büyük sermaye sahiplerine ait bir muhafız güruhunun başına geçerek, demokrat gazetelerin binalarında yaptığı kabalıklardan dolayı, Meclis kürsüsünden tebrik edildi; aynı Vieyra, Bonaparte'ın gurubuna girmiş ve Millet Meclisinin ölüm çanları çaldığında, milli muhafız birliğinden gelecek her türlü yardımı önlemede büyük ölçüde rol oynamıştır.

13 Haziranın bir başka anlamı daha vardır. Yaylacılar, Bonaparte'ın sorguya çekilmesini istemişlerdir; dolayısıyla gurubun yenilgiye uğraması Bonaparte'ın zaferi olmuştur; bu, Bonnaparte'ın, demokrat rakiplerine karşı kazandığı kişisel başarı idi. Düzen partisi, zaferi elde etmek için mücadeleye girişti; Bonaparte'a ancak bunu sineye çekmek kaldı ve zaten öyle yaptı. 14 Haziranda, Paris duvarlarında bir bildiri yer alıyordu; bu bildiride, cumhurbaşkanı, adeta haberi olmadan, yalnız olayların zorlaması ile, manastır yalnızlığından çıkıp, düşmanlarının iftiralarından yakınıyordu; kendini düzen

partisinin davasına yaklaştırıyor görünerek, düzen partisinin davasını kendisine yaklaştırıyordu Bundan başka, Millet Meclisi, [13] Roma seferini - iş olup bittikten sonra da olsa - tasvip etmişse, bunun öncülüğünü yapan Bonaparte'ın kendi idi. Büyük rahip Samuel'i Vatican'a getirdikten sonra, Bonaparte Hazreti Davut olarak Tuileries sarayına yerleşme ümidi besliyebilirdi [14]. Papazlar, kendinden yana idi.

Önce de gördüğümüz gibi, 13 Haziran ayaklanması, sokaklarda yapılan sessiz bir yürüyüşten ileri gidemedi. Bu yüzden, bu ayaklanmaya karşı kazanılmış askeri bir zafer de olmamıştır. Şurası da gerçek dışı sayılmaz ki, kahramanlar yönünden olduğu kadar, olaylar yönünden de yoksul olan bu devrede, düzen partisi, bu kansız kavgaya ikinci bir [15] Austerlitz havası vermiştir. Meclis ve basın, anarşinin güçsüzlüğünü temsil eden halk kütleleri karşısında, ordunun disiplin gücünü övdüler ve Changarnier'ye <<toplumun kalesi>> ünvanını verdiler. Bu yutturmacaya sonunda o da inandı. Fakat şüpheli görülen birlikler Paris'ten gizlice uzaklaştırıldı; demokratlara oy veren alaylar, Fransa'dan Cezayir'e sürüldü. Birliklerin ateşli kumandanları, Afrika'daki alaylara gönderildi. Nihayet, basın ile kışlanın kışla ile burjuva toplumunun ilişkisi sistemli bir şekilde kesildi.

Fransız Milli Muhafız Birliği, tarihinin dönüm noktasına gelmiş bulunuyor. 1830'da, Restorasyon yönetiminin devrilmesine bu birlik karar vermişti. Louis-Philippe zamanında, Muhafız Gücünün, diğer birlikler yanında yer aldığı her ayaklanma başarısızlığa uğramıştır. 1848 Şubat Günlerinde,

---

(13) 1848'deki halk hareketinden bunalan Papa IX. Pie, başını alıp gider. Bir Fransız ordusu, 2 Haziran 1849'da Roma'yı zorla ele geçirince, onu tekrar yerine getirir.

(14) Samuel, yuhadilerin peygamberi ve yüce yargıcı idi; Saul'ü sonra da Davut'u takdis etmişti.

(15) Napoleon'un 2 aralık 1805'de, Avusturyalılara ve Ruslara karşı kazandığı büyük zafer.

bu birlik, ayaklanma karşısında pasif kalıp Louis-Philippe'e karşı şüpheli bir tavır takınınca kral kendinin mahvolduğunu anlamıştır. Devrimin Milli Muhafız Birliği olmadan başarı kazanamıyacağı ve ordunun tek başına bu birliği altedemiyeceği kanısı böylece yerleşmiş oldu. Burjuvazi saflarında, ordu için böylesine bir kör inanış vardı. Tüm Muhafız Birliğinin, ötcki muharip birliklerin yardımı ile ayaklanmayı bastırdığı 1848 Haziran Günlerinde bu inanç daha da güçlenmişti. Bonaparte'ın iktidara gelişinden sonra, Muhafız Birliği kumandanlığının birinci tümen kumandanlığı ile birlikte, - Anayasaya aykırı olarak - Changarnier'de toplanması sonucu, birliğin itibarı zayıfladı.

Muhafız Birliği kumandanlığı şimdi yüksek askeri kumandanlığın basit bir uydusu gibi göründüğünden, ötcki muharip birliklerin bir parçası olmaktan ileri gidemiyor. 13 Haziranda da iyice parçalanmıştır. 13 Haziran gösterisi, her şeyden önce, demokrat milli muhafızların bir gösterisi olmuştur. Orduya silahla değil, üniformaları ile karşı koymuşlardı. Demek ki sihir bu üniformada idi. Ordu, bu üniformanın herhangi bir bez parçasından farklı olmadığına inandı. Sihir bozulmuştu artık. 1848 Haziran Günlerinde, burjuvazi ve küçük burjuvazi, milli muhafız örgütü olarak proletaryanın karşısında ordu ile birleşmişti. 1 Haziran 1849'da da, burjuvazi, ordu aracılığı ile, küçük burjuvazinin milli muhafız gücünü dağıttı. 2 Aralık 1851 günü de burjuva milli muhafız birliği yokoluyordu; Bonaparte, dağılması ile ilgili kararnameyi imzalarken, her şeyin olup bittiğini anlayıvermişti. Böylece burjuvazi, küçük burjuvazinin başkaldırmasından sonra, orduya karşı son silahını da kendi eliyle kırmış oluyordu. Aynı şekilde, burjuvazi, mutlak hakim olur olmaz, mutlak yönetime karşı tüm savunma araçlarını da parçalamak durumunda kalacaktı.

Bununla birlikte, düzen partisi 1848'de kaybeder göründüğü iktidarı, 1849'da bütün genişliği ile yeniden ele geçirince bayram yaptı; cumhuriyete ve Anayasaya küfürler yağdırarak, kendi şeflerinin yaptıkları da dahil, gelmiş geçmiş devrimleri

yererek, basını susturan, dernek kurma hakkını kaldıran ve sıkıyönetimi, düzenli bir Anayasa kurumu yapan kanunlar koyarak geliyordu iktidara. Millet Meclisi, kendisi bulunmadığı sıralarda görev yapacak bir daimi komisyon kurarak, toplantılarını, Ağustos ortasından Ekim ortasına erteledi. Bu tatil döneminde, lejitimistler Ems'de orleanistler Claremont'da [16] dolaplar çevirdiler. Ayni işi, Bonaparte gezilerle, mahalli genel meclis üyeleri de Anayasa revizyonu tartışmaları ile yaptı. Bunlar, Millet Meclisinin tatilde bulunduğu sıralarda olanlardır; ben de onlardan sadece önem kazandıkları sıralarda söz edeceğim. Burada yalnız şunu belirteyim ki, Millet Meclisi, uzun zaman sahnede görünmemek ve cumhuriyetin başında bir gölge - Louis Bonaparte'ınki kadar zavallı bir gölge - bırakmakla, politik olmayan bir tutum izliyordu; oysa düzen partisi, kamu oyunun kanına dokunacak şekilde, kralcı unsurlarına bölünüyor ve monarşinin ihyasına yol açacak iç çatışmalara sürükleniyordu. Tatil olup da, parlementonun karışık gürültüsü diner dinmez ve Parlemento, <<sine-i millete>> dağılmak üzere görevinden ayrılır ayrılmaz, düzen partisi, bu cumhuriyetin gerçek çehresini su götürmez bir şekilde tamamlamak için, hep şu hususu arar görünmüştür: tatili süresiz kılmak ve <<Özgürlük, eşitlik, kardeşlik>> dövizi yerine, ayni anlama gelmeyen <<Piyade, süvari, topçu>> sözünü getirmek.

---

(16) Ems, Bourban sülalesinden olup Fransa tahtına adaylığını koyan Kont Chambord'un - taraftarları ona V. Henri adını vermişlerdi -bulunduğu yerdir. Şubat Devrimi'nden sonra, İngiltere'ye kaçan rakibi Orleans sülalesinden Louis-Philippe, Londra yakınındaki Claremont'da yaşıyordu. Ems ve Claremont, monarşi entrikalarının döndüğü merkezlerdi.

IV

Millet Meclisi, 1849 Ekim ortasında yeniden toplandı. 1 Kasımda, Bonaparte, Barrot-Falloux kabinesinin görevine son verdiğini ve yeni bir hükümetin kurulacağını bildiren bir mesajla meclisi şaşkına çevirdi. Bonaparte'ın yaptığı gibi, böylesine kısır bir nezaketle, değil bakanların uşakların bile kovulduğu görülmemiştir. Tekme, Millet Meclisi için hazırlandığı halde, bunu yiyen <<Barrot ve ortakları>> oldu.

Barrot kabinesi, gördüğümüz gibi, lejitimistlerle orleanistlerden kurumuştu; yani düzen partisinin hükümeti idi. Cumhuriyetçi Kurucu Meclisi dağıtabilmek, Roma seferine girişebilmek ve demokrat partiyi parçalayabilmek için, Bonaparte'ın böyle bir hükümete ihtiyacı vardı. Görünürde, bu kabinenin arkasına gizlenmiş, hükümet yönetimini, düzen partisinin eline bırakmış ve Louis-Philippe zamanında, gazete sorumlu müdürlerinin taşıdıkları gösterişsiz maskeyi - başkalarının sorumluluğunu kabullenen kişi maskesini - takmıştı yüzüne. Şimdi bu kılığından sıyrılıyordu; altında gerçek kimliğini saklıyabildiği, ince bir peçe yoktu artık, tersine, gerçek kişiliğinin görünmesini önleyen demir maske takmıştı. Barrot'yu, düzen partisi adına, cumhuriyetçi Millet Meclisini parçalamak amacı ile, hükümetin başına oturtmuştu; şimdi de Meclise de düzen partisine bağlı olmadığını göstermek için onu düşürüyordu.

Zaten, bu uzaklaştırış için akla yakın nedenleri de yok değildi. Barrot kabinesi, cumhurbaşkanını Millet Meclisinin yanında bir güç olarak gösterebilecek davranışları bile ihmal ediyordu. Millet Meclisi tatilde iken, Bonaparte, Edgar Ney'e hitaben bir mektup yayınladı ve Papa'nın liberal davranışlarını

beğenmediğini belirtti; ayni şekilde yayınladığı bir başka mektupta da, Roma Cumhuriyeti'ne karşı giriştiği taarruzdan dolayı, Oudinot'yu tebrik ediyordu. Millet Meclisi, Roma seferi masraflarını onayladığı sırada, Victor Hugo, mektubu tartışma konusu yaptı. Düzenciler gurubu, sanki Bonaparte'ın delice heveslerinin politik bir önemi olabilirmiş gibi, konuşmacıların sözünü hakaretlerle keserek olayı bastırdı. Hiçbir bakan düelloyu kabul etmedi. Bir başka münasebetle, Barrot, etkileyici konuşması ile, kürsüden, başkanın çevresinde döndürülen <<iğrenç dolaplar>> konusunda ağır sözler söyledi. Nihayet, Barrot, Millet Meclisinden, Orleans düşesi için bir dul aylığı koparırken, hükümet, cumhurbaşkanı ödeneğinin arttırılması yolunda her türlü teklifi geri çevirmişti. Oysa Bonaparte'ın kişiliğinde iki ayrı insan vardı; biri, imparatorluk tahtına adaylığını koyuyor, öteki ise, gözden düşmüş uydurma bir şövalye olarak kalıyordu; bunların ikisi de, biribirine öylesine sıkıca kaynaşıyordu ki kaderinde, imparatorluğu ihya etmenin yazılı olduğu inancına, Fransız halkının alın yazısında kendi borçlarını ödemek de bulunduğu inancı katılıyordu.

Barrot-Falloux hükümeti, Bonaparte'ın ilk ve son **parlementer kabinesi** oldu. Dolayısıyla, bu hükümetin görevden uzaklaştırılması bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Düzen partisi, kabine ile birlikte, bir daha bulamamak üzere, parlementer rejimin savunulması ve yürütme gücünün elde edilmesi için zorunlu olan ortamı yitirmiş oldu. Şurası hemen anlaşılır ki yürütme gücünün yarım milyondan fazla kişiden kurulu bir memur ordusuna sahip olduğu ve dolayısıyla, büyük ölçüde menfaat ve hayatı sürekli olarak el altında bulundurduğu, devletin, en geniş hayat belirtilerinden en küçük davranışlarına kadar sivil toplumu kapsadığı, denetlediği, düzene soktuğu, gözetlediği ve vesayeti altında tuttuğu, bu asalak yapının, en görülmedik bir merkeziyetçilikle, daha çabuk bir hareket yeteneği ve bir etkinlik kazandığı Fransa gibi bir ülkede, Millet Meclisi, - devlet yönetimini basitleştirmediği, memur ordusunu mümkün olduğu kadar azaltmadığı ve nihayet sivil topluma ve kamuoyuna, hükümet gücüne bağlı olmaksızın, kendi örgütlerini kurma olanağını vermediği için - bakanlıkları

elinde bulundurma hakkını yitirdiği gibi, tüm gerçek itibarını da yitiriyordu. Fakat Fransız burjuvazisinin maddi yararı, bu geniş ve karışık hükümet düzeninin ayakta durmasına sıkıca bağlı idi. Burjuvazi, işe yaramaz adamlarını bu hükümete yerleştiriyor ve böylece, menfaat, gelir, onursal ücret adı altında veremediklerini, aylık adı altında tamamlıyor. Öte yandan, politik çıkarı onu, günden güne baskıyı artırmaya ve dolayısıyla, hükümetin araç ve personelini artırmaya zorluyordu; oysa, ayni zamanda, kamuoyuna karşı aralıksız bir savaş vermesi, toplumun bağımsız olan işletici organlarını - tamamen kesemediği yerde - felce uğratması gerekiyordu. İşte böylece, Fransız burjuvazisi, sınıf durumu bakımından, bir yandan, parlemento erkinin, dolayısıyla da kendinin yaşama koşullarını ortadan kaldırmak, öte yandan da kendine düşman olan yürütme erkine sonsuz bir güç vermek zorunda kalıyordu.

Yeni kabine Hautpoul adını taşıyordu. General Hautpoul'un başbakan olduğu sanılmasın. Tersine, Bonaparte, Barrot'ya yol vererek bu makamı ortadan kaldırmıştı; bu makam, gerçekten, cumhurbaşkanını, meşruti kralın meşru yokluğuna indiriyordu; öyle bir meşruti kral ki ne tahtı var ne de tacı, ne asası var ne de kılıcı, üstelik sorumluluğu da yok. Yüce devlet makamı üzerinde hakkı yok ve en acısı ödeneği yok. Hautpoul hükümetinde bir tek adam var; o da Parlementoda tanınmış, büyük para babası üyelerden biri olarak ün yapmış olan Yahudi Fould. Kendisine maliye bakanlığı verildi. 1 Kasım 1849'dan bu yana, Fransız parası değerinin, Bonapartçıların tahvillerindeki iniş ve çıkışa göre, inip çıktığını anlamak için, Paris Borsasının evrakını bir karıştırmak yeter. Bonaparte, böylece, kendine Borsada dostlar edinirken, Carlier'yi, Paris emniyet müdürlüğüne tayin ederek polisi de elde etmiş oluyordu.

Bununla birlikte, hükümet değişikliğinin getirebileceği sonuçlar, ancak zamanla kendini gösterebilirdi. Önceleri Bonaparte, sadece geriye çekilmek üzere bir ileri adım atmıştı. Sert mesajını, Millet Meclisine bağlılığını ifade eden bir bildiri izledi. Bakanlar, ne zaman kişisel arzularını kanun tasarısı halinde meclise sunmak için, çekingen çekingen bir teşebbüste

bulunsalar, sadece, durumlarının verdiği bir zorunlulukla, istemiyerek bir takım komik emirlerin gereğini yapar görünüyorlardı; bu emirlerin başarısızlığa uğrayacağına peşinen inanıyorlardı. Bonaparte ne zaman, bakanlarının gerisinden niyetlerini açığa vurmaya ve **napolyoncu fikirlerini** söylemeye kalksa, kendi bakanları Millet Meclisi kürsüsünden bunun tersini söylüyorlardı. Kapkaççılık arzularının açığa vurulması da, sanki rakiplerinin muzip gülüşlerini sürdürmek içindi. İyi tanınmamış bir dahi gibi davranıyordu; oysa, bütün dünyanın gözünde o, basit bir zekadır. Hiçbir zaman, tüm sınıfların gözünden bu dönemdeki kadar düşmemiştir. Burjuva egemenliği, hiç böylesine mutlak olmamıştır; iktidar alametleri böylesine açıktan açığa ortaya serilmemiştir hiçbir zaman.

Yasama çalışmalarının tarihçesini burada yapmıyacağım: bu çalışmalar, bu devrede, iki temel kanunla özetlenebilir: birincisi, **içkileri vergilendiren** kanun, ikincisi de, imansızlığa son veren **eğitim** kanunu. Fransızlar için, şarabın zevkine varmak biraz güçleşiyordu ama, gerçek hayat iksiri daha da bol akıyordu onlara. Burjuvazi, içki vergisini yeniden koymakla, eski devrin sevilmeyen vergi sisteminin dokunulmazlığını ilan ediyordu ama, eğitim için çıkardığı kanunla, kitlelerin eski ruh haletini aynen muhafazaya çaba gösteriyordu; bu da vergi sistemini, halk için katlanılır duruma getiriyordu. Şaşılacak şey; orleanistler, liberal burjuvalar, - yani, volterianizmin ve eklektik felsefenin bu kös dinlemiş havarileri - Fransız kafasının yönetimini ezeli düşmanları olan cizvitlere emanet ediyorlardı. Fakat orleanistlerle lejitimistler, kral adayı konusunda biribirlerinden ayrılabiliyorlardı, ortak egemenliklerinin, her iki devrin baskı araçlarının birleştirilmesini zorunlu kıldığını, Temmuz Monarşisinin kölelik araçlarını, Restorasyonunkilerle tamamlayıp güçlendirmek gerektiğini anlıyorlardı.

Tüm ümitleri kırılan, bir yandan düşük tahıl fiatları ile, öte yandan vergi ve ipotekli borç yüklerinin artması ile, her zamankinden daha fazla ezilen köylüler, taşrada için için kaynamaya baladılar. Bu davranışlarına verilen karşılık, öğretmenlerin peşine düşüp, onları papazlara bağlamak,

belediye başkanlarını izleyip, valiler emrine vermek ve herkesi kapsayan bir casusluk şebekesi kurmak oldu. Paris'te ve büyük şehirlerde, gericilik, devrin kisvesine bürünüyor ve yatıştırmaktan çok tahrik ediyor. Köylerde ise gericilik, sevimsiz, kaba, bayağı, bezdirici, can sıkıcı, tek kelime ile, jandarma olmuştur. Papazların fetvasını verdiği böyle bir jandarma rejimi ile geçen üç yılın, eğitim görmemiş kütlelerin moralini nasıl bozacağı göz önüne getirilebilir.

Düzen partisinin, Millet Meclisi kürsüsünden azınlığa aktarabildiği tutku ve lafların toplamı ne olursa olsun, - sözleri <<evet, evet, hayır, hayır>> dan ibaret olan bir Hıristiyan gibi - nutukları hep tek heceli olarak kalıyordu. Bu nutuklar, Meclis kürsüsünde de tek heceli basında da tek heceli; çözümü önceden bilinen bir bilmece kadar tatsız. İster müracaat hakkı, ister içki vergisi, basın özgürlüğü, ister serbest mübadele, klüpler, ister belediye örgütü, kişisel özgürlüğün korunması, ister bütçenin düzenlenmesi söz konusu olsun, dönüp dolaşıp gelen hep ayni parola idi; tema hep öyle, slogan hep hazır ve ayni: **Sosyalizm!** Hatta, burjuva liberallerine de, burjuva kültürüne de, burjuva tipi mali reforma da, **sosyalist** deniyor. Kanal bulunan bir yere demiryolu yapmak, sosyalizmdi; biri size kılıçla saldırdığında kendinizi sopa ile savunsanız, bu da sosyalizmdi.

Bu, bir söz gelişi, bir moda, bir parti taktiği değildi. Burjuvazi, derebeyliğe karşı hazırladığı silahların kendine çevrildiğini, getirdiği bütün öğretim yollarının kendi kültürüne karşı çıktığını, yarattığı bütün tanrıların kendini bırakıp gittiğini çok iyi anlıyordu. Yine gayet iyi anlıyordu ki bütün sözde burjuvazi özgürlükleri ve ilerici kurumlar, sınıf üstünlüğünü, - hem sosyal tabanında, hem de politik doruğunda - kemiriyor ve tehdit ediyordu; dolayısıyla da <<sosyalist>> oluyorlardı bu kurumlar. Bu tehdit ve saldırıda haklı, olarak sosyalizmin nedenini görüyorlardı; sosyalizmin anlam ve eğilimini, bu uydurma sosyalizm içinde daha iyi anlamaktadırlar; bu sosyalizm, burjuvazinin niçin kendine israrla kapalı kaldığını, niçin insanlığın acıları üzerine titrediğini, niçin bin yıllık

imparatorluğun ve evrensel kardeşlik devrimin geleceğini Hıristiyanlarca müjdelediğini, niçin akıl, kültür üzerine saçma sapan konuştuğunu veya toplumun bütün sınıflarının barışmasını ve zenginleşmesini sağlıyacak bir sistem ortaya çıkardığını kavrıyamamaktadır. Fakat burjuvazinin akıl edemediği şey, genellikle **kendi parlemento rejiminin ve politik egemenliğinin,** günün birinde mutlaka sosyalist olarak mahkum edileceği idi. Burjuva sınıfı egemenliği tamamen örgütlenmedikçe, öz politika anlamını bulmadıkça, öteki sınıfların çatışması da kesinlikle kendini göstermiyordu; kendini gösterdiği yerde de devlet erkine karşı girişilen mücadeleyi, sermayeye karşı bir mücadele durumuna getirecek derecede tehlikeli bir biçim alamıyordu. Toplumun her hareketinde, burjuvazi, <<düzeni>> tehlikeye düşmüş görüyorsa, o halde nasıl oluyor da, sözcülerinden birinin ifadesiyle, ancak mücadele içinde ve mücadele ile yaşıyabilen parlementer rejimi savunmak istiyebiliyordu? Parlemento rejimi, tartışma ile yaşar; bunu nasıl yasaklıyabilir? Her yarar, her toplum kurumu, orada genel fikirler haline getirilir ve fikir olarak tartışılır. Nasıl olur da, bir yarar bir kurum, düşüncenin üzerine çıkabilir ve tartışmasız kabul edilebilir? Meclis kürsüsündeki söz düelloları, basında bol mürekkep akıtır. Parlementodaki tartışma klübü, salonların ve kabarelerin tartışma klüpleriyle zorunlu ve tamamlayıcı bir unsur daha kazanmış oluyor. Kamuoyuna sürekli olarak başvuran milletvekilleri, bu tartışmalara katılma hakkını halka veriyorlar. Parlemento rejimi, her şeyi çoğunluğun kararına bırakır; parlemento dışındaki çoğunluklar da karar vermek istemezler mi? Devletin başında keman çalınsın da, aşağıdakiler oynamasın, olur mu?

Böylece, önceleri **liberal** olarak övdüğü şeyi, **sosyalist** sapıklığı diye suçlayan burjuvazi yararının, **self-determinasyonun** tehlikelerinden uzaklaşmakta bulunduğunu, ülkede barışı sağlamak için, önce burjuva parlementosuna barışı sokmak gerektiğini, sosyal gücünü bozulmadan korumak için, politik gücünü parçalaması gerektiğini, burjuvaların, sınıflarının ancak öteki sınıflar gibi

politik yönden hiçliğe indirilmesi şartı ile, öteki sınıfları sömürmeye devam edebileceğini, kesesini kurtarmak için, tacını yitirmek zorunda olduğunu, kendini koruyacak olan kılıcın, ayni zamanda başının ucunda sallanan Demokles kılıcı olduğunu kabul etmektedir.

Burjuvazinin genel yararları konusunda, Millet Meclisi öylesine verimsiz bir tavır takındı ki, örneğin, 1851 kışında başlamış olan Paris-Avignon demiryolu inşaatı tartışmaları 2 Aralık 1851'de, hala yeteri kadar ileri gitmemişti. Meclis, baskıcı ve gerici davranmadığı zaman, deva bulmaz bir kısırlığa tutuluyordu.

Bonaparte Hükümeti, düzen partisinin ruhunda olan kanunları çıkarma teşebbüsünde bulunurken veya bu kanunların uygulanmasında sertliği ileri götürürken, cumhurbaşkanı da, kendi yönünden, çocukça tekliflerle halkın sevgisini kazanmaya, Millet Meclisine muhalif olduğunu göstermeye ve gizli bir art düşünce ile, gizli kalmış hazineleri Fransız halkına açmasına yalnız koşulların engel olduğunu duyurmaya uğraşıyordu. Assubayların gündeliklerine dört meteliklik bir zam yapılmasını ve işçiler için bir kredi bankası kurulmasını teklif edişi bundandı. İster bağış, ister hediye adı altında olsun para almak, kitleleri kendine çeker sanıyordu. Alt proletaryanın mali bilgisi, vermek ve borç almaktan ibaretti. Bonaparte'ın aklının erdiği olumlu işler de bu kadardı zaten. Hiçbir taht avcısı, kitlelerin anlayış yavanlığını böylesine istismar etmemiştir.

Millet Meclisi, bu maceraperestin giriştiği darbenin artan tehlikeleri karşısında, bir çok kere, halkın sevgisini kazanmak için yapılan bu açık teşebbüslerden duyduğu üzüntüyü belirtti; bu maceraperest borçluları kışkırtıyordu artık, hiçbir şey önünü alamıyordu. Düzen partisi ile başkan arasındaki anlaşmazlık, beklenmedik bir olayın başkanı bu partinin kucağına attığı sırada, tehdit edici bir nitelik aldı. **10 Mart 1850 ara seçimlerinden** söz etmek istiyoruz. Bu seçimlerin amacı, 13 Hazirandan sonra hapis ve sürgünlerle boşalan meclis koltuklarını doldurmaktı. Paris, yalnız sosyal demokrat adaylara

oy verdi. Hatta, oyların çoğunluğu, 1948 Haziran asilerinden biri olan Deflotte üzerinde toplandı. Proletarya ile birleşen Paris'in küçük burjuvazisi, böylece 13 Haziran 1849'da uğradığı yenilginin intikamını alıyordu. Bir başka durum da bu seçim zaferinin tehlikesini artırır gibi oldu. Ordu, Paris'te, Bonaparte'ın bakanlarından biri olan Lahitte karşısında, yukarda ismi geçen asiye oy verdi; taşrada ise, - Paris'teki kadar kesin olmasa da - yine rakiplerini yenen Yaylacıları destekledi.

Bonaparte, Devrimin kendine karşı dikildiğini hemen sezdi. 29 Ocak 1848'de 13 Haziran 1849'da olduğu gibi, yine düzen partisinin gerisine saklandı. Boynunu büktü, özür diledi ve parlemento çoğunluğunun istediği hükümeti kurmaya razı oldu. Devletin dizginlerini ellerine almaları için, Thiers'lere, Berryer'lere, Broglie'lere, Mole'lere, kısacası, <<geri kafalı>> olarak tanınanlara yalvardı. Düzen partisi fırsattan yararlanmasını bilemedi; kendine verilen iktidara cesurca sarılacağı yerde, 1 Kasımda görevine son verilen hükümeti işbaşına getirmesi için, Bonaparte'ı zorlayamadı bile. Suçunu bağışlayıp onu küçük düşürmekle ve Hautpoul kabinesine Baroche'u sokmakla yetindi. Bu Baroche, birinde 15 Mayıs devrimcilerine karşı, birinde de 13 Haziran demokratlarına karşı olmak üzere iki kez, Millet Meclisine karşı tertiplenen suikastler dolayısiyle, Bourges Yüksek Adalet Divanında, savcı olarak dehşet salmıştı. Bundan sonraki devrede, Bonaparte'ın bakanlarından hiçbirisinin, Meclis itibarının zedelenmesinde onun kadar payı olmamıştır. 2 Aralık 1851'den sonra Baroche'u, bol maaş ile Senato ikinci başkanlığına yerleşmiş görüyoruz. Bonaparte yutabilsin diye, devrimcilerin çorbasına tükürmüştü.

Sosyal Demokrat Parti ise, kendi zaferinden sez edilsin diye bahaneler bulma çabasında görünüyordu. Paris'in yeni milletvekili Vidal, ayni zamanda Strasbourg'da da seçilmişti. Kendisine Paris milletvekilliğini bıraktırıp, Strasbourg temsilciliğini kabul ettirdiler. Dolayısıyla, seçim zaferine bir kesinlik verip, düzen partisini, Parlementoda hemen bunun tartışmasına zorlayacak yerde, halkın coşkunlukla dopdolu olduğu ve ordudaki ruh haletinin uygun bulunduğu bir sırada,

rakibi mücadeleye zorlayacak yerde Demokrat Parti, Mart ve Nisan aylarında Paris'i, yeni bir seçim çalkantısı ile yordu durdu. Böylece de, taşkın halk tutkularının bu müddet içinde tükenmesine, bu Anayasa başarısını yeter bulmasına ve küçük entrikalarla, boş nutuklarla, oyalayıcı bir coşkunlukla harcanıp gitmesine yol açmıştır. Bu şekilde, burjuvazinin yeniden toparlanmasına ve tedbirlerini almasına imkan vermiştir. Nihayet, Mart ayında yapılan seçimler üzerinde, duygusal bir yorumun açılmasına zemin hazırlamıştır; bu yorum, Nisan ara seçimlerinde, Eugene Sue'nün kazanması ile partiyi gücünden düşürüyordu. Bir kelime ile Demokrat Parti, 10 Martı, nisan balığı yapmıştı.

Parlemento çoğunluğu, rakibindeki güçsüzlüğün farkına vardı. Saldırının yönetim ve sorumluluğu Bonaparte'ça kendilerine bırakılan on yedi gerici, yeni bir seçim kanunu tasarladılar ve Faucher bunun metnini yazmayı üzerine aldı; 8 Mayısta, herkesin oylamaya katıldığı genel seçim sistemini kaldıran, seçmenlere seçim bölgesinde üç yıllık oturma zorunluluğu koyan ve işçiler için, bu oturma belgelerini işverenin onayına bağlayan kanunu meclise verdi.

Kanunun tartışılması sırasında, demokratların tutumları ne derece devrimci olmuşsa, nutukları da o derece Anayasa çevresinde kalıyordu; şimdi artık, düzen, huzur, meşru davranış, bir başka deyişle, kendini bir kanun gibi kabul ettiren karşıt devrimin iradesine körü körüne bir bağlılık öğüdü verip silah elde, seçim zaferinin bütün ciddiyetini göstermek gerekiyordu. Tartışmalar olurken, Yaylacı gurup, düzen partisinin devrimci tutkusuna karşı, doğruluktan ayrılmayan mert adamın ağır başlı tutumu ile dikilerek ve onu devrimci bir davranış izlemekle suçlayarak, rakibini allak bullak etti. Hatta, yeni seçilen milletvekilleri bile, yerinde davranışları ile, kendilerini anarşist olarak suçlamanın ve ikinci defa seçilişlerini devrimin bir zaferi kabul etmenin ne büyük bir hata olduğunu ispata çalıştılar. 31 Mayısta, yeni seçim kanunu onaylandı. Yaylacı gurup Meclis başkanının cebine bir protesto yazısı koymakla yetindi. Seçim kanununun arkasından, yeni bir basın kanunu geldi; bununla,

tüm devrimci basın ortadan kaldırılmış oluyordu. Buna layıktı zaten. Bu tufandan sonra, iki burjuva organı olan **Le National** ve **La Presse,** devriminin ileri karakolları olarak kaldılar.

Mart ve Nisan aylarında, demokrat liderlerin, Paris halkını geçici bir mücadeleye sokmak için, nasıl her şeyi yapmış olduklarını ve 8 Mayıstan sonra, onu gerçek mücadeleden caydırmak için, nasıl ellerinden geleni yaptıklarını gördük. Yine unutmamak gerekir ki, 1850 yılı, endüstriyel ve ticari gelişme yönünden en parlak yıllardan biri olmuştur ve dolayısıyla Paris proletaryası iş güç sahibi durumuna gelmiştir.

13 Haziranda, <<Seçim sistemine bir dokunsunlar bakalım!>> diye haykıran küçük burjuva demokratlarına gelince, onlar da kendilerini çarpan, karşı devrim darbesinin bir darbe olmadığını ve 31 Mayıs kanununun bir kanun olmadığı düşünerek avunuyorlardı. 2 Mayıs 1852'de, her Fransız, sandık başına, bir elinde oy pusulası, diğer elinde kılıç tutarak gidecektir. Bu kehanet onları sevindirmeye yetiyor. Ordu, sonunda, 1850 yılı Mart ve Nisan ayında yapılan seçimlerden dolayı, yüksek kumandanlarca cezalandırıldı; 29 Mayıs 1849 seçimleri için de, böyle bir cezaya uğramıştı.

31 Mayıs kanunu, burjuvaziden gelen bir darbe oldu. Devrime karşı kazandığı bundan önceki başarıların hepsinde geçici bir nitelik vardı. Millet Meclisinin görevi sona erer ermez, bu başarılar yeniden söz konusu oluyordu. Yeni gelen seçimlerin tesadüflerine bağlı idi bunların hepsi; 1848'den bu yana yapılan seçimlerin tarihçesi kesinlikle ortaya koyuyordu ki egemenliği geliştikçe, burjuvazi, halk kitleleri üzerindeki manevi etkisini yitiriyordu. Herkesin seçimlere katılmasını sağlayan sistem, 10 Martta açıkça burjuva egemenliğine karşı ortaya atılmıştı. Burjuvazinin karşılığı, bu sistemi kaldırmak oldu. 31 Mayıs kanunu, bu yüzden, sınıf mücadelesi zorunluluklarından biri oluyordu. Öte yandan, Anayasa, cumhurbaşkanı seçiminin geçerli sayılabilmesi için, en azından iki milyon oy kullanılmasını öngörüyordu. Başkan adaylarından hiçbiri bu asgari sayıyı elde edemezse, Millet Meclisi, en çok oy almış üç aday arasından başkanı seçecekti. Kurucu Meclis

bu kanunu yaptığı sırada, on milyon seçmen seçim listelerine kayıtlı bulunuyordu. Dolayısıyla, Anayasa uyarınca, başkanlık seçiminin geçerli olması için, seçmenlerin beşte biri yetiyordu. 31 Mayıs kanunu, en azından üç milyon seçmeni, seçmen kütüklerinden çıkardı ve seçmen sayısını yedi milyona indirdi; bununla birlikte, kanun, başkanlık seçimi için gerekli olan asgari oy sayısını iki milyon olarak muhafaza ediyordu. Bu şekilde, asgari sayıyı, beşte birden, aşağı yukarı üçte bire yükseltmiş oluyordu, yani, başkanlık seçimini halkın elinden alıp, Millet Meclisinin eline vermek için ne gerekse yapıyordu. Böylece, düzen partisi, 31 Mayıs tarihli seçim kanunu ile, Meclis üyelerinin ve cumhurbaşkanının seçimini, toplumun hep ayni yerde oturan kısmına bırakarak, egemenliğini bir kat daha sağlamlaştırır gibi oldu.

V

Devrim bunalımın üstesinden gelinip, genel seçim sistemi kaldırılır kaldırılmaz, Millet Meclisi ile Bonaparte arasında çatışma hemen yeniden başladı.

Anayasa, Bonaparte'ın maaşını, 600.000 frank olarak tesbit etmişti. Göreve başlamasından hemen altı ay sonra, bu miktarı iki misline çıkarmayı başardı. Gerçekten, Odilon Barrot Kurucu Meclisten, temsil masrafları karşılığı 600.000 franklık ek bir ödenek koparmıştı. 13 Hazirandan sonra, Bonaparte, ayni istekleri tekrarladı, fakat bu kez Barrot'dan yüz bulamadı. 31 Mayıstan sonra, hemen uygun zamanı değerlendirip bakanları aracılığı ile, Millet Meclisine üç milyon franklık bir maaş teklifi yaptı. Macera dolu, uzun serseri yaşantısı, onu son derece hassas duyargalarla bezemişti; bu duyargalarla, burjuvalarından para sızdırabilmek için, en uygun zamanları yakalıyordu. Bu, **usule uygun bir şantajdı**. Millet Meclisi, Bonaparte'ın yardımı ve suç ortaklığı ile, ulusun egemenliğine ihanet etmişti. Millet Meclisi, kesesini açmadığı ve sus payı olarak ona yılda üç milyon frank vermediği takdirde, halka ihbar edileceğinden korkuyordu. Meclis, üç milyon fransızın oy hakkını elinden almıştı. Seçime sokulmayan her Fransız için bir frank, yani toplam olarak üç milyon frank istiyordu Bonaparte. Altı milyonun oyu ile seçilen Bonaparte, iş olup bittikten sonra, kendinden, çalınan oylar için tazminat istiyordu. Meclis komisyonu, bu can sıkıcı adamı başından savdı. Bonapartçı basın da tehdidi bastırdı. Millet Meclisi, ulusun büyük kütlesiyle prensip üzerinde kesinlikle bozuştuğu bir sırada, cumhurbaşkanı ile de bozuşabilir miydi? Yapılan ödenek

teklifini, meclis reddetti, fakat 2.168.000 franklık ek bir ödenek verdi. Böylece, bir yandan parayı verirken, öte yandan, kızgınlık gösterip bunu istiyerek yapmadığını belirtmek suretiyle iki misli suçlu duruma düşüyordu. Bonaparte'ın bu paraya hangi amaçlar için ihtiyacı olduğunu daha ileride göreceğiz. Genel seçim sisteminin kaldırılmasından hemen sonra gelen bu tatsız oldu bittinin arkasından, Millet Meclisi, toplantılarına, 11 Ağustostan, 11 Kasıma kadar üç ay ara verdi; Bonaparte, artık, Mart ve Nisan krizleri sırasında aldığı düşkünce durumu bırakıp, kapkaççı parlemento karşısında, sinirlendirici ve hayasız bir tavır takınıyordu. Millet Meclisi, kendi yerine, 18 üyeden kurulu, içinde bir tek Bonapartçı üye olmayan ve fakat bir miktar ılımlı cumhuriyetçi bulunan bir sürekli komisyonu görevlendirdi. 1849'daki sürekli komisyonda, sadece düzen partisinden olanlarla, Bonapartçılar bulunuyordu. Fakat bu devrede, düzen partisi, her devrime karşı bulunduğunu bildiriyordu. Bu defa, başkana karşı olduğunu söyleyen, parlementer cumhuriyet idi. 31 Mayıs kanunundan sonra, düzen partisinin karşısında, rakip olarak yalnız bu cumhuriyet vardı.

Millet Meclisi, 1850 yılı Kasım ayında yeniden toplandığında, o zamana kadar başkana yapılan ufak tefek sataşmalar yerine, bu iki erk arasında, amansız savaşın, bir ölüm kalım savaşının artık kaçınılmaz olduğu anlaşıldı.

1849'da olduğu gibi, düzen partisi, bu yılın parlemento tatilinde de çeşitli guruplara bölünmüştü; bunlardan herbiri, kendi entrikaları ile uğraşıyordu ve bütün guruplar, Louis-Philippe'in ölümü ile yeni bir beslenme kaynağı bulmuşlardı. Hatta, lejitimistlerin kralı olan V. Henri, Paris'te oturan ve içinde sürekli komisyon üyelerinin bulunduğu gerçek bir kabine kurmuştu. Bonaparte da kendi yönünden, Fransız şehirlerini dolaşmak ve huzuru ile şereflendirdiği şehir halkının ruh haletine göre, açık veya kapalı bir şekilde, krallığı ihya tasarılarını bildirip taraftar toplamakta haklı idi. Bu gezilerde, kendine hep <<10 Aralık Derneği>> üyeleri eşlik ediyordu; Bonaparte'ın **resmi** ve **özel gazeteleri,** bu gezileri zafer turneleri olarak alkışlıyorlardı. <<10 Aralık Derneği>>, 1849'da

kurulmuştu. Bir hayır derneği meydana getirmek bahanesiyle, Paris'in alt proletaryası gizli topluluklar halinde örgütlendirildi ve her kısmın başına bonapartçı ajanlar kondu; kurumun yönetimi, zaten bonapartçı bir generalin elindeydi. Dernekte, geçimini nereden sağladığı belli olmayan, kökü bile karanlık züğürt kibarların, maceraperestlerin, kokmuş burjuva döküntülerinin yanı sıra, serserilcr, başı boş askerler, sürgünden dönmüş forsalar, kaçak kürek mahkumları, dolandırıcılar, şarlatanlar, ayak takımı yankesiciler, kapkaççılar, kumarcılar, muhabbet tellalları, genelev patronları, hamallar, kötü yazarlar, orgçular, eskiciler, bileyiciler, kalaycılar, dilenciler, kısacası, Fransızların <<bohem>> adını verdikleri, bütün bu karışık, bozuk, avare kütle bulunuyordu. Bonaparte, 10 Aralık Derneği'nin yapısını, işte bu kendine en yakın elemanlardan meydana getirdi. Tıpkı Bonaparte gibi, bütün üyelerinin, çalışan ulus zararına, yardımlaşma ihtiyacını duydukları bir <<yardımsevenler derneği>>. Kendini alt proletaryanın lideri yapan, peşinden koştuğu yararları yalnız bu durumda bulan, toplumun bütün sınıflarının bu tortusunu, bu döküntüsünü, bu bayağı tabakasını, kayıtsız şartsız yaslanabileceği tek sınıf olarak kabul eden bu Bonaparte, gerçek Bonaparte'dır; <<boş laf etmeyen>> Bonaparte'tır. Koca kurnaz tilki, halkların ve devletin hayat ve faaliyetlerini, bir maskaralık, kelimenin en basit anlamı ile komedi sayıyor; öyle bir komedi ki onca, göz alıcı elbiseler, parlak sözler ve kibir taslamalar, sadece en bayağı rezillikleri maskelemeye yarıyor. Strasbourg'a yaptığı gezide, evcilleştirilmiş bir İsviçre akbabasının, Napolon kartalını temsil edişi bundandır. Boulogne'a girerken, birkaç Londralı uşağa Fransız üniforması giydirip, orduyu temsil görevi veriyor kendilerine. 10 Aralak Derneği'nde, Bonaparte, 10.000 baldırı çıplağı biraraya topluyor ve halkı temsil ettiriyor; tıpkı Klaus Zettel'in [17] aslanı temsil ettiği gibi. Burjuvazi, en kusursuz komediyi, en büyük ciddeyetle, Fransız dram

(17) Shakespeare'iin <<Bir Yaz Gecesi Rüyası>> oyunundaki dokumacı.

kurallarının en ukalaca titizliğine harfi harfine uyarak oynadığı bir sırada, devlet içinde gördüğü işlerin büyüklüğüne hemen hemen inandığı bir sırada, komediyi, yine komedi olarak kabul eden maceraperestin oyunu ile altedilecekti. Bonaparte, yalnız gösterişli rakibinden kurtulduğunda ve imparator rolünü bizzat kendi ciddiye alıp gerçek Napoleon'u - çünkü yüzünde Napoleon maskesi var - temsil etmeyi tasarladığında, kendi dünya görüşünün kurbanı olur; artık ağırbaşlı soytarı, tarihi bir komedi saymaz, fakat kendi komedisini tarih kabul eder. Sosyalist işçiler için, milliyetçi işçiler ne idiyse, cumhuriyetçiler için, seyyar muhafız birlikleri ne idiyse, Bonaparte için de, özel partisini meydana getiren 10 Aralık Derneği o oldu. Bonaparte'ın gezilerinde, vagonlara doldurulan dernek müfrezelerinin görevi, başkanın dinleyicileri olmak, kendine halkın sevgisi olduğunu göstermek, <<Yaşasın İmparator>> diye bağırmak, cumhuriyetçilere - tabii, polis himayesinde - küfretmek ve dayak atmaktı. Paris'e dönüşte ise, öncülük edip karşı gösteri yapanları dağıtmaktı görevleri. 10 Aralık Derneği, Bonaparte'ındı, kendi eseri ve en temiz düşüncesiydi. Elinde ne varsa, koşulların gücünden gelmektedir hepsi; ne yapıyorsa, hepsi de, koşulların ona yaptıklarıdır; bir başka deyişle, başkalarının yaptıklarını kopya etmekle yetinmektedir. Vatandaşların önünde ve resmi bir ağızla, düzenden, dinden, aileden, mülkiyetten söz eden, arkasını, dolandırıcı ve hırsızlar şebekesine, düzensizlik ve ahlaksızlık şebekesine dayayan, Bonaparte'ın ta kendisidir; bu alanda az rastlanır biridir o; 10 Aralık Derneği'nin tarihi, kendi tarihidir. Bu arada umulmadık birşey oldu: düzen partisi milletvekilleri, bu dernek üyelerinin coplarının tadını tattılar. Dahası var, Millet Meclisine bağlı ve onun güvenliğini sağlamakla görevli polis komiseri Yon, Alais isimli birinin ifadesine dayanarak, 10 Aralık Derneği'nden bir gurubun, General Changarnier'yi ve Meclis Başkanı Dupin'i öldürmeyi kararlaştırdığını ve bu işi yapacak kişilerin bile seçildiğini sürekli komisyona bildirdi. Dupin'in içine düştüğü dehşeti anlamak kolay elbette. 10 Aralık Derneği hakkında bir Meclis araştırması kaçınılmaz görünüyordu; bu da, Bonaparte'ın gizli evrenine karşı bir

saygısızlık demekti. Meclis toplanmadan önce, Bonaparte, derneğini sessizce dağıtıverdi; tabii, kağıt üzerinde; çünkü, ilerde 1851 yılı sonlarında, Emniyet Müdürü Carlier detaylı bir muhtıra ile, Bonaparte'ı, bu derneği gerçekten kapamaya zorlayacak ama, sonuç alamayacaktı. 10 Aralık Derneği, - ordu, geniş bir 10 Aralık Derneği oluncayadek - Bonaparte'ın özel ordusu olarak kalacaktı. Millet Meclisinin, toplantısını ertelemesinden biraz sonra, bu yönde ilk adımı attı; bu iş için de Meclisten kopardığı parayı kullandı. Kadere inanan bir kimse olarak, kişinin ve özellikle askerin karşı koyamıyacağı bazı üstün güçlerin varolduğu kanısına vardı Bu güçler arasında, başta puroyu, şampanyayı, söğüş tavuk etini ve sarımsaklı sucuğu sayıyordu. Bu yüzden, subay ve assubaylara Elysees sarayı salonlarında, söğüş tavuk eti ve sarımsaklı sucuk ziyafeti çekmekle işe başladı. 3 Ekimde, ayni numarayı, Saint-Maur geçit töreninde tekrarladı; 10 Ekimdeki Satory töreninde de daha geniş ölçüde bir yemek verdi. Amcası, Napoleon Bonaparte, Büyük İskender'in Asya seferlerini hatırlamıştı, yeğen ise, Bucchus'ün Asya serüvenlerini hatırlıyordu. Doğrusunu isterseniz, Büyük İskender bir yarı tanrı idi, halbuki, Bacchus, tanrı idi (18), hem de, 10 Aralık Derneğinin koruyucu tanrısı.

3 Ekim töreninden sonra, Sürekli Komisyon, Savunma Bakanı Hautpoul'u huzuruna çağırdı. Hautpoul, bu türlü disiplinsizliklerin bir daha meydana gelmiyeceğine söz verdi. Hautpoul tarafından verilen bir sözü Bonaparte'ın 10 Ekimde nasıl tuttuğu biliniyor. General Changarnier, her iki töreni de, Paris orduları başkumandanı sıfatı ile yönetmişti. Sürekli Komisyon üyesi Milli Muhafız Birliği Kumandanı, 29 Ocak ve

---

(18) Büyük İskender (356-323) Makedonya Kralı. Devrinin hemen hemen tüm uygar dünyasını fetheden ünlü kumandanın Asya seferleri özel bir ün taşır. Bacchus veya Dyonisos: Eski Yunan Mitoloji tanrısı. Önceleri, insanın yaratıcı güçlerini uyaran bir tanrı iken, sonraları şarap tanrısı olmuştur. Büyük İskender'in Asya seferlerinden sonra, Dyonisos'un Hindistan'a ve öteki Asya ülkelerine yaptığı seferlerin efsanesi ortaya çıkmıştır.

13 Haziran günlerinin <<kurtancısı>>, <<toplumun kalesi>>, düzen partisinin başkan adayı, iki monarşinin de çok iyi not almış Monk'u [19] olan Changamier, o zamana değin Savunma Bakanına bağlı olduğunu kabul etmemişti. Cumhuriyetçi Anayasa ile hep açıktan açığa alay etmiş ve Bonaparte'ın peşine takılıp, onu özel bir ilgi ile korumuştu. Bakın şimdi de Savunma Bakanının karşısında disiplinin, Bonaparte karşısında da Anayasanın koruyucusu oluyordu. 10 Ekimde, süvarilerden bir kısmı <<Yaşasın Napolyon! Yaşasın sucuklar!>> diyc bağırırken, Changarnier, hiç olmazsa dostu Neumeyer'in kumandasında geçen piyadelerin ses çıkarmaması için gcrekli tertibatını aldı. Savunma Bakanı, Bonaparte'ın da teşvikiyle, Neumeyer'e bir ceza olsun diye, 14. ve 15. tümenlerin kumandanlığını kendisine vermek bahanesiyle, Paris'teki görevinden aldı. Neumeyer, bu atamayı kabul etmedi ve sonradan istifa etmek zorunda kaldı. Changarnier de 2 Kasımda çıkardığı bir günlük emirle, silah altındaki birliklerin hcr türlü politik gösteri yapmasını ve bağırmasını yasaklıyordu. Elysee'ye bağlı gazeteler Changarnier'ye, düzen partisine bağlı olanlar Bonaparte'a hücum ettiler. Sürekli Komisyon, gizli toplantılarını sıklaştırdı; bu toplantılarda, sık sık vatanın tehlikede bulunduğunun ilan edilmesi teklifi yapılıyordu. Ordu, iki düşman kampa ayrılmış görünüyordu; herbirinin kendi genel kurmayı vardı; bunlardan birisi, Bonaparte'ın bulunduğu Elysee sarayında, öteki, Changarnier'nin bulunduğu Tuileries sarayında karargah kurmuştu. Bir an, savaş işareti için, Millet Meclisi toplantısının beklendiği sanıldı. Fransız halkı, Bonaparte ilc Changarnier arasındaki bu sürtüşmeleri, <<Fransa'nın politika uşakları, devrimin yakıcı lavlarını, eski süpürgelerle temizliyorlar, bunu yaparken de, biribirleri ile dalaşıyorlar>> şeklindc değerlendiren İngiliz gazetecisi ile ayni kanıda idi.

Bu arada Bonaparte, Savunma Bakanı Hautpoul'u hemcn görevinden alıp, palas pandıras Cezayir'e gönderdi ve yerine

---

(19) Monk: (1608-1669) Büyük İngiliz Devrimi sırasında yaşayan bir general; eski Stuart hanedanını tahta geçirip devrimi başlatmıştır.

General Schramm'ı Savunma Bakanı olarak atadı. 12 Aralıkta, Millet Meclisine, ayrıntılı, düzen kokan, uzlaşma havası taşıyan, Anayasaya bağlı, günün keskin sorunları dışında, herşeye ve herkese dokunan bir mesaj gönderdi. Pek önemsemezmiş gibi; Anayasanın kesin hükmü uyarınca, ordunun yalnız cumhurbaşkanı emrinde olduğunu söyleyip geçiyordu. Mesaj şu cakalı inançla son buluyordu:

<<**Fransa, herşeyden önce huzur istiyor. Yalnız içtiğim anda bağlı kalarak, andımın bana çizdiği dar sınırlardan ayrılmıyacağım.** Halkın seçtiği ve yetkisini yalnızca halka borçlu bir kimse olarak, onun meşru şekilde ifade edilen iradesine daima boyun eğeceğim. Bu oturumda, Anayasanın değiştirilmesine karar verirseniz, bir Kurucu Meclis, yürütme erkini düzenliyecektir. Aksi halde, halk, 1852'de kararını bildirecektir. Fakat, geleceğin çözüm yolları ne olursa olsun, bir tutkunun, bir beklenmedik olayın veya zorbalığın, büyük bir milletin kaderi ile oynamaması gerektiği konusunda anlaşmaya varalım... Herşeyden önce üzerinde durduğum şey, 1852'de, Fransa'yı kimin yöneteceği değil, geçirilecek devrin çalkantısız ve bulantısız sürmesi için, elimdeki zamanı iyi kullanmaktır. Kalbimi size samimiyetle açtım: bu açık kalpliliğime güveninizle, iyi niyetime yardımınızla cevap vereceksiniz; ondan sonrasını Tanrı'ya bırakalım.>>

Namuslu, kurnazca yumuşatılmış, burjuvazinin erdemli beylik düşünceleriyle dolu konuşma tarzı, bu mesajda, 10 Aralık Derneği liderinin ve Saint-Maus, Satory kır alemleri kahramanının ağzı ile en derin anlamını kazanıyor.

Düzen partisi gericileri, bu açık kalpliliğin layık olduğu güven üzerinde bir an olsun kuşkuya düşmediler. Uzun zamandır yeminlere doymuş olan partiler, aralarında yalan andın gedikli ustalarının bulunduğunu biliyorlardı. Mesajın ordu hakkındaki kısmı dikkatlerinden kaçmamıştı. Partiler üzülerek gördüler ki, mesaj, kısa zaman önce çıkarılan kanunları sıralarken, en önemli kanun olan seçim kanununu bilerek üstü kapalı geçiyor ve tersine, Anayasanın değiştirilmemesi halinde 1852 yılı için cumhurbaşkanı seçimini halka bırakıyordu. Seçim kanunu, düzen partisinin gidişini ve

özellikle hücumlarını engelleyen bir köstek idi. Dahası var, Bonaparte 10 Aralık Derneği'ni dağıtmakla ve Hautpoul'u Savunma Bakanlığından uzaklaştırmakla, şamaroğlanlarını kendi eliyle, vatan sunağında kurban etmiş oluyordu. Ufukta görünen çatışmanın tehlikesini hafifletmişti böylece. Düzen partisi de korku içinde, yürütme erki ile her türlü sürtüşmeyi uzaklaştırmak, etkisini azaltmak ve örtbas etmek çabasındaydı. Devrimden kopardığı kazançları yitirmek korkusu ile, bunların meyvalarını rakiplerine toplatıyordu. <<Fransa, herşeyden önce huzur istiyor.>> Şubat ayından bu yana, düzen partisi, devrime karşı bu çağrıda bulunuyordu; Bonaparte'ın, mesajında düzen partisine yöneltiği çağrı bu idi. <<Fransa, herşeyden önce huzur istiyor.>> Bonaparte, kapkaççılık eğilimi gösteren davranışlarda bulunuyordu; fakat düzen partisi, bu davranışlara karşı gürültülü patırtılı bir protestoya girişirken ve bunları aşırı bir titizlikle yorumlarken, kargaşalığın suçlusu durumuna düşüyordu. Hiç kimse ağzını açmasaydı, Satory sucuklarından ses çıkmıyacaktı. <<Fransa, herşeyden önce huzur istiyor.>> Dolayısıyla Bonaparte, kendisinin rahat bırakılmasını istiyordu; parlemento partisi ise, iki endişenin altında kıpırdıyamaz olmuştu: birisi, yeniden devrime kadar gidecek karışıklıklara yol açma korkusu, öteki, kendi sınıfı olan burjuvazinin gözünde, bu düzensizliğin körükleyicisi olarak görünme korkusu idi. Fransa, herşeyden önce huzur istediğinden, düzen partisi, - Bonaparte, mesajında <<barış>> kelimesini kullandıktan sonra - ona, <<savaş>> kelimesi ile karşılık verme cesaretini gösteremedi. Millet Meclisinin açılışında büyük skandal sahneleri olacağını uman kamuoyu, hayal kırıklığına uğradı. Sürekli Komisyon tutanaklarının kendilerine verilmesini isteyen muhalefet milletvekillerini, çoğunluk susturdu. Tahrik edici tartışmalardan prensip olarak kaçınıldı. Millet Meclisinin 1850 yılı Kasım ve Aralık ayı çalışmaları ilgi çekici olmadı.

Nihayet, Aralık ayı sonlarına doğru, Millet Meclisinin yetkileri çevresinde kavgalar başladı. Burjuvazinin, herkesin oylamaya katıldığı genel seçim sistemini kaldırmasından bu yana, davranışlar, iki erkin yetkileri üzerinde yapılan bayağı cinsten oyunlar seviyesine düşüyordu.

Milletvekillerinden Mauguin, borcu yüzünden hüküm giymişti. Mahkeme başkanının isteği üzerine, Adalet Bakanı Rouher'in de yardımıyla borçlular cezaevine atıldı. Meclis, tevkif haberini duyunca küplere bindi. Mauguin'in derhal serbest bırakılmasını emretmekle kalmayıp, ayni akşam katiplcrinden biri vasıtasiyle borçluyu Clicny cezaevinden çıkarttı. Bununla birlikte, özel mülkiyetin kutsallığına olan inancını belirtmek için vc gerektiğinde, can sıkıcı hale gelen Yaylacılara bir barınak yeri açmak gibi bir art düşünceyle, Meclis, - önceden onayı alınmak şartı ile - milletvekillerinin, borçlarından dolayı tutuklanabileceklerini kabul etti. Cumhurbaşkanının da, borçları yüzünden cezaevini boylayabileceğini karara bağlamayı unuttu. Böylece Meclis, üyelerini koruyan son dokunulmazlık perdesini de kaldırmış oldu.

Polis komiseri Yon'un, Alais isimli birinin tanıklığına dayanarak,10 Aralık Derneği üyelerinden bir kısmını, Dupin ve Changarnier'yi öldürmek planı ile suçladığını hatırlıyacaksınız. Meclis idare amirleri, bu münasebetle, Millet Meclisinin hemen ilk oturumunda, maaşını Meclis özel bütçesinden alacak ve Emniyet Müdürlüğünden tamamen ayrı özel bir polis teşkilatı kurulmasını teklif ettiler. İçişleri Bakanı Baroche, görevine yapılan bu müdahaleyi protesto etti. O zaman, ne şiş yansın, ne kebap cinsinden bir uzlaşma yolu bulundu; buna göre, Meclis polis komiseri, Meclisin özel bütçesinden maaş alacak, Meclis idare amirleri tarafından - fakat, İçişleri Bakanının onayı alındıktan sonra - atanacak ve görevinden alınacaktır. Bu arada, Alais, hükümetçe mahkemeye verildi; orada da, Alais, ihbarı kendisinin uydurduğunu söyledi ve savcının ağzından, Dupin'i, Changarnier'yi, Yon'u vc bütün Meclisi kolayca gülünç duruma sokuverdi. 29 Aralıkta, Bakan Baroche, Dupin'e bir mektup yazıp, Yon'un görevine son verilmesini istedi. Millet Meclisi Başkanlık Divanı, Yon'u görevinde bırakmaya karar verdi; fakat Yon'un, Mauguin olayındaki şiddet hareketinden ürkmüş ve yürütme organına bir şamar atıp, karşılığında iki şamar yemeğe alışmış olan Millet Meclisi, bu kararı hiç onaylamadı. Gayretkeşliğinden ötürü, Yon'un görevine son verdi ve gece

karar verip gündüz uygulamayan, tersine gündüz karar verip gece uygulayan bir adama karşı zorunlu olan parlemento yetkisinden kendini yoksun bıraktı.

Millet Meclisinin, Kasım ve Aralık aylarında, yürütme gücü ile çatışmaya gitmekten nasıl kaçındığını gördük. Şimdi bu çatışmaya en olmayacak bahanelerle girmek zorunda kaldığını görüyoruz. Mauguin olayında, Meclis, borçlarından ötürü milletvekillerinin tutuklanmasını resmen kabul ediyor, fakat bunu, yalnız hoşuna gitmeyen milletvekillerine uygulamak için uygun zaman kolluyor ve bu alçakça yetki yüzünden Adalet Bakanı ile çatışıyor. 10 Aralık Derneği için bir soruşturma açılmasını emredip, gözünün yaşına bakmadan, Fransa'nın ve bütün Avrupa'nın gözü önünde Bonaparte'ı, Paris alt proletaryasının gerçek başı olarak teşhir etmek üzere, Dupin'e karşı girişilen suikast planından yararlanmak varken, Meclis, bu çatışmayı, polis komiserinin atanması ve görevinden alınmasına, kendisinin mi, yoksa İçişleri Bakanının mı yetkili olduğu yolunda tek bir sorun haline getiriveriyor. Bütün bu devre süresince, düzen partisini, ikili tutumu yüzünden, yürütme erkine karşı giriştiği mücadeleyi, bayağı yetki tartışmaları, hırgürler, iktidar anlaşmazlıkları halinde eritip bitirivermek ve ne aptalca şekil sorunlarını, çalışmalarının temeli yapmak zorunda kalmış görüyoruz. Prensiplerin söz konusu olduğu, yürütme gücünün gerçekten maskesini indirdiği ve Meclis yararının, millet yararı olduğu anda, mücadeleye atılmaya cesaret edemiyor. Bununla, ulusa yürüyüş emri vermiş olurdu; Meclisi de ulusun harekete geçmesi kadar, hiçbir şey korkutmuyor. Bu yüzden, böyle elverişli zamanlarda, Yaylacı guruptan gelen teklifleri geri çeviriyor ve gündeme geçiyor. Üzerinde anlaşmaya varılmamış sorun, en dolgun durumda iken, bir kez kenara itilmeye görsün, yürütme gücü, en bayağı ve en saçma nedenlerle sorunu yeniden ele alabileceği, konunun yalnız parlementoyu ilgilendireceği zamanı sessizce bekliyor. O zaman, düzen partisinin içindeki öfke birden kabarıyor. Kulisleri örten perdeyi yırtıyor, Cumhurbaşkanını suçluyor, cumhuriyetin tehlikede olduğunu bildiriyor; fakat cakalı sözleri artık tatsızlaşıyor; mücadele için başvurduğu neden de iki yüzlü

veya değersiz bir bahaneden öteye gidemiyor. Parlementodaki fırtına bir bardak suda koparılan fırtına, mücadele, bir dalavere, gövde gösterileri ise bir skandal oluveriyor. Devrimciler, Meclisin düşkünlüğünü sinsi sevinçlerine yem yaparken, - çünkü bunlar, Meclisin vatandaş özgürlüklerine karşı duyduğu sevgiyi, parlemento yetkilerine karşı duymaktadır - Parlemento dışındaki burjuvazi, Parlemento içindeki burjuvazinin, nasıl olup da zamanını bu kadar bayağı kavgalarla çarçur edebildiğini ve Cumhurbaşkanı ile böylesine zavallı bir rekabete girerek halkın huzurunu bozabildiğini anlıyamıyor. Herkesin savaş beklediği bir sırada barış yapmak ve herkesin barışa ulaşıldığını sandığı bir sırada, mücadeleye girişmekten ibaret olan bir stratеji, burjuvazinin keyfini kaçırıyor.

20 Aralıkta, Pascal Duprat, İçişleri Bakanından külçe altın piyangosu üzerinde bir açıklama yapmasını istedi. Bu piyango, Elysees'nin işiydi. Bonaparte'a ve yardakçılarına borçlu idi doğuşunu; Emniyet Müdürü Carlier de, - Fransız kanunlarının, hayır amacı güdenler dışında bütün piyangoları yasaklamasına rağmen - bu piyangoyu resmi himayesine almıştı. Kârı, sözde, Paris serserilerinin Kaliforniya'ya göçetme masraflarını karşılamaya ayrılacak birer franklık yedi milyon bilet basıldı. Herşeyden önce, Paris proletaryasının sosyalist hayalleri yerine, yaldızlı düşler, çalışma hakkı yerine, büyük ikramiye ümidi getirilmek isteniyordu. Paris işçileri, Kaliforniya altınlarının pırıltısı ile, ceplerinden sızdırılan soluk frankları tabiatiyle göremez oldular. Kısacası, düpedüz dolandırıcılıktı yapılan. Paris'ten kıpırdamadan, Kaliforniya altın madenlerini işletmek, serseriler ise, gırtlağına kadar borca batmış Bonaparte ve onun Yuvarlak Masa şövalyeleri idi. Millet Meclisinin verdiği üç milyon frank, güle oynaya harcanmıştı ve şimdi de, bir yolunu bulup, kasayı yeniden doldurmak gerekiyordu. Büyük bir parça alacağını umduğu, uydurma işçi siteleri inşaatı için millet çapındaki kampanya da fayda vermedi. Katı yürekli burjuvalar, Bonaparte'ın bu kampanyaya yatıracağı parayı merakla beklediler. Bonaparte'tan ses seda çıkmayınca, İspanya'daki sosyalist şato spekülasyonu yüzüstü kalakaldı. Külçe altınlar daha çok rağbet gördü. Bonaparte ve ortakları, yedi milyon

frank ile, külçe altınların değeri arasındaki farkı ceplerine indirmekle kalmadılar, sahte bilet basıp, piyasaya ayni numaralı onbeş yirmi bilet sürdüler; tam 10 Aralık Derneği anlayışında mali bir oyundu bu! Meclisin karşısında, artık uydurma bir Cumhurbaşkanı değil, etiyle kemiğiyle gerçek Bonaparte vardı. Meclis onu, bırakın Anayasayı, ceza kanununa dayanarak suçüstü yakalayabilirdi. Meclis, Duprat'nın gensoru önergesinin müzakeresine geçtiyse, bunun nedeni yalnız, Girardin'in verdiği yeterlik önergesinin, düzen partisine kendi bozukluğunu hatırlatması değildi. Burjuva ve herşeyden önce, devlet adamlığı ile koltukları kabartılmış burjuva, gerçek bayalığını, kuramsal bir safsata ile bütünlüyor. Devlet adamı niteliği ile, devlet gibi, ancak kendinden daha üstün, daha kutsal araçlara altedilebilen üstün bir varlık oluyor.

<<Derbeder>> biri olarak, <<şahane baldırıçıplak>> olarak, <<ipsiz sapsız>> burjuvaziden üstünlüğü, mücadeleyi alçakça yürütmek olan Bonaparte, - Millet Meclisinin zoru ile, askeri ziyafetlerin, resmi geçitlerin, 10 Aralık Derneği'nin bulunduğu kaygan zemine sürüklendikten sonra - savunmayı bırakıp artık saldırıya geçme zamanının geldiğini anladı. Bu arada, Adalet, Savunma, Donanma, Maliye Bakanlarının uğradığı ufak tefek bozgunlardan biraz olsun canı sıkılıyordu; Millet Meclisi, bu yenilgilerden yararlanıp, homurtulu hoşnutsuzluğunu ortaya döküyordu. Bonaparte, bakanlarının istifalarını engelliyerek, parlementonun, yürütme gücünden üstün olduğu kanısının yaratılmasını önlemekle kalmadı, ayni zamanda, Millet Meclisinin tatilde bulunduğu sırada başladığı işi - yani, silahlı kuvvetlerin Parlemento emrinden ayrılması ve Changarnier'nin görevden atılması işini - tamamladı.

Elysees'ye bağlı bir gazete, Mayıs ayında, sözde birinci tümene hitaben Changarnier'nin elinden çıkmış bir günlük emir yayınladı; bu emirde, ayaklanma halinde hainlere aman verilmemesi, hemen kurşuna dizilmesi ve Millet Meclisi, birliklerin kendi emrine verilmesini istediğinde, buna itaat edilmemesi subaylara tavsiye ediliyordu. 3 Ocak 1851'de, bu günlük emir üzerine, hükümet hakkında gensoru açıldı;

hükümet, sorunu incelemek üzere önce üç aylık, sonra bir haftalık en sonunda da yirmi dört saatlik bir mühlet istedi. Meclis, vakit geçirmeden bir açıklama yapılmasında direndi. Changarnier, ayağa kalktı ve böyle bir günlük emrin bulunmadığını bildirdi. Arkasından da, Meclisin emirlerini hemen yerine getireceğini ve anlaşmazlık halinde, Meclisin kendine güvenebileceğini sözlerine ekledi. Meclis, bu açıklamayı coşkun alkışlarla karşıladı ve Changarnier'ye güven oyu verdi. Bir generalin kanatları altına girmekle, Meclis, hakkından feragat etmiş ve kendi güçsüzlüğünü, ordunun tam egemenliğini ilan etmiş oluyordu. Oysa bu general, Bonaparte'tan aldığı gücü, yine Bonaparte'a karşı, Meclisin emrine vermekle hata işliyordu; kendi himayesinde olan Parlementonun, kendini koruyacağını umuyordu. Fakat, Changarnier'nin, 29 Ocak 1849'dan bu yana, burjuvazinin kendine verdiği esrarlı kuvvete inancı vardı. Devletin öteki iki erki yanında, kendini bir üçüncü erk olarak görüyordu. Bu devir kahramanlarının, daha doğrusu azizlerinin kaderini paylaşıyordu; bu kahramanların büyüklükleri, partilerinin kendilerine sağladığı itibardan öteye geçemiyordu ve hepsi de, - koşullar kendilerini mucize yaratmaya çağırdığında - basit birer oyuncak oluveriyorlardı. İnançsızlık, genel olarak, bu uydurma kahramanların ve gerçek azizlerin amansız düşmanıdır. Soğukkanlı nüktedanlara ve alaycılara karşı duydukları erdemli, ağırbaşlı küskünlük bundan ileri geliyor.

Ayni akşam, bakanlar Eylsees sarayına çağrıldı; Bonaparte, Changarnier'nin görevinden uzaklaştırılmasını istediğini bildirdi. Kararı beş bakan imzalamadı. **Le Moniteur** gazetesi, bir kabine buhranının bulunduğunu haber verdi; düzen partisi de basında, Changarnier'nin kumandasında bir parlemento ordusunun kurulacağı tehdidini savurdu. Anayasa bu hakkı veriyordu. Yapacağı şey, sadece Changarnier'yi Meclis başkanı atamak ve güvenliği için askeri birlikler istemekti. Changarnier, henüz fiilen ordunun ve Paris Milli Muhafız Birliği'nin başında bulunduğundan ve ordu ile birlikte Meclis hizmetine çağrılma saatini sabırsızlıkla beklediğinden, parti bu işi daha da güvenle yapabilirdi. Bonaparte'çı basın, Meclisin doğrudan doğruya

askcri birlik istcmc hakkı olmadığını söylcmcyc bilc ccsarct cdcmcdi. Böylc bir hukuki titizlik, bu durumda hiçbir başarı ümidi vermiyordu. Changarnicr'nin görevdcn uzaklaştırılma kararına imza koymaya hazır olduklarını bildircn iki gcncrali - Baraguay d'Hillicrs vc Saint - Jcan d'Angcly - bulmak için, bütün Paris'tc araştırma yapmak zorunda kalışına bakılırsa, ordunun, Millct Mcclisi cmirlcrinc boyun cğmiş olması mümkündür. Buna karşılık, düzcn partisinin, böylcsinc bir karar alması için kcndi saflarında gcrckli sayıda oy toplayabilmiş olması, - sckiz gün sonra, 286 oyun bünycsindcn ayrıldığı vc Yaylacı gurubun 1851 Aralık ayında, yani, son karar anında bcnzcri bir öncrgcyi rcddcttiği düşünülccck olursa - pck şüphclidir. Bununla birliktc, <<gcri kafalılar>>, bclki dc yinc, partilcrinin büyük kütlcsini, bir süngü ormanının gcrisindc kcndini cmniycttc hisssctmcktcn vc saflarına gcçmiş bir ordunun yardımını kabul ctmcktcn ibarct bir kahramanlığa özcndircbilirlcrdi. Bunu yapacakları ycrdc, gcrici cfcndilcr, 6 Ocak akşamı, Bonapartc'ı, cllcrindcki diplomatik kanıtlarla Changarnicr için vcrilcn karardan vazgcçirmck için, Elyscc'nin yolunu tuttular. Birini inandırmaya çalışmak, onun, duruma hakim olduğunu kabul ctmck dcmcktir. Bu tcşcbbüslc kuruntusu dağılan Bonapartc, 12 Ocak'ta, içindc cski hükümct başkanları Fould vc Barochc bulunan ycni bir kabincyi iş başına çağırdı. Saint - Jcan d'Angcly, Savunma Bakanlığına atandı. **Le Moniteur** gazctcsi, Changarnicr'nin görcvinc son vcrcn kararnamcyi yayınladı. Kumanda kadcmcsini, Birinci Tümcn Kumandanlığına gctirilcn Baraguay d'Hillicrs ilc Milil Muhafız Birliği Komutanlığına gcçcn Pcrrot paylaştılar. <<Toplumun kalcsinc>>, yol vcrildi; kalcnin burcundan hiç taş düşmcdi ama, buna karşılık Borsa kurları yükscldi.

Changarnicr'nin kişiliğindc kcndi cmrinc girmiş olan orduyu böylcsinc kcndindcn uzaklaştırıp, kayıtsız şartsız Cumhurbaşkanının clinc vcrmcklc, düzcn partisi, hcr türlü hüküm yürütmc nitcliğini artık yitirdiğini açıkça bildiriyordu. Parlcmcnto hükümcti diyc bir şcy yoktu artık. Ordu vc Milli Muhafız Birliği üzcrindc hcr türlü otoritcsini yitirdiktcn sonra, hcm halka karşı parlcmcnto otoritcsini vc hcm dc

Cumhurbaşkanına karşı Anayasa otoritesini savunmak için, elinde ne gibi bir etki aracı kalıyordu? Hiç. Bir takım güçsüz prensiplere başvurmaktan başka yapacak bir şeyi yoktu artık; bu prensipleri, kendi bile, elde daha fazla hareket serbestliği bulundurabilmek için başkalarına sağlık verilen genel kurallar olarak kabul ediyordu her zaman.

Üzerinde durduğumuz devrin ilk kısmı olan, düzen partisi ile yürütme gücü arasındaki mücadele devri, Changarnier'nin görevinden uzaklaştırılması ve Bonaparte'ın, askeri otoriteyi ele geçirmesiyle son bulur. Bu iki erk arasındaki savaş, şimdi açıkça ilan edilmiştir ve artık açıktan açığa sürdürülmektedir; ama düzen partisi, silah ve asker kaybına uğradıktan sonra... Hükümetsiz, halksız, kamuoysuz, gözsüz, kulaksız, dişsiz, bomboş kalmış ve 31 Mayıs seçim kanununun yürürlüğe girişinden bu yana, artık halk temsilciliği niteliğini de yitirmiş olan Millet Meclisi, yavaş yavaş her türlü hükümet eylemini bırakmak ve atı alan Üsküdarı geçtikten sonra, yapacağı uyarmalarla yetinmek zorunda kalan eski **rejimin parlementosu** durumuna gelmişti.

Düzen partisi, yeni hükümete, olanca hakareti yağdırdı. General Bedeau, Parlemento tatili süresince Sürekli Komisyonun gösterdiği yakınlığı ve kendini tutanakları yayınlamaktan alıkoyan kuşkuları hatırlattı. O zaman, İçişleri Bakanı, şimdi durgun su kadar yavanlaşmış ve hiçbir orijinal yönü kalmamış olan bu belgelerin yayınlanmasında ayak diredi; tutanaklar, kamuoyuna açıklandı ve en küçük bir tepki meydana getirmedi. Remusat'nın önergesi üzerine, Meclis, komisyonlara çekilip, bir <<Olaganüstü Tedbirler Komitesi>> kurdu. Bu sıralarda, ticaretin gelişme göstermesi, fabrikaların tam verimle çalışması ve biriktirme sandıklarına hergün yeni meblağlar yatırılması yüzünden, Paris'in dikkati öte yanlara pek çevrilmedi. Parlementonun büyük bir yaygara ile ilan ettiği <<Olağanüstü tedbirler>> 18 Ocakta, hükümete karşı bir güvensizlik oyu ile son buldu; bu oylamada Changarnier'den söz bile edilmedi. Düzen partisi, cumhuriyetçilerin oylarını sağlamak için, önergesini böyle kaleme almak zorunda kaldı,

çünkü, cumhuriyetçiler, hükümetin aldığı tedbirlerden yalnız Changarnier'nin uzaklaştırılması ile ilgili olanını uygun buluyorlardı; oysa, düzen partisi, gerçekte, kendinin zorladığı öteki hükümetin tasarruflarını kınayamazdı.

18 Ocaktaki güvensizlik önergesi, 286 ya karşı 415 oyla kabul edilmişti. Demek ki, güvensizlik oyu, lejitimistlerin ve orleanistlerin öz cumhuriyetçiler ve Yaylacılar ile yaptığı bir **koalisyon** sonucu elde edilmiştir. Bu, daha sonraları gösterdi ki, düzen partisi, yalnız hükümeti ve orduyu yitirmekle kalmamış, ayni zamanda, Bonaparte ile yaptığı çatışmalar sonucu parlemento çoğunluğunu da yitirmişti; yine bu oylama ortaya koymuştur ki, milletvekillerinden bir gurup, taassuba kadar vardırılan bir uzlaşma anlayışı, mücadele korkusu, çöküntü kuşkusu, devlet bütçesinden beslenen akrabalara gösterilen yakınlık yüzünden, parti saflarından uzaklaşmıştı; ayrıca, sınıfın genel yararını, şu veya bu kişisel yarara feda etmeye daima hazır bu yavan burjuva bencilliğinin ileri sürdüğü sahipsiz bakanlıklar üzerinde döndürülen oyunun da bu kaçışta etkisi olmuştur. Bonapartçı milletvekilleri, düzen partisi ile, ancak devrime karşı mücadelede birleşiyorlardı. Katolik Partisinin şefi olan Montalembert, daha bu devrede, Bonaparte'tan yana kayıyordu; çünkü, parlemento partisinin diriliğine güveni yoktu. Nihayet, parti liderleri olan Thiers (orleanist) ve Berryer (lejitimist), açıktan açığa cumhuriyetçi olduklarını ilan etmek, - kalpleri kralcı olsa da - kafalarının cumhuriyetçi olduğunu ve parlemento cumhuriyetinin, burjuva egemenliğini sağlıyacak tek yol olduğunu itiraf etmek zorunda kalıyorlardı. Ayni zamanda, Parlementonun arkasında, durup dinlenmeden izledikleri krallığı ihya tasavvurları, burjuvazi sınıfının gözünden ister istemez düşürüyordu onları.

18 Ocaktaki güvensizlik oyu, Cumhurbaşkanına değil, bakanlara dokunuyordu. Oysa, Changarnier'yi azleden hükümet değil, Cumhurbaşkanıydı. Düzen partisi, Bonaparte'ı suçlayacak mıydı? Krallığın ihyasında gösterdiği irade güçsüzlüğünden ötürü mü itham edecekti onu? Ama, Bonaparte'ın gösterdiği irade zayıflığı, partininkini tamamlıyordu. Geçit törenlerinde ve

10 Aralık Derneği'nde çevirdiği fesat dolaplarından dolayı mı suçlanacaktı Bonaparte? Düzen partisinden olanlar, bu sorunları çoktan gündem mezarlığına yatırmışlardı. Yoksa, 1850 yılı Mayıs ayında, bir ayaklanma olduğu takdirde Paris'in dört bir yanını ateşe verme tehdidini savuran adamın, 29 Ocak ve 13 Haziran günleri kahramanının azlinden dolayı mi itham edilecekti Cumhurbaşkanı? Yaylacı guruptan olan müttefikleri ve Cavaignac, düzencilere, yerle bir edilen <<toplumun kalesini>>, resmi bir sevgi gösterisi ile ayağa kaldırma olanağını bile vermediler. Bir generali görevinden alma gibi, Anayasanın cumhurbaşkanına verdiği bir hakkı tanımazlıktan gelemezlerdi. Yalnız, bu Anayasa hakkını Parlementoyu karşı kullandığı için koparıyorlardı kıyameti. Kendileri de özellikle, genel seçim sistemini kaldırmakla, Parlemento yetkilerini hep Anayasaya aykırı olarak kullanmamışlar mıydı? Demek ki, parlemento sınırları içinde kalmak zorunda idiler. 1848'den bu yana, kıtanın tümü üzerinde hüküm süren bir hastalığa, yani <<parlementer zeka durgunluğu>> hastalığına yakalanmış olsalar gerekti; bu hastalık, tutulanları hayali bir aleme sürükler ve tüm zekalarını, tüm anılarını, kaba dış evrene ilişkin tüm anlama niteliklerini siler götürür; parlementodaki başarılarını, yine de gerçek başarı kabul edebilmeleri ve bakanlarını hırpalamakla Cumhurbaşkanını da haşladıklarını düşünebilmeleri için bu <<parlementer zeka durgunluğuna>> yakalanmış olmaları gerekti; oysa - öteki sınıflara karşı giriştikleri mücadelede yapmak zorunda kaldıkları gibi - bütün parlementer nüfuz koşullarını kendi elleriyle silip süpürmüşlerdi. Düzen partililer, Cumhurbaşkanına, Millet Meclisini ulusun gözünde küçük düşürme fırsatı veriyorlardı sadece. 20 Ocakta, **Le Moniteur** gazetesi, Bakanlar Kurulunun istifasının kabul edildiğini bildirdi. Yaylacı gurup ile kralcıların yaptığı koalisyonun sonucu olan 18 Ocak oylamasının gösterdiği gibi, hiçbir partinin Parlementoda çoğunluğu kalmadığı gerekçesiyle ve yeni bir çoğunluğun kurulmasını beklemek amacıyla, Bonaparte, sözde bir geçiş dönemi hükümeti kurdu; bu kabinede, tek bir Parlemento üyesi

bulunmuyordu, hepsi de tanınmamış ve silik kişilerdi; basit katipler kabinesi idi bu. Düzen partisi artık bu kuklalarla, akıntıya kürck çekcbilirdi; yürütme gücü, Mecliste ciddi olarak temsil edilmc sıkıntısına bile sokmuyordu kendini. Bakanlar öylesine basit figuranlardı ki Bonaparte açıktan açığa tüm yürütme gücünü kendi kişiliğinde toplayabiliyor ve bu gücü kendi amaçları yönünde sömürme olanağını buluyordu.

Yaylacı gurup ile güçbirliği yapmış olan düzen partisi, 1.800.000 franklık başkanlık ödeneği teklifini reddetmek suretiyle öcünü almış oldu; 10 Aralık Derneği, Başkanı, bu teklifi yapmaları için hükümetteki <<katiplerini>> zorlamıştı. Bu kez, oylamada ancak 102 oyluk bir çoğunluk, yani, 18 Ocaktakinden 27 oy cksik bir çoğunluk sağlanabildi. Düzen partisindeki çözülmc daha da hızlanıyordu. Yaylacı grup ile yaptığı koalisyonun yönü üzerinde yanlış bir fikre saplanılmasın diye de düzen partisi, Yaylacı guruptan 189 üyenin imzaladığı siyasi af önergesini dikkate almaya bile tenezzül etmedi. Vaisse adında bir İçişleri Bakanı, huzurun görünürde olduğunu, içten içe büyük bir kargaşalığın hüküm sürdüğünü, dernekleri her yanda gizliden gizliye örgütlendiğini, demokrat gazetelerin yeniden çıkmak için hazırlık yaptıklarını, taşra illerinden gelen raporların olumsuz olduğunu, Cenevreli mültecilerin, Lyon'dan başlıyarak bütün güney Fransa'ya yayılan bir darbe hazırlığı içinde bulunduğunu, ülkenin bir ticaret ve sanayi bunalımı eşiğinde olduğunu, Roubaixli fabrikatörlerin iş günlerini yarıya indirdiklerini, Belle-İsle'deki mahkumların ayaklandıklarını v.b. açıklayıverdi; bir basit Vaisse çıkıp, kızıl hortlağın kapıya geldiğini söylüyordu da düzen partisi, Millet Meclisine büyük bir halk itibarı sağlayacak ve Bonaparte'i yeniden kucağına atacak bir önergeyi tartışmasız reddediyordu. Millet Meclisinin, - yeni karışıklıklardan çekinip, yakasını yürütme gücüne kaptıracak yerde- bu gücü kendi emrine alması için, sınıflara biraz daha fazla hareket alanı vermesi gerekirdi. Fakat kendini ateşle oynayacak güçte hissetmiyordu.

Bununla birlikte, bu sözde geçiş hükümeti, Nisan ortalarına kadar sürüne sürüne yürüdü. Bonaparte, durmadan yenilenen hükümet düzenleriyle, Meclisi yıldırdı ve avucunda oynattı durdu. Kah, Lamartine ve Billault ile cumhuriyetçi bir hükümet, kah vazgeçilmez Odilon Barrot ile (kolay aldanır birine ihtiyacı olur olmaz, hemen bu ad aklına gelirdi) parlementoya dayalı bir hükümet, kah Vatimesnil ve Benoit d'Azy ile lejitmist bir hükümet, kah Malleville ile orleanist bir hükümet kurmak ister görünüyordu. Böylece, düzen partisinin çeşitli guruplan arasındaki gergin ilişkileri olduğu gibi muhafaza edip, hepsinin gözünü cumhuriyetçi bir hükümet kurmak ve genel seçim sistemini yeniden getirmekle korkuturken, bir yandan da burjuvazi içinde, parlementer bir hükümet kurma yolundaki içten çabalarının kralcı gurupların anlayışsızlığı ile karşılaştığı kanısını uyandırıyordu. Oysa, genel bir ticaret bunalımı öylesine yakın görünüyordu ki, burjuvazi, <<güçlü bir hükümeti>> avazı çıktığı kadar bağırarak istiyor ve Fransa'yı <<idaresiz>> bırakmayı affedilmez buluyordu; ticari buhran, büyük şehirlerde sosyalizmin taraftar kazanmasını kolaylaştırıyordu; yine bu bunalım, köylerde tahıl fiyatlarını hızla ve yıkıcı bir şekilde düşürüyordu. Ticaret günden güne eriyip gidiyor, işsizlerin sayısı gözle görülür derecede artıyordu. Paris'te, en azından 10.000 işçi ekmeksiz kalmıştı. Rouen, Mulhouse, Lyon, Roubaix, Tourcoing, Saint-Etienne, Elbeuf v.b. gibi şehirlerde, pekçok fabrika çalışmıyordu. Bu koşullarda Bonaparte, 11 Nisan'da, Leon Faucher ile takviyeli, Rouher, Fould, Baroche ve ötekilerden kurulu 19 Ocak hükümetini yeniden işbaşına getirmeye cüret edebilmişti. Kurucu Meclis, aynı hükümeti kısa süre önce, sahte telgrafların yayınlanması dolayısıyla, beş bakanın oyu dışında, oybirliği ile devirmişti. Böylece, Millet Meclisi, 18 Ocak'ta hükümete karşı bir başarı kazanmıştı; Bonaparte'a karşı üç ay mücadele etmişti; sonunda da Fould ve Baroche, kabineye üçüncü ortak olarak, ilkelere bağlılığı ile tanınmış Faucher'yi kabul ettiler.

Bonaparte, 1849 Kasımında, **parlementer olmayan** bir hükümet, 1851 Ocağında **parlemento dışı** bir hükümet kurmakla yetinmişti. 11 Nisanda, **parlementoya karşı** bir hükümet kuracak kadar güçlü, hissetti kendini, bu kabine cumhuriyetçi olan Kurucu Meclis ile kralcı olan Yasama Meclisinin güvensizlik oylarını biraraya getiriyordu. Hükümetlerin bu dizilişi, Parlementonun kendi vücut sıcaklığının düşmekte olduğunu gösteren bir termometre idi sanki. Bu sıcaklık, Nisan sonlarında öylesine düşmüştü ki Persingy, Changarnier ile yaptığı özel bir görüşmede, Generali, Cumhurbaşkanını safına geçmeye çağırabiliyordu. Bonaparte, ona, Millet Meclisini tamamen ortadan silinmiş kabul etiği ve hükümet darbesinden sonra yayınlanması gereken, fakat basit bir rastlantının daha sonraya ertelediği bildirinin hazır olduğu yolunda teminat verdi. Changarnier, bu ölüm ilamını düzen partisi liderlerine iletti; fakat tahtakurusu ısırması ile ölünebileceğini kim inanır; Ne kadar ezilmiş, ne kadar çözülmüş ve ne kadar bozulmuş da olsa, Parlemento 10 Aralık Derneği'nin kaba saba şefi ile yapacağı düelloyu, bir tahtakurusu ile yapacağı düellodan öte bir şey olarak görmeyi kendisine yediremezdi. Fakat Bonaparte, düzen partisine, vaktiyle, Agesilas'ın Kral Agis'e [20] verdiği karşılığın benzerini verdi: **<<Şimdi bir karınca görünüyorum ama, bir gün aslan olacağım.>>**

(20) II. Agesilas (401-358): Kral Agis'in küçük kardeşi Isparta Kralı ünlü kumandan.

VI

Yaylacı gurubun öz cumhuriyetçilerle yaptığı güçbirliği inkar edilmez bir şekilde ortaya koyuyordu ki düzen partisi artık, **Parlemento çoğunluğunu** yitirmişti; bu parti, askeri otoriteyi elinde bulundurmak ve yürütme gücü yönetimini yeniden ele almak için giriştiği çabalarda, bu koalisyona mahkum olduğunu anladı. 29 Mayısta, takvim ve saatler artık sonunun geldiğini haber veriyordu. 29 Mayısla birlikte, Millet Meclisinin son yılı başlamış oldu. Bundan böyle, ya değişiklik yapmadan durumun muhafazası lehinde, ya da, Anayasanın değiştirilmesi lehinde bir karara varması gerekiyordu. Fakat Anayasanın yeniden gözden geçirilmesi, sadece, burjuvazi veya küçük demokrat burjuvazinin, demokrasi veya proletarya anarşisinin, parlemento cumhuriyetinin veya Bonaparte'ın egemenliği anlamını taşımıyordu; bu ayni zamanda, Orleans veya Bourbon egemenliği de demekti! İşte böylece, çevresinde, düzen partisini biribirine karşıt guruplara bölen menfaat çatışmalarının alevlendirdiği anlaşmazlık tohumu, Parlementonun ortasına düşmüş oldu. Düzen partisi, biribirine benzemez sosyal elemanların bir karışımı idi. Anayasanın yeniden gözden geçirilmesi sorunu, bu karışımı ilkel elemanlarına ayıran politik bir ortam yarattı.

Bonaparte taraftarlarının bu değişiklikten umdukları yarar gayet basitti. Herşeyden önce, Bonaparte'ın tekrar seçilmesini önleyen 45. maddeyi kaldırmak ve başkanlık süresini uzatmak gerekiyordu. Cumhuriyetçilerin tutumu daha az basit görünmüyordu. Bu değişiklikte, cumhuriyete karşı bir suikastten başka bir şey göremediklerinden, revizyonu kesinlikle reddediyorlardı. Millet Meclisinde oyların dörtte üçünü ellerinde bulundurduklarından ve Anayasaya göre de revizyona karar verebilecek meclisin toplantıya çağrılabilmesi için oyların dörtte üçü gerekli olduğundan, oylarını

sayıvermeleri, başarıdan emin olmalarına yetiyordu. Bu başarıyı da, torbada keklik biliyorlardı.

Bu açık davranışlar karşısında, düzen partisi, kendini içinden çıkılmaz çelişmelere kaptırmış bulunuyordu. Anayasanın değiştirilmesini reddetse, Bonaparte'a, şiddete başvurmak gibi tek bir çıkış yolu bırakarak, kara günü olan 2 Mayıs 1852'de, bütün otoritesini yitirmiş bir Cumhurbaşkanı ile, uzun süredir otoritesi kalmamış bir Meclisle ve bu otoriteyi yeniden eline geçirmeyi kafasına koymuş bir halkla, Fransa'yı devrim anarşisi içine atarak, statükoyu tehlikeye sokmuş olacaktı. Anayasanın değiştirilmesine evet dese, çok iyi biliyordu ki, bu kabulü hiçbir şeye yaramıyacak ve Anayasa aykırı olarak, basit bir çoğunluğun yeteceğini söylese, o da olmazdı; çünkü, devrimi önleyebilmek için, tüm umudunu, yürütme gücüne kayıtsız şartsız boyun eğmeğe bağlamıştı; fakat böylece de Bonaparte'ı, Anayasa değişikliğinin ve hatta Anayasanın tek hakimi durumuna getiriyordu. Cumhuriyetin ömrünü kısaltan genel bir değişiklik, zorunlu olarak, saltanata göz dikenler arasında bir anlaşmazlık meydana getiriyordu; çünkü, Bourbon sülalesinin hükümdarlık koşulları ile Orleans sülalesinin hükümdarlık koşulları biribirlerinden yalnız ayrı olmakla kalmıyordu, biribirleri ile uyuşur gibi de değildi.

Parlementer cumhuriyet, Fransız Burjuvazisinin iki büyük parçası olan büyük, arazi sahibi lejimistlerle, sanayici orleanistlerin yan yana, eşit haklarla yaşayabileceği bulunmaz bir nötr alandı. Bu cumhuriyet, **ortak** egemenlikleri için vazgeçilmez bir koşuldu; yalnız bu devlet düzeni içinde, kendi genel sınıf yararları, bu çeşitli gurupların taht üzerindeki iddialarının ve toplumun öteki sınıflarının önüne geçebiliyordu. Kralcı olduklarından, aralarındaki eski anlaşmazlığa, yani, arazi sahipliğinin mi, yoksa para sahipliğinin mi üstün olduğu yolundaki mücadelelerine yeniden dalmışlardır; bu çatışma, yüce ifadesini, bizzat kralların kişiliğinde, sülalelerinde buluyordu. Düzen partisinin, Bourbonlar'ın dönüşüne karşı direnmesi işte bundandı.

Orleanist milletvekili Creton, 1849'da, 1850'de ve 1851'de, kral ailelerinin sürgüne gönderilmesi ile ilgili kararnamenin yürürlükten kaldırılması için, zaman zaman önerge vermişti. Parlemento da, zaman zaman, sürgüne gönderilen krallarına dönüş kapılarını inatla kapayan kralcılar meclisi manzarası gösteriyordu. III. Richard, bu dünyaya göre fazla iyi olduğunu, gerçek yerinin cennet olduğunu söyliyerek VI. Henri'yi öldürtmüştü. Kralcılar da, Fransa'nın yeniden kral edinemiyecek kadar kötüleştiğini söylüyorlardı. Duruma uyarak cumhuriyetçi olmuşlardı ve krallarını Fransa'dan sürüp çıkaran halkın kararına çoğu zaman katılıyorlardı. Anayasanın yeniden gözden geçirilmesi, -koşullar da, bunu düşünmeye zorluyordu- cumhuriyetten başka, burjuvazinin iki gurubunun ortak egemenliğini de tehlikeye sokuyor ve -monarşinin dirilmesi imkanının belirmesiyle- burjuvazi içindeki menfaat düşmanlığını ve burjuvazi guruplarının üstünlük mücadelesini yeniden uyandırıyordu. Düzen partisi diplomatları, iki hanedanın, kralcı partilerin ve kral ailelerinin birleşmesi ile, bu mücadeleyi tasfiye edebileceklerini sanıyorlardı. Restorasyonla Temmuz Monarşisinin gerçek birleşmesinden parlementer cumhuriyet meydana gelmişti; bu cumhuriyet potasında, orleanist ve lejitimist renkler eriyor ve çeşitli burjuva şekilleri tek burjuvazi durumuna gelip ortadan siliniyorlardı. Fakat şimdi ise, lejitimistler, orleanist, orleanistler de lejitimist olacaktı. Aralarındaki anlaşmazlığı somutlaştıran krallık rejimi, birliklerini temsil edecek ve gurupların yararını, ortak yarar durumuna getirecekti. Monarşi, cumhuriyetin gerçekleştirmiş olduğu ve fiilen gerçekleştirmiş olduğu şeyi gerçekleştirmek zorunda kalacaktı. İşte partinin bütün uzmanlarının yapmak için kafa patlattıkları, bu <<filozof taşı>> idi [21]. Sanki meşru monarşi, sanayi burjuvazinin monarşisi olabilirmiş, yahut da, burjuva krallığı, arazi sahibi aristokrasinin krallığı olabilirmiş gibi! Krallık tacı, yalnız bir başa konup dururken sanki, arazi

(21) Simyacılara göre, madenleri altına çeviren taş.

sahipleriyle sanayiciler, aynı taç altında kardeşçe geçinebilirlermiş gibi, Sanki, sanayiciler, toprak ağaları ile -sanayici olmaya yönelmedikçe- uzlaşabilirlermiş gibi! Bu yüzden,V. Henri, yarın ölse, Paris kontu, -orleanistlerin kralı olmaktan vazgeçmedikçe-lejitimislerin kralı olamaz. Bununla birlikte, birleşmenin öncülüğünü yapan filozoflar, sorunun tüm zorluğunu, iki hanedanın ayak diremesine ve biribirlerine karşı olan düşmanlıklara bağlıyorlardı; Anayasa değişikliği sorunu ön plana geçtikçe, kendilerine daha çok değer veriyorlardı bu düşünüşler; Mecliste de kendilerine günlük resmi bir yayın organı sağlamışlardı ve şu sıralarda (Şubat 1852) kolları sıvamış bulunuyorlar. Genellikle saltanat entrikaları gibi perde gerisinde, Meclisin tatilde bulunduğu bir sırada, sorunu ciddiye almaktan çok, modası geçmiş bir boş inanla, duygusal bir havada yürütülen, Orleans ailesi ile V. Henri'yi uzlaştırma teşebbüsleri ,-Louis-Phippe'in ölümünden hemen sonra- artık bir devlet işi olmuş ve kamuoyunun gözü önüne serilmiştir. Postallar, Paris'ten Venedik'e Venedikten Claremont'a, Claremont'dan Paris'e uçuştu. Chambord Kontu, bildiri yayınlayıp, -tahta gözü olduğunu değil de- ailesinin tüm üyelerinin desteği ile, <<ulusal egemenliği>> ihya edeceğini ilan etti. Orleanist Salvandy, V. Henri'nin ayaklarına kapandı. Lejitimist liderlerden Berryer, Benoit d'Azy, Saint-Priest, Orleans'ları ikna etmek üzere Claremont'a gittiler, fakat nafile. Birleşme tarafları, iki burjuva gurubu menfaatinin bencilliklerinden bir şey yitirmediğini, iki kral ailesi menfaati şeklinde kutuplaşmakla, uzlaşma esprisi yönünden bir gelişme göstermediğini pek geç görebildiler. V. Henri, tahtın varisi olarak Paris Kont'unu tanıyorsa da, -birleşmenin sağlıyabildiği tek başarı bu olmuştur- Orleans ailesi, V. Henri'nin kısırlığının verdiği bu teminattan hiçbir yarar elde edemezdi; fakat, Temmuz Devrimi ile kazandığı bütün taht iddialarını bir kenara bırakırdı. Bir de, yüzyıllık bir mücadele boyunca, Bourbon'ların en yaşlı kolundan kopardığı ünvanlardan vazgeçiyor, bu şüpheli avantaj karşılığında da, tarihsel üstünlüğünü, şecere ağacının üstünlüğünü veriyordu. Dolayısıyla, bu birleşme, Orleans ailesinin gönüllü olarak tahttan feragat edişinden, lejitimistlere boyun eğişinden, protestan kilisesini bırakıp katolik kilisesine dönüşünden başka bir şey değildir. Bu dönüş, onu, yitirdiği

tahta bir daha oturmayacak, sadece, üzerinde doğduğu taht basamaklarına bırakacaktır. Birleşme davasını savunmak için Claremont'a koşan, eski orleanist bakanlardan Guizot, Duchatel ve ötekiler gerçekte, yalnız Temmuz Devrimi'nden doğan tiksintiyi, burjuva krallığına karşı duyulan güvensizliği lejitimistliğe karşı olan boş inanışı (anarşiye karşı son muska idi bu onlarca) temsil ediyorlardı. Orleans ve Bourbon'ların arabulucusu olarak görüyorlardı fakat gerçekte, dönme orleanistten başka bir şey değillerdi; Prens Joinville de onları böyle karşıladı. Orleanistlerin canlı, kavgacı kolundan olan Thiers, Baze ve ötekilere gelince, onlar, şu konularda, Louis Philippe'in ailesini pek kolay ikna ettiler: monarşinin yeniden ihyası, iki sülalenin birleşmesini hatıra getiriyorsa da, bu cinsten her türlü birleşme, Orleans ailesinin tahttan feragati demek olacaktır; buna karşılık, geçici olarak cumhuriyeti tanımak ve olayların, cumhurbaşkanlığı koltuğunun bir krallık tahtına çevrilmesine olanak hazırlanmasını beklemek, atalarının geleneğine tamamen uygun düşecektir. Prens Joinville'in, adaylığını koyacağı yolunda dedikodular ortalığa yayıldı; kamuoyu merak içinde idi; aradan bir ay geçip, Anayasa revizyonu ertelenince, bu adaylık resmen kondu.

Böylece, orleanistlerle lejitimistlerin birleştirilmesi teşebbüsü, sadece başarısızlığa uğramakla kalmamış, aynı zamanda, Parlemento içindeki birleşmelerini, ortak cumhuriyetçi tutumlarını baltalamış ve düzen partisini yeniden ilkel elemanlarına ayırmıştı. Fakat Claremont'la Venedik arasındaki ilişkiler gerginleştikçe, anlaşmaları bozuldukça, Joincille'in çevresindeki hareket geliştikçe, Bonaparte'ın temsilcisi Faucher ile lejitimistler arasında başlayan müzakereler, daha da kızışıyor ve ciddileşiyordu.

Düzen partisinin çözülmesi, ilkel elemanlarına ayrılması ile de kalmadı. İki guruptan herbiri de, çözülmeye uğradı. Sanki, vaktiyle lejitimist veya orleanist soylardan biri içinde birbiriyle çatışmış olan eski politik ayrılıklar, -suyu bulunca canlanan haşlamlılar örneği- yeniden ortaya çıkıyorlardı; hem de, yeni guruplar meydana getirmeye yeterli yaşama gücü kazanmışlardı. Lejitimistler, Tuileries sarayı ile Marsan dairesi

arasındaki (22) Villele ile Polignac arasındaki- anlaşmazlıkları hatırladılar. Orleanistler, Guizot, Mole, Broglie, Thiers ve Odilon Barrot arasındaki çekişmelerin altın çağını yeniden yaşadılar.

Anayasa değişikliğinden yana olan, fakat bu sorunun dışında bölünen ve bir yandan, Berryer ve Fallox, öte yandan Roche Jacquelin yönetimindeki lejitimistlerle, Morle'nin, Broglie'nin, Montalembert'in ve Odilon Barrot'un yönetimindeki orleanistelerden meydana gelen düzen partisi aşağıdaki, belirsiz ve anlaşılmaz önerge için Bonapartçı milletvekillerine katıldı: <<Aşağıda imzaları bulunan milletvekilleri, ulusun, egemenlik hakkını tam olarak kullanması amacı ile, Anayasanın yeniden gözden geçirilmesini teklif ederler.>> Fakat aynı zamanda da, sözcüleri Tocqueville'in ağzından, Millet Meclisinin, **cumhuriyeti** feshetme teklifi yapmaya hakkı olmadığını, buna sadece, revizyon kurulunun yetkili bulunduğunu bildirdiler. Zaten Anayasa, ancak **kanuni yoldan**, yani, sadece, -Anayasada saptandığı gibi- oyların dörtte üçüne dayanan bir çoğunluğun kararı ile değiştirilebilirdi. Altı gün süren gürültülü müzakerelerden sonra, değişiklik önergesi, tahmin edildiği gibi, 18 Temmuzda reddedildi. 446 oy lehte, 278 oy aleyhte çıktı. Thiers, Changarnier gibi orleanistler, cumhuriyetçiler ve Yaylacı gurup ile birlikte oy kullandı.

Parlemento çoğunluğu, böylece Anayasaya karşı olduğunu ortaya koyuyordu; fakat bu Anayasa da, azınlığın tarafında idi ve Anayasa kararı bir zorunluluk taşıyordu. Oysa, düzen partisi, 31 Mayıs 1850'de, 13 Haziran 1849'da, Anayasayı parlemento çoğunluğuna göre düzenlemememiş miydi? Geçmişteki tüm politikası, Anayasa hükümlerinin, Parlemento çoğunluğu kararlarına bağlılığı temeline oturmuyor muydu? Kanuna harfi

(22) Tuileries sarayındaki Marsan dairesi, XVIII. Louis zamanında, Artois Kontu, müstakbel X. Charles'in oturduğu yerdir. Son derece gerici olan Artois Kontu XVIII. Louis'nin ılımlı politikasının karşısında idi; her türlü entrikanın da kaynağı bu olmuştur.

harfine uymayı demokratlara bırakmamışlar ve onları, bu yasa ile cezalandırmamışlar mıydı? Nasıl ki Anayasanın olduğu gibi muhafazası, Bonaparte'in işbaşından uzaklaştırılmasından başka bir anlam taşımıyorsa, Anayasa'nın değiştirilmesi de, cumhurbaşkanlığı erkinin sürdürülmesinden başka bir şey ifade etmiyordu. Parlemento, Bonaparte'tan yana olduğunu bildirmişti; fakat anayasa, Parlementonun karşısına dikiliyordu. Bu yüzden, düzen partisi, hem Parlementoya uyup, Anayasayı rafa kaldıran, hem de, Anayasaya uyup, Parlementoyu dağıtan bir tutum izliyordu.

Parlemento, Anayasayı, <<çoğunluğun tutmadığı>> bir yasa olarak ilan etmişti; Anayasa ile birlikte, kendi egemenliğinin de çoğunluk dışı olduğunu göstermiş oluyordu. Parlemento, bu kararı ile, Anayasayı ortadan kaldırmış, Cumhurbakanının görev süresini uzatmış ve aynı zamanda, bu iki erkin birarada yaşıyamıyacağını bildirmişti. Parlementoyu gömecek mezarcılar kapıda bekliyordu. Anayasa değişikliği tartışılırken, Bonaparte, kararsızlık gösteren General Baraguay d'Hilliers'yi Birinci Tümen Kumandanlığından alıyor ve yerine, General Maghan'ı tayin ediyordu; Magnan, Lyon'da kendini göstermiş, Aralık ayı günlerinin kahramanı olmuş ve Louis-Philippe zamanında, Bulonya seferi münasebetiyle, Bonaparte için kendisini az çok tehlikeye atanlardan olmuştu.

Anayasa değişikliği ile ilgili kararı ile, düzen partisi şunu göstermiş oldu ki ne işleri düzene koymasını, ne hizmet etmesini, ne yaşamasını, ne ölmesini, ne cumhuriyete tahammül etmesini, ne cumhuriyeti devirmesini, ne Anayasayı muhafaza etmesini, ne Anayasayı başından atmasını, ne Cumhurbaşkanı ile işbirliği yapmasını, ne de bozuşmasını bilemiyordu. Bütün bu çelişmelerin çözüm yolunu kimden bekliyordu o halde? Takvimden, olayların akışından belki de... Olaylara hakim olduğu inancını da bırakıyordu artık; çünkü, olayları, kendine baskı yapacak derecede zorluyor; bununla da, halka karşı yaptığı mücadelede, elinde yetki olarak ne varsa kendine birer birer teslim ettiği <<gücü>> kışkırtmış oluyordu; sonunda da, bu güç karşısında tamamen dermansız kaldı. Yürütme gücünün

başı, sefer planlarını rahatça hazırlayabilsin, saldırı araçlarını takviye etsin, durumunu sağlamlaştırsın diyc, düzcn partisi, en kritik bir anda, meydanı terketme ve Meclis toplantısını 10 Ağustostan, 4 Kasıma kadar üç ay erteleme kararı aldı.

Parlcmento partisi, yalnız iki büyük grubuna ayrılmakla, bu guruplardan herbiri de aralarında bölünmekle kalmamış, aynı zamanda, Parlemento içindeki düzen partisi ile, Parlemento dışındaki düzen partisi anlaşmazlığa düşmüştü. Burjuvazinin konuşmacı ve yazarları, yani, Meclis kürsüsü ve basını, kısacası burjuvazinin ideologları ve burjuvazinin kendi milletvekilleri ve seçmenler, hepsi birbirine yabancı olmuşlar, bir türlü anlaşamıyorlardı.

Lejitimistler, taşra illerindc, dar görüşleri ve sınırsız coşkunlukları ilc, parlementcr şefleri olan Berryer ve Falloux'yu, bonapartçıların safına geçmekle ve V. Henri davasından ayrılmakla suçluyorlardı. Zambak çiçeği kadar saf olan zekaları, günaha inanıyordu da, diplomasiye inanmıyordu.

Tüccar burjuvazi ile onu temsil eden politikacıların bozuşması, kıyaslanmaz derecede öldürücü ve kesin olmuştur. Burjuvazi, - lejitimistlerin kendi temsilcilerinc karşı yaptığı gibi - politikacılarını, prensiplerden ayrılmış olmakla suçlamıyor, fakat tersine, bir yararı kalmamış olan prensiplere bağlı kalmış olmakla suçluyordu.

Önce dc belirtmiştim, Louis - Philippe zamanında, iktidarın en büyük kısmını elinde bulunduran tüccar burjuvazinin bir parçası, - **zengin aristokrasi** - Fould'un kabineye girişinden bu yana, bonapartçı olmuştu. Fould, sadecc, Bonaparte'ın Borsadaki çıkarlarını temsil etmekle kalmıyor, ayni zamanda, Borsanın, Bonaparte indindeki çıkarlarını da temsil ediyordu. Zcngin aristokrasinin tutumu, Avrupa yayın organı olan ve Londra'da çıkan **l'Economist** dergisindc apaçık belirtilmiştir. 1 Şubat 1851 sayısında, dergi, Paris'ten şu haberi veriyor:

<<Şimdi hcr bakımdan görüşümüz odur ki Fransa, her şeyden önce huzur istiyor. Cumhurbaşkanı, Yasama Meclisine gönderdiği mesajda bunu bildiriyor ve bu dilek Meclis kürsüsünden yankılanıyor; basın da, bunu olumlu karşılıyor.

Devlet tahvillerinin en hafif karışıklık ihtimali karşısındaki hassasiyeti ve yürütme gücünün her kazanışında, bu tahvillerin ulaştığı sağlamlık bunun kanıtıdır.>>

29 Kasım 1851 sayısında, **l'Economist** kendi adına şunu bildiriyor:

<<Avrupanın bütün Borsalarında, Cumhurbaşkanı, halen istikrarın bekçisi kabul edilmektedir.>>

Dolayısıyla, zengin aristokrasi, düzen partisinin, yürütme gücüne karşı giriştiği mücadeleyi, **düzen bozucu** olarak lanetliyor ve Cumhurbaşkanının, milletvekillerine karşı kazandığı her başarıyı, **kararlılığın zaferi** olarak kutluyordu. Burada <<zengin aristokrasi>> sözünden, sadece, çıkarlarının, iktidar çıkarları ile tıpatıp uyuştuğu kolayca anlaşılan büyük mütcahhitleri ve devlet tahvili spekülasyonu yapanları anlamamalıdır. Tüm bankacılık dünyası, halka verilen kredi ile yakından ilgilidir. Bankaların ticari sermayelerinin bir kısmı, kolayca paraya çevrilebilen devlet tahvillerine yatırılmıştır. Emirlerinde bulunan ve tüccarlarla sanayicilere dağıtılan sermaye, kısmen, devlet tahvillerinden alınan faizlerden meydana geliyor. Nasıl ki, iktidarın sağlamlığı, para borsası ve bu borsanın <<rahipleri>> için, <<Hazreti Musa>> ve <<öteki peygamberler>> anlamına gelmişse, şimdi de, durum öyle değil mi? Böyle bir durumda, her tufan, eski devletlerle birlikte, eski devlet borçlarını da, silip götürme tehlikesi göstermez mi?

Bu yüzden, sanayi burjuvazisi, istikrara karşı aşırı tutkusu içinde, düzen partisi ile yürütme gücü arasında sürüp giden kavgalardan hoşlanmıyordu. Thiers, Anglas, Sainte-Beuve ve ötekiler, Changarnier için yapılan 18 Ocak oylamasından sonra, sanayi bölgeleri seçmenlerinden uluorta zılgıt yediler, Yaylacı gurup ile yaptıkları güçbirliği, nizama karşı işlenmiş büyük bir ihanet olarak damgalandı. Gördüğümüz gibi, nasıl ki düzen partisinin Cumhurbaşkanına karşı yaptığı mücadelenin ortaya çıkışına yardımcı olan palavracı tahrikler, bayağı dalavereler, hoş karşılanmaya layık görülmemişlerse, öte yandan da, askeri gücün, Parlamentonun elinden alınıp, bir maceraperestin eline

verilmesini milletvekillerinden isteyen bu burjuva partisi, kendi çıkarı için hazırlanan entrikalara bile layık olamıyordu. Bu parti, şunu ortaya koyuyordu ki, kendi sınıf çıkarlarının ve politik iktidarının savunması için açtığı mücadele, ona huzursuzluk vermekten öteye gidemiyordu.

Taşra illerinin hatırı sayılır burjuvaları, belediye yöneticileri, ticaret mahkemesi yargıçları v.b. son gezileri sırasında, hemen hemen istisnasız her yanda, Bonaparte'ı, uşakçasına bağırlarına bastılar, hatta, Dijon'da olduğu gibi, Millet Meclisine ve düzen partisine ölçü tanımaksızın dil uzattığı zaman bile.

İşler yolunda giderken, - 1851 yılı başlarında durum henüz değişmemişti - tüccar burjuvazi, ticaretine zarar verebilecek her türlü Parlamento çekişmesinin karşısına dikiliyordu. 1851 Şubatından başlıyarak, işler sarpa sarınca, işlerine ket vurduğu için, Parlamento çekişmelerinden yakınıyor ve ticaretin yeniden hızlanması için, bunlara bir son verilmesini istiyordu bağıra çağıra. Anayasa üzerindeki tartışmalar da tam bu kötü devre rastladı. Devletin yaşaması söz konusu olduğundan, burjuvazi, kendini yiyip bitiren bu geçici hükümete bir son vermelerini ve ayni zamanda **statükoyu** muhafaza etmelerini milletvekillerinden istemenin yeri geldiğini hissetti. Bunda hiçbir çapraşıklık yoktu. Geçici hükümete son vermek demek, burjuvazi için, onu aynen sürdürmek, bir karara varması gereken zamanı, belirsiz bir geleceğe ertelemek demekti. **Statüko** da ancak iki yoldan elde tutulabilirdi: ya Bonaparte'ın iktidarını uzatarak ya da Anayasa uyarınca, tüm yetkilerini elinden alıp, Cavaignac'ı seçerek. Burjuvazinin bir kısmı bu son çözüm yolunu arzuluyor, milletvekillerine susmaktan ve bu yakıcı soruna dokunmamaktan başka bir öğüt veremiyordu. Şöyle düşünüyordu: milletvekilleri konuşmazsa, Bonaparte, herhangi bir davranışta bulunmaz. Burjuvazi, görünmemek için kafasını kuma sokan bir devekuşu parlemento istiyordu. Burjuvazinin öteki kısmı, işler bozulmasın diye, cumhurbaşkanlığı koltuğunu, - mademki, onu işgal etmektedir - Bonaparte'a bırakmayı istiyordu. Parlemento, açıkça Anayasayı ihlal etmediğinden ve başka türlü de görevi sona ermediğinden, bu burjuvazi gurubu pek öfkeleniyordu.

Büyük burjuvazinin taşra temsilcileri olan il genel kurul üyeleri, Millet Meclisi tatile girince, 25 Ağustosta toplanıp hemen hemen oybirliği ile, Anayasa değişikliğine taraftar olduklarını, yani Parlementoya karşı ve Bonaparte'tan yana olduklarını ilan ettiler.

Fakat burjuvazinin öfkesi, **milletvekillerinden** çok, kendi edebi temsilcilerine ve basınına karşı olmuştur. Bonaparte'ın kapkaççı isteklerine karşı burjuva gazetecilerinden gelen her türlü saldırıya, yürütme gücüne karşı burjuvazinin politik haklarını korumak amacı ile basının yaptığı her türlü teşebbüse, burjuvalardan kurulu jürinin verdiği ezici para ve hapis cezaları, yalnız Fransa'da değil, tüm Avrupa'da, genel bir şaşkınlık yarattı.

Daha yukarılarda da belirttiğim gibi, parlementodaki düzen partisinin, huzur için yaygara koparmakla kendini eli kolu bağlı kalmaya mahkum etmesine, - toplumun diğer sınıflarına karşı yaptığı mücadelede, parlementer rejimin tüm koşullarını kendi eliyle yokederek - burjuvazinin politik egemenliğinin, burjuvazi güvenliği ve varlığı ile bağdaşamıyacağını ilan etmiş olmasına karşılık, **burjuvazinin parlamento dışındaki kütlesi,** - Cumhurbaşkanına kölece bağlılığı ile, Parlamentoya sataşması ile, kendi basınına yaptığı kabalıklarla - Bonaparte'ı şımartıp, hatiplerinin, yazarlarının, politikacılarının, edebiyatçılarının, basınının kökünü kazıttı; güçlü ve mutlak bir hükümetin kanatları altında, Bonaparte'a, kendi özel işleri ile uğraşmak olanağını vermekti amacı. Bu Parlemento dışı topluluk, iktidar kuşku ve tehlikelerinden kurtulmak isteğiyle yanıp tutuştuğunu kesinlikle bildirmiştir.

Kendi sınıfının egemenliği için yapılan salt parlamenter ve edebi mücadeleden hoşlanmamış olan, bu mücadelenin öncülerini gammazlamış olan ve şimdi de, proletaryayı, -iş işten geçtikten sonra- kendi için bir ölüm kalım mücadelesine atılmamakla suçlama yüzsüzlüğünü gösteren işte bu burjuvazidir. Kendi genel sınıf çıkarını, daha dar, daha bayağı kişisel yararları uğruna feda eden, milletvekillerinden benzeri bir fedakarlık isteyen bu burjuvazi, şimdi tutuyor da,

proletaryayı, genel politik yararlarını, maddi yararlarına feda etmiş olmakla suçlama cüretini gösteriyor. Kendini, proletarya tarafından en kritik bir anda bırakılmış bir nazlı olarak görüyor. Hatta, burjuva dünyasında kendini haklı bulanlar çıkıyor. Tabii burada, yerli politikacılardan ve Almanya'nın üç kağıtçı aydınlarından söz etmiyorum. Örneğin, yine aynı **l'Economist** dergisine başvurayım; dergi, 29 Kasım 1851'de, yani hükümet darbesinden sadece dört gün önce, Bonaparte'ı <<istikrarın bekçisi>> ilan ediyor, Thiers ve Berryer'i anarşist olarak niteliyordu; Bonaparte, bu anarşistleri kızağa çektiği sıralarda, 27 Aralık 1851 tarihinde dergi, cahil, kaba ve alık proletarya kütlesinin, toplumun orta ve yüksek tabakalarının beceriksizliğine, bilgisine, disiplinine, zeka yeteneklerine ve ahlaki meziyetlerine karşı işlediği ihanetten yakınıyordu.

Oysa, bu alık, cahil ve kaba kütle, burjuva kütlesinden başka bir şey değildi.

Gerçek şu ki, Fransa, 1851'de, ticari bir bunalım geçirmişti. Şubat sonlarında, bir önceki yıla oranla ihracatta azalma olduğu görüldü. Mart ayında, ticaret hacmi yarı yarıya düştü ve fabrikalar işlemez oldu. Nisan ayında, taşra sanayi bölgelerinin durumu, Şubat Günlerinin ertesinde görülenden daha umutsuz gibi idi. Mayısta da, işler henüz açılmamıştı. 28 Haziranda yine, Fransa Bankası, üretimin artık durduğunu gösteriyordu; tahvillerin korkunç derecede birikmesine karşılık, sürümünde büyük ölçüde azalma vardı. İşler ancak Ekim ayı ortalarında düzelir gibi oldu. Fransız burjuvazisi, bu durgunluğu, salt politik nedenlere, Parlamento ile yürütme gücü arasındaki mücadeleye, geçici bir hükümet düzeninin verdiği güvensizliğe, 2 Mayıs 1852'nin ürküntü veren sonucuna bağlıyordu. Bütün bu koşulların, Paris ve taşradaki bazı sanayi kollarında, bir çöküntü meydana getirdiğini inkar etmek istemiyorum. Fakat her halde, politik durumun, işlerin gidişine etkisi mahalli idi ve pek önemli sayılmazdı. Başka kanıta ne lüzum var? Ticaret alanındaki düzelme, tam politik durumun ağırlaştığı, politika ufkunun karardığı ve Elysees sarayından her dakika bir şimşeğin beklendiği bir anda, yani Ekim ayı ortasında olmuyor

muydu? <<Becerikliliği, basireti ve kafa yetenekleri>>, burnunun ilerisine geçemeyen Fransız burjuvazisi, zaten ticari düşkünlüğünün gerçek nedenini, Londra Sanayi Sergisi sırasında kavrıyabilmiştir. Fransa'da fabrikalar, kapalı dururken, İngiltere'de, hileli iflaslar her yanda patlak veriyordu. Fransa'da sanayideki panik, Nisan ve Mayıs aylarında en son haddine varmışken, İngiltere'de aynı panik ticarette oluyordu. İngiliz yünlü sanayii, Fransız yünlü sanayii gibi, İngiliz ipek sanayii de, Fransız ipek sanayii gibi, bunalımdan etkileniyordu. İngiliz pamuklu fabrikaları, çalışmaya devam ettilerse de, bu 1849 ve1850 yıllarının kârını getirmiyordu artık. İki ülkenin bunalımları arasındaki tek ayrım şu idi: Fransa'da, bunalım endüstriyel, ingiltere'de ise, ticari idi. Fransa'da fabrikalar çalışmalarını keserken, ingiltere'de, -önceki yıllara göre daha uygunsuz koşullarda- gelişmeye devam ediyordu; Fransa'da, en çok zarar gören ihracat, İngiltere'de ise ithalat olmuştur. Fransız politika ufkunun sınırlarını aşan bu iki bunalımda ortak neden, hemen göze batıyordu. 1849 ve 1850 yılları, çok büyük maddi zenginlik ve fazla üretim yılları olmuştu; 1851'de böyle olmamıştır. Üretimdeki bu fazlalık, yılın başlarında, Sanayi Sergisinin sonuçları da hesaba katılarak daha da tehlikeli bir duruma getirilmişti. Aşağıdaki özel koşulları da eklemek gerekir buna: önceleri, 1850 ve 1851 yıllarında kötü bir pamuk rekoltesi, arkasından umulduğundan da fazla bir rekolte; önceleri fiat yükselişi, arkasından ani fiat düşmesi; kısacası pamuk fiatlarındaki dalgalanma. Ham ipek üretimi, en azından Fransa'da ortalamanın altına düşmüştü. Yünlü imalatı, 1848'den bu yana öylesine yaygın bir duruma geldi ki, yün üretimi buna yetmez oldu ve yapağı fiatları, yünlü mamullerin fiatları ile oranlı olmayan bir yükseliş gösterdi. Dolayısıyle, burada karşımıza dünya borsasını ilgilendiren üç endüstrinin hammaddeleri üretiminde üçlü bir ticari durgunluk çıkıyor. Bu özel koşullar bir kenara bırakılırsa, 1851 yılının görünen bunalımı, endüstri çarkı içinde fazla üretim ve aşırı spekülasyonun meydana getirdiği durgunluktan başka bir şey değildi; bu üretim fazlalığı ve spekülasyon sonradan dairesel hareketlerin son fazını hızla geçmek ve yeniden, hareket

noktaları olan **genel ticari bunalıma** dönmek üzere bütün güçlerini toplamışlardır. Ticaret tarihinin buna benzer safhalarında, İngiltere'de iflaslar baş gösterir, oysa Fransa'da endüstri faaliyetleri durur; bunun nedeni kısmen, bütün pazarlarda İngiliz rekabetine karşı koyamaz oluşu ve gerilemek zorunda kalışı, kısmen de, -lüks endüstri olarak- işlerin durgunluğundan özellikle sarsıntı geçirişidir. Böylece, Fransa, genel bunalımlar dışında, kendi ulusal bunalımını geçirir; bununla birlikte, bu bunalımlar, Fransa'nın bölgesel etkilerinden çok, dünya borsasının genel durumu ile belirlenir ve koşullanır. Fransız burjuvazisinin ön yargısı ile İngiliz burjuvazisinin değer yargısını karşılaştırmak ilginç olacaktır. Liverpool'ün en büyük firmasından biri, 1851 yılı bilançosundan şunları yazıyor:

<<Başlangıçta yapılan tahminleri, geçtiğimiz yıl kadar yanıltan pek az yıl olmuştur. Herkesin beklediği büyük bir refah yılı olacak yerde, çeyrek yüzyıldan beri görülen en cesaret kırıcı yıl olmuştur. Tabiatiyle bu, sanayi ile uğraşan sınıflar için değil, ticaretle uğraşan sınıflar için doğrudur. Bununla birlikte, yılın başında bunun tersi tahminler yapılabilirdi şüphesiz. Mal stokları azalmıştı; sermaye bol, gıda maddeleri ucuzdu; zengin bir rekolte sağlanmıştı. Kıta üzerinde devamlı bir barış hüküm sürüyordu; ülkenin içinde ne politik ve ne de mali bir bunalım yoktu. Gerçekten, ticaret kanatları, uçmak için böylesine serbest kalmamıştı hiç. Bu kötü sonucu neye yormalı? Bize kalırsa, -hem ihracat, hem de ithalat alanında- **ticaretin aşırılıklarında** aramalı bunu. Tüccarlarımız, iş hacimlerine bir sınır koymazlarsa, her üç yılda bir ortaya çıkacak panikten başka hiçbir şey bizi islah edemiyecektir.>>

Şimdi de, Fransız burjuvazisini ele alalım: bu ticari panik ortasında, ticareti kadar hasta olan kafası, hükümet darbesi ve genel seçim sisteminin yeniden yürürlüğe konması dedikodularıyla, Parlemento yürütme gücü mücadelesiyle, orleanist ve lejitimistlerin başkaldırmasıyla, güney Fransa komünistlerinin fesatçılıklarıyla, Nievre ve Cher illerindeki sözde kanlı ayaklanmalarla, birçok başkan adayının reklamlarıyla, gazetelerin şarlatan parolalarıyla,

cumhuriyetçilerin savurduğu, Anayasayı ve genel seçim sistemini silahla savunma tehditleriyle, 2 Mayıs 1852 de, dünyanın sonunun geleceğini söyleyen yurt dışına kaçmış kahramanların kitaplarıyla, kurcalanmış, şaşkına çevrilmiş olamaz mıydı? Birleşmeden, revizyondan, toplantı ertelenmesinden, Anayasa suikastinden, koalisyondan, göçten, kapkaççılıktan ve devrimden meydana gelen bu akıl almaz ve gürültülü kargaşalık içinde, burjuvanın öfkeye kapılıp **<<Sonu gelmeyen bir korku çekip durmaktansa, korkunç bir ölümle gitmek iyidir..>>** diye haykırmasının nedeni kolayca anlaşılıyor.

Bonaparte, bu çağrının anlamını kavramıştır. Anlayış yetenekleri, alacaklıların gittikçe artan ısrarı karşısında iyice keskinleşmişti; alacaklılar, vade sonu olan 2 Mayıs 1852 gününü yaklaştıran her güneş batışında, yıldızların hareketlerine bakıp, kaderlerinin pek parlak olmadığını görüyorlardı. Gerçek birer müneccim olmuşlardı. Millet Meclisi, Bonaparte'ın görevinin uzaması umudunu kaldırmıştı; Prens Joinville'in adaylığını koyması da daha uzun süre tereddüde imkan vermiyordu. Olacağı çok önceden belli olan bir olay varsa, o da Bonaparte'in hükümet darbesidir. 29 Ocaktan itibaren, yani seçilişinden hemen hemen bir ay sonra, Changarnier'ye böyle bir teklifte bulunmuştu. Başbakanı olan Odilor Barrot, Bonaparte'ın hükümet darbesi politikasını 1849 yazında üstü örtülü olarak, Thiers de, 1850 kışında açıkça bildirmişti. 1851 Mayısında, Persigny, hükümet darbesine Changarnier'yi katmayı bir kez daha denemişti. **Meclis Postası** da, bu görüşmeyi yayınlamıştı. Parlementoda her fırtına kopuşunda, bonapartçı gazeteler, hükümet darbesi tehdidini savuruyorlardı; bunalım uzaklaştıkça, sesleri de yüksek perdeden çıkıyordu. Bonaparte'ın, her gece kadınlı erkekli, yüksek seviyeli hırsız takımı ile yaptığı içki alemlerinde, gece yarısına doğru bol şarapla diller çözülüp kafalar kızışınca, ertesi sabah hükümet darbesi yapılması kararlaştırılıyordu. Kılıçlar çekiliyor, kadehler tokuşturuluyordu; milletvekilleri pencerelerden atlayıp kaçışıyor, Bonaparte'ın omuzlarına imparatorluk hırkası konuyordu. Ortalık ancak şafakla birlikte duruluyordu; şaşkına

dönen Paris halkı, geveze kızların ve boşboğaz silahşörlerin ağzından, bir kez daha tehlikeyi savuşturduğunu öğreniyordu. Eylül ve Ekim aylarında, hükümet darbesi söylentileri çoğaldı. Avrupa'daki günlük gazetelerin Eylül ve Ekim sayılarını karıştırınız, aynen şöyle haberlerle karşılaşacaksınız:

<<Paris her yanı hükümet darbesi söylentileri ile dolup taşıyor. Söylendiğine göre, başkent geceleyin birliklerle dolacakmış ve sabahleyin de Millet Meclisini feshеden, Seine ilinde sıkı yönetim ilan edildiğini bildiren, genel seçim sistemini yeniden getiren ve ulusun oyuna başvurmayı öngören bir kararname yayınlanacakmış. Bonaparte, bu kanunsuz kararnameleri uygulayacak bakanlar arıyormuş.>>

Bu haberleri bildiren yazılar, hep şu uğursuz kelime ile son buluyordu: <<**Ertelenmiştir.**>> Hükümet darbesi, Bonaparte'ta, hep sabit fikir olagelmiştir. Zaten Fransa'ya da bu fikirle girmişti. Bu fikir ona öylesine hakimdi ki onu durmadan açığa vuruyor ve yayıyordu. Öylesine de güçsüzdü ki bu fikirden durmadan vazgeçiyordu. Hükümet darbesinin gölgesi, Parisliler için öylesine senli benli bir hayalet olmuştu ki hükümet darbesi gerçekten gelip çatınca, inanmak istememişlerdi. Hükümet darbesinin başarılı olması, o halde, ne 10 Aralık Derneği liderinin ağzının sıkılığından ve ne de Millet Meclisinin ansızın basılmasından ileri gelmiyor. Darbe başarı sağlamışsa, bu - daha önceki olaylar gelişiminin zorunlu ve kaçınılmaz sonucu olarak - Bonaparte'ın boşboğazlığına ve Meclisin durumdan haberdar bulunmasına rağmen olmuştur.

10 Ekimde, Bonaparte, bakanlarına genel seçim sistemini yeniden yürürlüğe koymak istediğini bildirdi. 16 Ekimde kabine istifa etti. Ayın 26'sında, Paris, Thorigny hükümetinin kurulduğunu öğreniyordu. Ayni zamanda, Emniyet Müdürü Carlier'nin yerine Maupas getirildi; Birinci Tümen Kumandanı Magnan da, en güvendiği alayları başkente topladı. 4 Kasımda Millet Meclisi çalışmalarına başladı. Vaktiyle izlediği yolu tekrar tutmaktan ve ancak öldükten sonra gömülebileceğini göstermekten başka bir şey yapamazdı artık.

Yürütme gücüne karşı yaptığı mücadelede ilk yitirdiği makam hükümetti. Thorigny kabinesini ciddiye alarak, bu kaybı resmen kabullenmesi gerekiyordu. Sürekli Komisyon, yeni hükümet adına karşısına çıkan Giraud'yu, kahkahalarla karşılamıştı. Genel seçim sisteminin yeniden yürürlüğe konması gibi ciddi tedbirler için ne güçsüz bir kabine! Fakat aranan şey, Parlemento **içinde** hiçbir şey yapmamak, buna karşılık Parlemento **aleyhinde** her şeyi yapmaktı.

Daha açılışının ilk gününde, Millet Meclisi, Bonaparte'tan bir mesaj aldı; bunda, Bonaparte, genel seçim sisteminin yeniden yürürlüğe konmasını, 21 Mayıs 1850 seçim kanununun kaldırılmasını istiyordu. Bakanlar ayni gün, bu yönde bir karar taslağı sundular. Meclis, hükümetin verdiği ivedilik önergesini kabul etmedi ve 13 Kasımda da, 355'e karşı 348 oyla kanun teklifini reddetti. Böylece bir kez daha ulusun vekaletnamesini yırtmış oluyordu; halkın özgür oyları ile iş başına gelmiş bir meclis olmaktan çıkıp, bir sınıfın kapkaççı Parlementosu durumuna geldiğini bir kez daha doğruluyordu; Parlemento kafasını ulusun boynuna bağlayan kasları kendi eliyle kestiğini bir kez daha kabullenmiş oluyordu.

Yürütme gücü, genel seçim sisteminin yeniden yürürlüğe konması ile ilgili önergesiyle, nasıl ulusla Millet Meclisini karşı karşıya bırakıyorsa, yasama gücü de - Meclis idare amirleri önergesiyle - halkla orduyu karşı karşıya bırakıyordu. Meclis idare amirlerinin bu önergesinin amacı, askeri birlikler isteme hakkının doğrudan doğruya Meclise verilmesi ve bir Parlemento ordusunun kurulması idi. Yasama gücü, böylece, orduyu, kendiyle halk arasında ve yine kendiyle Bonaparte arasında bir hakem durumuna getirip, politik bir güç olarak kabullenirken, öte yandan orduya emir verme iddiasından çoktan vazgeçtiğini söylemekten geri durmuyordu. Yasama gücü, derhal askeri birlik çağıracak yerde, bu hakkın tartışmasını yapmakla, kendi gücüne güveni kalmadığını ortaya koyuyordu. Yaylacı grup terazinin kefesini ağdırdığından, bu önerge 108 oyluk bir çoğunlukla reddedildi. Yaylacı grup, iki cami arasındaki beynamaz örneği, neye karar vereceğini bilemiyordu. Bir yandan, Changarnier'den, öte yandan,

Bonaparte'tan çekiniyordu. İtiraf etmeli ki durumda, kahramanlık diye bir şey yoktu.

Düzen partisinin getirdiği belediye seçimleri ile ilgili kanunda bir değişiklik yapılması için, 18 Kasımda bir önerge verildi; önerge, belediye seçimlerinde oy kullanacak seçmenlerin ikamet sürelerinin üç yıldan bir yıla indirilmesini öngörüyordu. Değişiklik teklifi bir tek oy çoğunluğu ile reddedildi; hemen sonra anlaşıldı ki, bu tek oy, bir yanlış anlamadan ileri gelmişti. İçindeki birbirine düşman grupların çözülmesi ile, düzen partisi, elindeki meclis çoğunluğunu çoktan yitirmişti. Parlementoda çoğunluk diye bir şeyin kalmadığını gösteriyordu şimdi de. Meclis, **karar alamaz duruma** gelmişti; üyeleri biribirine bağlıyacak güç yokolmuştu. Meclis son nefesini de harcamış, göçüp gitmişti artık.

Burjuvazinin Parlemento dışındakı kütlesi, felaketten bir kaç gün önce, bir kez daha, burjuvazinin Parlemento temsilcileri ile ilişkisi kalmadığını doğrulamak zorunda kalacaktı. Thiers, - iyileşmez parlementer aptallık illetine yakalanmış, parlementer kahraman sıfatı ile - Parlementonun ölümünden sonra, Danıştay ile yeni bir Parlemento dolabı çevirmişti; Cumhurbaşkanını, Anayasa sınırları içine kapatacak bir sorumluluk kanunu hazırladı. Yeni Masaniello (23) Bonaparte,nasıl ki, 15 Eylülde, Paris'in yeni hal binalarının açılışı münasebetiyle, <<Halin hanımefendileri>> olan balıkçı kadınların kalbini fethetmişse, - zaten bir balıkçı kadın, gerçek güç yönünden, 17 gericiye bedeldi - Meclis idare amirleri önergesinden sonra, Elysees sarayında ağırladığı teğmenleri coşturmuşsa, 25 Kasımda da, ayni şekilde, Londra Sanayi sergisinde ödüllerini almak üzere Sirk binasında toplanmış olan sanayi burjuvazisini kendine bağladı. <<Tutunak Dergisi>>nden çıkardığım nutkunun en ilginç kısmını alıyorum buraya:

---

(23) Napolili balıkçı Tomasa Aniello'nun isminin kısa şekli. <<1623-1647>>. Önderlik ettiği ayaklanma, onun meyva sattığı pazarda başlamıştır. Napolili halk kütleleri, kendilerini vergi altında ezen İspanyol istilacılara karşı ayaklanmıştır.

<<Ümitlerimizi de aşan başarılar karşısında, şunu bir kez daha belirtmeyi uygun bulurum: Fransız Cumhuriyeti, bir yandan safsatacıların, bir yandan monarşi hayalini besleyenlerin etkisiyle huzurunu bozacak yerde, gerçek yararlarının peşinde koşmuş olsaydı, kim bilir ne kadar yükselecekti. (Salonun her yanından, coşkun ve sürekli alkışlar.) Monarşi hayalleri, her türlü ilerlemeye ve her türlü ciddi sanayi gelişmesine engel olmaktadır. İlerlemeyi bırakmışız, yalnız biribirimizle uğraşıyoruz. Bazılarını görüyoruz, vaktiyle kral otorite ve iktidarını içten destekleyenler, milli iradeden çıkmış devlet gücünü zayıflatmak amacı ile, Konvansiyon'dan yana oluyorlar şimdi. (Coşkun ve sürekli alkışlar.) Bazılarını görüyoruz, devrimden en çok onlar acı çekmişler ve yakınmışlardır; şimdi de, tutuyorlar, sadece ulus iradesini zincire vurmak için, devrimi tahrik ediyorlar. Gelecek için sizlere huzur vaadediyorum. v.b. v.b. (Bravo! Bravo! Alkış tufanı).

Sanayici burjuva, 2 Aralık darbesine, Parlementonun yıkılışına, kendi egemenliğinin göçüşüne, Bonaparte'ın diktatörlüğüne, işte böyle alkış tutmuştur. 25 Kasımdaki alkış gürültüsüne, 10 Aralıkta top sesleri ile karşılık verildi; Bonaparte'ı en çok alkışlayanlardan biri olan Sallandrouze'un evi, top ateşinden en çok zarar gören ev oldu.

Cromwell, Parlementoyu dağıtmayı göze aldığı zaman, oraya yalnız gitti, - tesbit ettiği mühlet bir dakika bile geçmesin diye - saatini çıkardı ve üyelerin hepsini alay ede ede meclisten kovdu. Cromwell kadar olamayan Napoleon, 18 Brumaire'de (9 Kasım 1799) Yasama Kuruluna gitti ve tıkanık bir sesle meclisin idam fermanını okudu. Cromwell veya Napoleon'dan daha başka bir iktidara sahip olan İkinci Bonaparte ise, kendine örnek bulmak için tarihi değil de, 10 Aralık Derneği'nin yıllıklarını karıştırdı. Fransa Bankasından 25 milyon frank aşırdı, bir milyona Magnan'ı, tanesi 15 franktan da - içkiler caba - askerleri satın aldı; ortakları ile geceleyin gizlice toplandı, bir hırsız gibi; en tehlikeli Parlemento liderlerinin evlerini kuşattı; Cavaignac'ı, Lamoriciere'i, Leflo'yu, Changarnier'yi, Charras'ı, Thiers'i, Baze'ı ve ötekileri, yataklarından çekip aldırttı; Paris'in

büyük meydanlarını ve Parlemento sarayını işgal ettirdi ve ertesi gün, şafakta, duvarlara şarlatanca afişler astırıp, Millet Meclisinin ve Danıştayın feshedildiğini, genel seçim sisteminin yeniden yürürlüğe konacağını, Seine ilinde sıkıyönetim ilan edildiğini bildirdi. Yine bir süre sonra, **Le moniteur** gazetesinde sahte bir belge yayınlattı; sözde, milletvekillerinden bir kısmı onun çevresinde Danıştay olarak birleşmişler.

Paris'in X. bölgesinin belediye binasında toplanmış olan, özellikle lejitimist ve orleanistlerden kurulu kuyruk Parlemento, <<Yaşasın Cumhuriyet!>> avazeleriyle, Bonaparte'ın azledilmesine karar verdi; bina önünde biriken kuru kalabalığa boş nutuklar çekti ve sonunda, Afirka'dan gelmiş avcı askerlerin refakatinde Orsay kışlasına, oradan da cezaevi arabaları içinde, Mazas, Ham ve Vincennes cezaevlerine gönderildi. Düzen partisinin, Yasama Meclisinin ve Şubat Devrimi'nin sonu böyle oldu işte.

Çabucak sonuca geçmeden önce, tarihçelerini şema olarak çiziverelim:

Birinci devre: 24 Şubat - 4 Mayıs 1848 devresi. Hazırlık safhası. Genel kardeşlik güldürüsü.

İkinci devre: Cumhuriyet Anayasası ve Kurucu Millet Meclisi devri.

1) 4 Mayıs - 25 Haziran 1848. - Bütün sınıfların proletaryaya karşı mücadelesi. Haziran olaylarında, proletaryanın yenilgisi;

2) 25 Haziran - 10 Aralık 1848. - Burjuva cumhuriyetçileri egemenliği. Anayasanın hazırlanması. Paris'te sıkıyönetim ilanı. 10 Aralıkta Bonaparte'ın cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle, burjuva diktatoryası ortadan kalkmıştır;

3) 20 Aralık 1848 - 29 Mayıs 1849. - Kurucu Meclisin, Bonaparte'a ve onunla birlik olan düzen partisine karşı mücadelesi. Kurucu Meclisin sonu. Cumhuriyetçi burjuvanın çöküşü.

Üçüncü devre: Anayasa cumhuriyeti ve Milli Yasama Meclisi devri.

1) 29 Mayıs - 13 Haziran 1849. - Küçük burjuvazinin, büyük burjuvaziye ve Bonaparte'a karşı mücadelesi. Küçük burjuva demokrasisinin yenilgisi;

2) 13 Haziran 1849 - 31 Mayıs 1850. - Düzen partisinin parlementer diktatoryası. Parti, genel seçim sisteminin kaldırılması ile egemenliğini tamamlıyor, fakat parlementer hükümeti elinden kaçırıyor;

3) 31 Mayıs 1850 - 2 Aralık 1851. - Parlemento burjuvazisi ile Bonaparte arasındaki mücadele:

a- 31 Mayıs 1850 - 12 Ocak 1851. - Parlemento, ordunun yüce kumandasını yitiriyor.

b - 12 Ocak - 11 Nisan 1851. - Parlemento, yönetimi yeniden ele geçirmek için yaptığı teşebbüslerde başarısızlığa uğruyor. Düzen partisi, parlemento çoğunluğunu kaybediyor. Cumhuriyetçilerle ve Yaylacı grupla birleşiyor.

c- 11 Nisan - 9 Ekim 1851. - Revizyon, birleşme, yönetimi sürdürme teşebbüsleri. Düzen partisi, çeşitli gruplara bölünüyor. Bir yandan, burjuva parlementosu ile burjuva basını bozuşuyor, öte yandan, burjuvazi kütlesi sağlamlaşıyor;

d- 9 Ekim - 2 Aralık 1851. - Parlemento ile yürütme gücünün arası iyice açılıyor. Parlemento, kendi sınıfı, ordu ve tüm öteki sınıflar tarafından terkediliyor, ölüm fermanını kendi yerine getiriyor. Parlemento rejiminin ve burjuva egemenliğinin sonu. Bonaparte'ın kesin zaferi. İmparatorluk oyunu.

VII

Şubat Devrimi'nin olacağı sıralarda, **Sosyal Cumhuriyet** yalnız söz olarak, kehanet olarak kalmıştır. 1848 Haziran olaylarında, bu cumhuriyet, Paris proletaryasının kanında boğulmuş, fakat dramın öteki perdelerinde, hayalet gibi dolaşıp durmuştur. **Demokratik Cumhuriyet** ilan edildi. Küçük burjuvaların ortadan silinmeleri üzerine, 13 Haziran 1849'da, bu cumhuriyet de sona ermiş oldu. Parlementer cumhuriyet, burjuvazi ile birlikte, bütün sahneyi kapladı ve enine boyuna yayıldı, fakat, 2 Aralık darbesi, onu, **güçbirliği kralcılarının** <<Yaşasın Cumhuriyet!>> avazeleri ile toprağa gömdü.

Fransız burjuvazisi, işçi proletaryanın karşısına dikilmişti; oysa, başında 10 Aralık Derneği'nin lideri olduğu halde, alt proletaryayı iktidara getiren yine odur. Burjuvazi, Fransa'yı, ileride gelecek kızıl anarşinin dehşeti içinde tutmuştu; oysa, 4 Aralıkta, Monmartre ve İtalyanlar bulvarının seçkin burjuvalarını pencerelerinde sarhoş zaptiyelere kurşunlatmak suretiyle, bu geleceği yaklaştıran Bonaparte olmuştur. Burjuvazi, kılıcı el üstünde tutuyordu; oysa, kendini egemenliği altına alan kılıçtır şimdi. Burjuvazi, devrimci basını ortadan kaldırmıştı; oysa, şimdi ortadan kalkan kendi basınıdır. Meydan toplantıları, polis nezaretinde yapılıyordu; oysa şimdi, polis nezaretine konan kendi salonlarıdır. Burjuvazi, demokrat milli muhafız birliğini dağıtmıştı; oysa şimdi, kendi milli muhafız birliği dağıtılıyor. Sıkı yönetim ilan etmişti; oysa şimdi, sıkıyönetim ona karşı ilan ediliyor. Jürilerin yerine, askeri komisyonlar koymuştu; oysa, kendi Jürilerinin yerinde askeri komisyonlar var şimdi.

Burjuvazi, milli eğitimi papazların eline vermişti; oysa şimdi, kendi eğitimi papazların eline veriliyor. Mahkeme etmeden sürgüne göndermişti; oysa şimdi, kendi mahkeme edilmeden sürgüne gönderiliyor. Zabıta yardımı ile, her türlü toplum hareketini bastırmıştı; oysa şimdi, devlet erki, onun toplumdaki her hareketini bastırıyor. Burjuvazi, cüzdanına olan sevgisinden ötürü, kendi politikacı ve edebiyatçılarına karşı isyan etmişti; oysa şimdi, yalnız politikacı ve edebiyatçıları bir kenara itmekle kalmıyor, ayni zamanda, ağzı tıkandıktan ve kalemi kırıldıktan sonra, cüzdanı soyuluyor. Burjuvazi, - Aziz Arsene'in Hristiyanlara bağırdığı gibi - devrime, <<Kaç, sus, rahat dur!>> diye bağırmıştı; oysa şimdi, Bonaparte bağırıyor burjuvaziye: <<Kaç, sus, rahat dur!>>

Fransız burjuvazisi, Napoleon'un ileri sürdüğü şu ikileme bir çözüm yolu bulmuştu: <<Elli yıl sonra, Avrupa, ya cumhuriyetçi olacak, ya da kazaklaşacak.>> Burjuvazi, <<Kazak Cumhuriyeti>> yönünde çözmüştü ikilemi. Hiçbir Circe (24) büyü yaparak burjuva cumhuriyeti şaheserini, korkunç bir mahluk şekline sokamamıştı. Bu cumhuriyet, saygınlığını yalnız görünürde yitirmişti. O günkü Fransa, bütünü ile, parlementer cumhuriyet içinde bulunuyordu. Sevimsiz yaratığı gözler önüne sermek için, dışındaki kılıfı bir süngü darbesi ile yarmak yetmişti.

Şubat Devrimi'nin ilk hedefi, Orleans sülalesinin ve onun buyruğu altında hüküm yürüten burjuvazi grubunun devrilmesi olmuştur. Bu hedefe ancak, 2 Aralık 1851'de ulaşılmıştır. O zaman, Orleans sülalesi nüfuzunun gerçek temelleri olan uçsuz bucaksız mülkler müsadere edildi; Şubat Devrimi'nden umulan şeyler de, ancak 2 Aralık darbesinin arkasından gerçekleşti: 1830'dan bu yana, Fransa'yı şöhretleri ile yorup durmuş olanlar, hapse atılmış, azledilmiş, kaçmış, sürgüne gönderilmiş, silahsız bırakılmış, itilip kakılmışlardır. Fakat Louis - Philippe devrinde, tüccar burjuvazinin yalnız bir parçası söz sahibi idi. Bu

---

(24) Yunan mitolojisinin insanları hayvan şekline sokan kadın büyücüsü.

burjuvazinin öteki grupları, bir haneden muhalefeti ve bir cumhuriyetçi muhalefet meydana getiriyorlar ve tamamen yasalılık denen şeyin dışında bulunuyorlardı. Tüccar burjuvazinin bütün gruplarını iktidara ilk getiren, parlementer cumhuriyet oldu. Louis-Philippe devrinde, tüccar burjuvazi, arazi sahibi burjuvaziyi saf dışı bırakmıştı. İkisini de, bir eşitlik düzeyine ilk oturtan, Temmuz Monarşisini, meşru monarşi ile birleştiren, mülkiyet egemenliğinin iki devrini de tek kalıba döken yine parlementer cumhuriyet olmuştur. Louis - Philippe devrinde, burjuvazinin imtiyazlı grubu, egemenliğini tahtın altına gizliyordu. Parlementer cumhuriyette, burjuvazinin egemenliği, - bütün elemanlarını birleştirdikten ve kendi yurtluğunu, sınıfının yurtluğu yaptıktan sonra - bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır. Demek oluyor ki devrimin, belirli bir düzeni - burjuva sınıfının egemenliği, bu düzende, en geniş, en genel ve en bütün anlamını kazanır - önceden yaratması ve böylece de geriye dönüş umudu olmaksızın yıkılıp gitmesi gerekmiştir.

Orleanist burjuvaziye, yani Fransız burjuvazisinin en diri kesimine verilen muhkumiyet kararı, ancak 2 Aralıkta uygulanabildi. Parlementosunda, barosunda, ticaret mahkemelerinde, taşra temsilciliklerinde, noterliklerinde, üniversitesinde, adliyesinde, basınında, edebiyatında, yönetim gelirlerinde, ek tüzel gelirlerinde, subay aylıklarında, devlet gelirlerinde, kafa ve vücutlarında yenilgiye uğraması, ancak 2 Aralıkta olmuştur. Blanqui, devrimde ilk istek olarak, burjuva muhafızlarının dağıtılmasını öne sürmüştü; Şubatta, yürüyüşünü köstekleme için devrime el uzatmış olan burjuva muhafızları, Aralık ayında sahneden silindiler. Pantheon bile yeniden kilise oldu. Burjuva rejiminin son düzeni ile birlikte, XVIII. Yüzyıl öncülerini kutsallaştıran tılsım bozuldu.

4 Aralıkta, burjuvalar ve bakkallar, proletaryayı mücadeleye kışkırttılar. Aynı günün akşamı, bir kaç milli muhafız lejyonu, savaş alanına silah ve üniforma ile çıkacaklarına söz verdiler. Burjuvalar ve bakkallar, gerçekten, 2 Aralık fermanlarından birinde, Bonaparte'ın gizli oyu kaldırdığını ve seçmenlere,

resmi seçmen kütüklerinde isimlerinin karşısına evet veya hayır yazmalarını emrettiğini görmüşlerdi. 4 Aralık mukavemeti, Bonaparte'ın içine kurt düşürdü. Geceleyin, bütün sokak başlarında, gizli oy sisteminin yeniden konduğunu bildiren afişler astırdı. Burjuvalar ve bakkallar, daha o zamandan amaçlarına ulaştıklarını sandılar ve ertesi gün de, ortalıkta görünmediler.

Bonaparte'ın, 1 Aralığı, 2 Aralığa bağlayan gece attığı sille ile, Paris proletaryası, barikat kumandanlarından yoksun kalmıştı. Silahsız bir ordu olmuştu artık; 1848 ve 1849 Haziran, 1850 Mayıs olaylarının hatıraları da bu ordunun, Yaylacıların bayrağı altında savaşa girme arzusunu yokediyordu; burjuvazi ise, başkenti başı boş askerlere öylesine teslim etti ki Bonaparte, sonradan, Milli Muhafız Birliğini tamamen silahsızlandırmayı göze aldı, anarşistlerin, birliğe karşı kendi silahlarını kullanmalarından korktuğu yolunda alaylı bir bahane de buldu.

<<**Bu, sosyalizmin tam ve kesin zaferidir!**>> 2 Aralığı böyle niteledi Guizot. Parlementer cumhuriyetin yıkılışında, proletarya çekirdek olarak bulunuyorsa da bu devrilişin ilk elle tutulur sonucu, daha çok **Bonaparte'ın, Parlementoya, yürütme gücünün, yasama gücüne karşı kazandığı bir zafer olmuştur.** Parlementoda, ulus, genel iradesini bir kanun yüceliğine çıkarıyordu; bir başka deyişle, egemen sınıfın kanunu, onun genel iradesi oluyordu. Şimdi, yürütme gücü karşısında, bütün iradesinden vazgeçiyor ve yabancı bir iradenin emirlerine boyun eğiyordu. Yürütme gücü, yasama gücünün tersine, ulusun özerkliği yerine, ulusun başka elden yönetimini ifade etmiş oluyor. Demek ki Fransa, bir sınıfın baskısından kurtulur görünmüş, fakat bir kişinin baskısı altına ve hem de, otoritesi olmayan bir kişinin otoritesi altına girmiştir. Bütün sınıflar, tüfek dipçikleri karşısında, eli kolu bağlı, dili tutuk, dize geldiğinden, mücadele yatışmış görünüyordu.

Bu yürütme gücü, pek geniş bürokrasi ve ordu örgütü ile, karışık ve yapmacık devlet mekanizması ile, korkunç parazit yarım milyonluk memur ordusu ile, beş yüz bin askerlik öteki ordusu ile, monarşi devrinde, derebeyliğin sarsılması üzerine kurulmuştur. Büyük arazi sahiplerinin ve şehirlerin feodal imtiyazları, devlet gücünün birer unsuru olmuş, derebeyliğin ulu kişileri de, aylıklı devlet memuru durumuna gelmişlerdir; Ortaçağın çelişik egemenlik haklarının alacalı haritası da, devlet otoritesinin pek düzgün bir planı olmuştur; devlet otoritesinin işlemesi bir fabrikayı andırır: bir iş bölümü vardır ve bir merkezden yönetilir. Ulusa bir burjuva bütünlüğü vermek için, bölgelere, ülkeye, belediyelere ve eyaletlere ilişkin, bağımsız ne kadar güç varsa hepsini parçalamayı kendisine amaç edinen Birinci Fransız Devrimi, zorunlu olarak, mutlak monarşinin yapıtını geliştirecekti: hükümet cihazının merkezileştirilmesi ve etki alanının genişletilmesi gibi. Napoleon, bu devlet mekanizmasını olgunlaştırdı. Meşru monarşi ve Temmuz monarşisi, - iş bölümü sistemi, burjuva toplumu içinde yeni menfaat grupları ve dolayısıyla, devlet için yeni bir materyal ortaya çıkardıkça - bu mekanizmaya daha geniş bir iş bölümü düzeni eklemekten öteye gidememiştir. Her ortak yarar, hemen toplumdan ayrılmış, daha yüksek, **genel** bir yarar olarak toplumun karşısına dikilmiş, toplum üyelerinin inisyatifinden kopup çözülmüş, bir hükümet eylemi konusu olmuştur; köprüden, okuldan ve en küçük köyün ortak mülkiyetinden tutunuz da demiryollarına, kamusal mülklere ve üniversitelere kadar bu hep böyledir. Parlementer cumhuriyet, devrime karşı yaptığı mücadelede, faaliyet araçlarını ve hükümet merkeziyetçiliğini, önleyici tedbirlerle takviye etmek zorunluluğunu duymuştu. Bütün politik devrimler, bu düzeni parçalıyacak yerde, daha da geliştirmişlerdir. İktidar için mücadele eden partiler, bu uçsuz bucaksız devlet yapısını, üstün gelenin başlıca ganimeti saymışlardır.

Fakat mutlak monarşi devrinde, Birinci Devrimde ve Napoleon zamanında, bürokrasi, burjuvazi egemenliğini hazırlama aracından başka birşey değildi. Restorasyon devrinde, Louis-Philippe ve parlementer cumhuriyet zamanında, bürokrasi, - bağımsız olma yolundaki çabaları ne olursa olsun - egemen sınıfın maşası idi.

Devletin tamamen bağımsızlaşması, ancak İkinci Bonaparte devrinde olmuştur. Devlet çarkı, burjuva toplumunun karşısında öylesine güçlendi ki başında 10 Aralık Derneği liderinin bulunması bile yetiyor; yabancı ülkelerden gelen bu uydurma şövalye, içki ve sucuk karşılığında kendisini satan ve durmadan da içki ve sucuk isteyen serseri askerlerin elleri üzerinde yükselmiştir. Fransa'nın göğsüne basıp, soluğunu kesen, donuk umutsuzluğun, korkunç cesaret ırıklığının ve aşağılık duygusunun nedenlerini ortaya koyan işte budur.

Bununla birlikte, devlet gücü havalarda dolaşmıyor. Bonaparte, pek belirli bir sınıfı ve hatta Fransız toplumunun en kalabalık sınıfını, yani **küçük toprak sahibi köylüleri** temsil ediyor.

Nasıl ki, Bourbon'lar büyük arazi sahibi bir hanedan ve Orleans'lar da büyük para sahibi bir hanedan olmuşlarsa, Bonaparte'lar da, köylülerin hanedanı, yani Fransız halkının büyük kütlesinin hanedanı olmuşlardır. Köylülerin seçtiği adam, burjuva Parlementosuna boyun eğen Bonaparte değil, tersine, bu Parlementoyu dağıtan Bonaparte'tır. Üç yıl içinde, kentler, 10 Aralık seçimlerini ters yorumlamayı ve köylülerin elinden İmparatorluğu aşırmayı becermişlerdi. Bundan dolayı, 2 Aralık 1851 hükümet darbesi, 10 Aralık 1848 seçimine bir bütünlük getirmiştir sadece.

Küçük toprak sahibi köylüler üyelerinin hepsi ayni durumda, fakat biribirlerine değişik ilişkilerle bağlı olmaksızın yaşayan büyük bir kütle teşkil ediyorlar. Üretim şekilleri, onları karşılıklı ilişkiler kurmaya götürecek yerde, biribirlerinden ayırıyor. Bu ayrılma, Fransa'daki ulaşım araçlarının kötü durumu ve köylülerin yoksulluğu yüzünden daha da tehlikeli bir durum alıyor. Küçük toprağın işletilmesi, hiçbir iş bölümüne, hiçbir bilimsel metodun uygulanmasına ve dolayısıyla, hiçbir

gelişmeye, hiçbir yetenek değişikliğine, toplumsal ilişkilerde hiçbir artışa imkan vermiyor. Bu köylü ailelerinden herbiri, kendi kendine tamamen yetiyor; tükettiği şeylerin büyük kısmını, doğrudan doğruya kendisi üretiyor ve böylece geçimini, toplumdan çok, doğa ile yaptığı değiş tokuştan sağlıyor. Tarla, köylü ve ailesi; hemen onun dibinde, bir başka toprak parçası, bir başka köylü, ir başka aile. Bu ailelerden bir miktarı, bir köy, bir miktar köy, bir idari bölüm teşkil ediyor. Demek oluyor ki Fransız ulusunun büyük kütlesi ayni adı taşıyan çocukların basit bir toplamı ile - hemen hemen, patates dolu bir çuvalın, bir patates çuvalı olması gibi - meydana geliyor. Milyonlarca köylü ailesi, kendilerini biribirlerinden ayıran ekonomik koşullarda yaşadıkları ölçüde ve yaşayış şekillerini, yararlarını ve kültürlerini, öteki sınıflarınkilere karşı tuttukları ölçüde, ayrık bir sınıf teşkil ederler. Fakat küçük toprak sahibi köylüler arasında yalnız komşuluk bağı bulundukça ve yararlarındaki benzerlik, aralarında bir birleşme, bir ulusal bağ ve bir politik örgüt yaratmadıkça, bu aileler bir sınıf teşkil edemezler. Bu yüzden de, sınıf yararlarını, kendi adlarına iş görecek ya bir Parlemento, ya da bir Meclis aracılığı ile savunamazlar. Kendi kendilerini temsil edemezler; temsil edilmek zorundadırlar. Bu temsilciler, köylülere, efendileri olarak, üstün bir otorite olarak ve onları öteki sınıflara karşı koruyan ve yukarıdan yağmur ve güneş gönderen bir hükümet gücü olarak görünmek durumundadırlar. Dolayısıyla, küçük toprak sahibi köylülerin politik anlayışı, toplumun, yürütme gücüne bağlılığı ile anlatılabilir.

Tarihsel gelenek, Fransız köylülerinin kafasında, Napoleon adını taşıyan bir adamın, kendilerine parlak devirlerini geri getireceği inancını yaratmıştır. Napoleon geçinen biri çıktı geldi - çünkü, adı böyleydi gerçekten -; Napoleon kanununun şu maddesine de uygundu durumu: <<Babalık araştırması yasaklanmıştır.>> Yirmi yıllık avarelikten ve bir yığın biçimsiz serüvenden sonra, efsane gerçekleşiyor ve bu adam Fransızların kralı oluyor. Yeğenin saplantısı gerçekleşmiş oldu böylece; çünkü bu saplantı, Fransız halkının en kalabalık sınıfının saplantısına uyuyordu.

Fakat acaba, hem Fransa'nın yarısında çıkan köylü ayaklanmalarına hem de köylüler üzerine askeri birlikler gönderilmesine, köylülerin kütle halinde hapse atılıp sürülmelerine karşı konacak mıdır?

XIV. Louis'den bu yana, Fransa, böylesine köylü katliamı görmemiştir.

Anlaşmaya varalım bir kez. Bonaparte sülalesi, devrimci köylüyü değil, tersine, muhafazakar köylüyü; küçük toprak mülkiyeti düzeninin ortaya koyduğu toplumsal yaşayış koşullarından kurtulmak isteyen köylüyü değil, tersine, bu koşulları pekleştirmek isteyen köylüyü; kendi enerjisine dayanıp, kentlerle sıkı işbirliği yaparak eski toplumu devirmek isteyen köy halkını değil, tersine, bu köhne rejimin içine adamakıllı kapanmış, İmparatorluk hortlağının kendisini kurtarmasını, kayırmasını bekleyen köy halkını temsil ediyor. Bonaparte sülalesi, ilerlemeyi değil, tersine, köylünün boş inanını, hükmünü değil, peşin hükmünü, geleceğini değil, geçmişini temsil ediyor.

Parlementer cumhuriyetin üç yıllık sert yönetimi, Fransız köylülerinin bir kısmını, Napoleon hayallerinden kurtarmış ve devrimci yapmıştı; fakat harekete geçtikleri her kez, burjuvazi tarafından bastırılmıştır bu köylüler. Parlementer cumhuriyet zamanında, Fransız köylülerinin modern bilinci, geleneksel bilinçleri ile çatışır olmuştur. Süreç, ilkokul öğretmenleri ile papazlar arasında bitip tükenmeyen bir mücadele halinde uzadı gitti. Burjuvazi dayak attı öğretmenlere. İlk olarak köylüler, hükümet eylemi karşısında bağımsız bir tutum almaya çaba gösterdiler.Bu muhalefet, belediye başkanları ile valiler arasında sürekli anlaşmazlıklarla ortaya döküldü. Nihayet, parlementer cumhuriyet zamanında, çeşitli bölgelerdeki köylüler, kendi çocuklarından kurulu orduya karşı ayaklandılar. Burjuvazi, onların ağzının payını sıkıyönetimle ve ölüm cezaları ile verdi. Şimdi de ayni burjuvazi, kütlelerin ve Bonaparte'ın hatırı için kendisine ihanet eden <<aşağılık halk yığınının>> alıklığından sızlanıp duruyor. Köylü sınıfında imparator sevgisini güçlendiren burjuvazinin kendidir; bu köylü

tutkusunu doğuran koşulları muhafaza eden, yine burjuvazidir. Elbette burjuvazi, - kütleler muhafazakar kaldıkça, alışkanlığından, devrimci oldukça zekasından - çekinecektir.

Hükümet darbesinin ertesinde meydana gelen ayaklanmalarda, Fransız köylülerinin bir kısmı, 10 Aralıkta verdikleri kendi oylarına karşı, elde silah protestoda bulundu. 1848'den bu yana, edindikleri tecrübe, akıllarını başlarına getirmişti. Zaten bu köylülerin çoğu henüz, kendi ham hayallerinin öylesine esiriydiler ki en kızıl illerde halk, açıktan açığa Bonaparte'a oy verdi. Onlara göre, Millet Meclisi, Bonaparte'ın yapacağı şeyleri önlemişti ve Bonaparte da, sadece, şehirlerin zincire vurdukları köy iradesini özgürlüğe kavuşturmuştu. Hatta yer yer Napoleon'un yanına bir de Konvansiyon koymak gibi gülünç bir fikir besliyorlardı.

Birinci Devrim, yarı köle köylüleri alıp, serbest toprak sahibi durumuna getirdikten sonra, Napoleon, köylülere, paylarına düşen toprağı rahatça işleme ve toprak sahibi olmanın heyecanını tatmin etme imkanını veren koşulları sağlama bağladı, bir düzene soktu. Fakat şimdi, Fransız köylüsünü iflasa sürükleyen şey, Napoleon'un sağlamlaştırdığı mülkiyet düzeni, yani, toprak dağıtım düzeni olmaktadır. Feodal Fransız köylüsünü, toprak sahibi ve Napoleon'u da imparator yapan hep maddi koşullardır. İki kuşak yetmiştir şu kaçınılmaz sonucu meydana getirmeye: tarım alanında durum gittikçe ciddileşmiş ve köylü gittikçe borca batmıştır. XIX. Yüzyıl başlarında, Fransız köylü halkının özgürlük ve zenginliğinin zorunlu koşulu <<napolyonvari>> mülkiyet düzeni, bu yüzyıl içinde, köleliğin ve görülmedik bir yoksulluğun nedeni olmuştur. İkinci Bonaparte'ın savunduğu <<napolyonvari fikirlerin>> birincisi budur. Küçük toprak mülkiyetinin yıkılma nedenini, bu mülkiyetin kendi yapısında değil de bu yapı dışında, ikinci dereceden koşulların etkisinde aramak gerektiği fikrini, Bonaparte, hala köylülerle paylaşıyorsa girişeceği bütün denemeler, üretim ilişkilerine dokununca, sabun köpüğü gibi sönecektir. Küçük toprak mülkiyeti düzeninin gelişmesi, köylü sınıfının toplumun öteki sınıfları ile ilişkilerini tepeden tırnağa yıkmıştır. Nepoleon zamanında, toprağın parsellenmesi, köylerde serbest rekabete ve şehirlerde, - başlangıçta - büyük

sanayi düzenine bütünlük vermekten öteye gidemedi. Köylü sınıfının yararlandığı özel ücret bile, yeni burjuva toplumunun yararına idi. Yeni ortaya çıkan bu sınıf, burjuva rejiminin kent kapıları ötesine doğru bir uzantısı idi; rejim ulus çapında gerçekleşiyordu artık. Bu sınıf, kısa bir süre önce her yanda yıkılan büyük arazi sahibi aristokrasiye karşı tepki teşkil ediyordu. Köylüler özel bir ücret alıyorlarsa, bunun nedeni, feodalitenin yeniden dirilmesine karşı bir hücum üssü sağlamış olmaları idi. Küçük arazi mülkiyeti düzeninin Fransız topraklarına saldığı kökler, derebeyliğin her türlü besinini çekip alıyordu. Bu düzenin koyduğu engeller, eski efendilerinin saldırgan dönüşlerine karşı burjuvazinin doğal kalesi olmuştur. Fakat XIX. Yüzyılda, derebeylerin yerini şehir tefecileri; toprak üzerindeki derebey intifa hakkının yerini ipotek sistemi, aristokratik arazi mülkiyetinin yerini burjuva sermayesi almıştır. Köylünün elindeki toprak parçası, artık kapitalistin, topraktan yarar ve gelir sağlamasına olanak veren bir vasıtadır; yine bununla kapitalist, köylüye, ücretini nasıl kazanabileceğini görme imkanını bağışlıyor. Toprağa gelip dayanan ipotekli borç, bütün İngiltere devlet borçlarının yıllık faizi kadar yüksek bir borç taksiti yüklüyor Fransız köylüsünün sırtına. Küçük toprak mülkiyet düzeni, - ki bu mülkiyetin yaygınlaşması, köylüyü kaçınılmaz şekilde köleliğe doğru itiyor - Fransız ulusunun büyük kütlesini, mağara adamı yaptı sonunda. Onaltı milyon köylü, - kadınlar ve çocuklar dahil - mağaralarda oturuyor; bu mağaraların büyük kısmının bir tek, bir kısmının iki, en elverişli olanlarının üç hava deliği vardır. Oysa, kafa için beş duyu organı ne ise, bir ev için de pencereler odur. Yüzyılın başlarında, parlak başarılarla geliştirdiği bu yeni toprak düzeninin başına devleti nöbetçi koyan burjuva takımı, şimdi, devletin kanını ve iliğini emen bir vampir olmuştur ve bu cevherleri sermayenin sihirli kazanına atmaktadır. Napoleon kanunu, artık bir haciz ve icra yoluyla satış kanunundan başka bir şey değildir. Dört milyon - çocuklar v.b. dahil - <<resmi>> yoksul, serseri, katil ve fahişenin yanı sıra, uçurumun kenarına asılmış ve köylerde oturan, yahut da yırtık pırtık elbiseleri içinde, çoluk çocuk köyden şehire, şehirden köye göçeden beş milyon adam var. Dolayısıyla, köylülerin yararı artık, Napoleon zamanında olduğu gibi, burjuvazinin yararları ile ve sermaye ile

uyuşma değil, çatışma durumunda bulunuyor. Bu yüzden köylüler, dost ve kılavuzlarını, amacı burjuva düzenini değiştirmek olan **şehir proletaryası** içinde buluyorlar. Fakat **güçlü ve mutlak hükümet>>,** - bu da, İkinci Napoleon'un uygulayacağı ikinci <<napolyonvari fikirdir>> - bu <<maddi düzeni>> silahla korumaya davet ediliyor. Bu nedenden ötürü, bu <<maddi düzen>>, ayaklanan köylülere karşı Bonaparte'ın yayınladığı bildirilerde diline doladığı <<parola>> oluyor.

<<Güçlü hükümet>>, ve vergi, eş anlamlı iki terimdir. Küçük toprak mülkiyeti düzeni, yapısı gereğince, tüm yetkili ve geniş çaplı bir bürokrasiye dayanıklık eder. Bu türlü mülkiyet düzeni, ülkenin tüm yüzeyinde, ilişkiler ve kişiler arasındaki seviye eşitliğini, dolayısıyla da, merkeziyetçi bir iktidar için, bu kütlenin her noktasında ayni eylemi yapma olanağını sağlar; halk kütlesi ile iktidar arasına yerleşmiş aristokratik ara tabakaları ortadan kaldırır. Dolayısıyla, bu iktidarın her yandan doğrudan müdahalesini sağlar. Nihayet, ne şehirde ve ne de köyde iş bulamadığından, - kibarca verilen sadaka örneği - memurluk aramaya çıkan işsiz bir kalabalık meydana getirir ve bu memurlukların yaratılmasını teşvik eder. Napoleon devrinde, hükümet kapısına bakan bu kalabalık personel, doğrudan üretici değildi; şöyle ki, devletin saldığı vergilerle, yeni gözünü açmış köylü sınıfına bayındırlık işleri adı altında, şimdiyedek burjuvazinin özel endüstrisi yardımı ile gerçekleştiremediği şeyleri gerçekleştiriyordu. Demek oluyor ki, devlet vergisi, şehirle köy arasındaki mübadeleyi sürdürmek için gerekli bir baskı aracı idi. Yoksa, küçük toprak sahibi köylü, - Norveç'te ve İsviçre'nin bir kısmında olduğu gibi - kendi kendine yeter bir köylü olarak şehirli ile her türlü ilişkiyi kesebilirdi. Napoleon, süngüsü sayesinde ve kıtayı yağma etmek suretiyle yeni pazarlar açmakla, ana para ve faizleri de dahil, salınan vergilerini hepsini ödedi. Bu vergiler, o zaman köylü zanaati için bir uyarıcı oluyordu; oysa şimdi, bu zanaatin son dayanağını da ortadan kaldırıyor ve onu büyük bir yoksulluğun karşısında bırakıyordu. Omuzları rütbe şeritleriyle alacalı, iyi beslenmiş bir bürokrasi, işte, ikinci Bonaparte'a en çok çekici görünen napolyonvari fikir>> budur. Kendini, toplumun gerçek sınıfları yanı sıra uydurma bir <<kast>> yaratma zorunda gören

bir adama, bu fikir nasıl hoş görünmezdi? Bonaparte rejiminin devamını sağlamak, bu kast için bir geçim davası olmuştur. Napoleon'un en son yaptıklarından biri de memur maaşlarını eski ölçülere yükseltmek ve yeni çöplenme yerleri açmak oldu.

Bir başka <<napolyonvari>> fikir de hükümete yardımcı olarak, **papazların** egemenliğini sağlamaktır. Yeni doğan küçük toprak rejimi, toplumla uyum içindeyken, doğal güçlere bağlılığı varken, kendini yukardan koruyan yetkeye boyun eğerken, elbette dindardı; ama toprak parçası borca girince, kendi sıkıntısının da ötesine itilince, elbette dinsizleşmektedir. Gökyüzü, yeni kazanılan bu toprağa hoş şeyler katıyordu; ne de olsa, yağmur ve güneş oradan geliyordu. Fakat toprağının yerine gökyüzünü geçirmeye zorlanır zorlanmaz, bunu bir küfür kabul ediyor köylü. Papaz, artık sadece polisin kutsal köpeği olarak görünüyor ortada; görevi de Napoleon devrinde olduğu gibi, şehirlerdeki köylü rejimi düşmanlarını değil tersine, köylerdeki Bonaparte düşmanlarını göz hapsinde bulundurmaktır. Roma seferi bir kez daha yapılacaktır Fransa'da; ama Montalembert'in istediğinden tamamen başka bir yönde.

<<Napolyonvari>> ana fikir, **ordunun** erkçe üstün olduğu fikridir. Ordu, küçük toprak sahibi köylülerin <<şeref nişanesi>> idi; kahramanlaşmış köylüler demekti ordu; bu kahramanlar yurt dışında yeni mülkiyet düzenini savunuyorlar, yeni kazandıkları milliyeti yüceltiyorlar, ortalığı yağma edip, devrimlere yol açıyorlardı. Üniforma, onların resmi elbisesi; savaş, şiirleri; küçük toprak parçasının kafada büyütülmüş şekli, vatan; mülkiyet duygusunun en ideal şekli ise vatanseverlik oluyordu. Fakat Fransız köylüsünün, mülkiyet hakkını savunmak zorunda kaldığı düşmanlar, şimdi artık Kazaklar değil, ipotek kayıt defterinde bulunuyor. Ordu artık, köy gençliğinin değil, alt proletaryanın gözbebeğidir. Nasıl ki Bonaparte'ın kendi Napoleon'un yerini almışsa, ordu da, bedellerden meydana gelmektedir. Yaptığı şeyler de köylü avından, jandarma hizmetinden öte değildir şimdi; düzenindeki iç çelişmeler, 10 Aralık Derneği liderini, Fransız sınırları dışına itecek olursa, ordu, bir iki eşkiyalık marifetinden sonra, zafer defneleri toplamak şöyle dursun, tekme yiyecektir her yandan.

Gördüğümüz gibi, bütün <<napolyonvari fikirler>>, **henüz gelişmemiştir ve gençlik tazeliği taşıyan bu küçük toprak düzeni yararlarına uygun düşmektedir.** Ama bu düzen kocayınca, <<napolyonvari>> fikirlerle çatışmaya girer. Ölüm döşeğinde gördüğü hayallerdir sadece bu fikirler. Fakat Fransız ulusunun büyük kütlelerini geleneklerin ağırlığından kurtarmak için, emperyalizmin gülünç yansılaması (parodi) zorunlu idi. Küçük toprak düzeninin hızla çöküşü ile birlikte, onun üzerine oturtulmuş olan devlet yapısı da yıkılıp gidiyor. Modern toplumun ihtiyacı olan politik merkezleştirme, ancak, eskiden derebeyliğe karşı savaşmak için örgütlendirilmiş hükümet, ordu ve bürokrasi mekanizmasının kırıntıları üzerinde yükselebilir. Devlet çarkının parçalanması, merkezleştirmeyi tehlikeye sokmayacaktır. Bürokrasi, merkezciliğin - bu merkezcilik, henüz karşıtı olan derebeylik düzeninin etkisindedir - düşük ve kaba şeklinden başka bir şey değildir. Napoleon'a hayat vermekten umudunu kesen Fransız köylüsü, elindeki toprak parçasına inancını yitiriyor.

Fransız köylüsünün bugünkü durumu, Bonaparte'ı, Sina dağına, düstur almak için değil, düstur vermek üzere götüren 20 ve 21 Aralık seçimlerinin esrar perdesini kaldırıyor bize. Gerçeği söylemek gerekirse, Fransız ulusu, bu uğursuz günlerde demokrasiye karşı ağır bir günah işlemiştir; o demokrasi ki Tanrının her günü diz çöküp yalvarıyor: <<Kutsal Seçim, ne olur, bizim için dua et!>> Genel seçim sistemine gönülden bağlı olanlar, kendileri için pek çok iyi şeyler yapmış olan Bonaparte'ı alıp, bir Napoleon, bir Saul, bir Saint Paul, bir Simon, bir Saint-Pierre [25] haline getiren mucizeli güçten elbette vazgeçmek istemezler. Halkın ruhu, sesini oy sandıkları

(25) Saul: İsrail'in ilk kralı; ikincisi Davut'tur. Saul, çoban Davut'u alıp, sevgili kulu ve damadı yapmıştır. Fakat Davut'un başarılarını kıskanmış onu dağlara sürmüştür. Sonunda da Davut kendisini yenmiş ve yerine kral olmuştur. Simon: Katolik dinbilimine göre, İsa'nın oniki havarisinden biri.

aracılığı ile iletir, tıpkı Zekeriya Peygamber'in [26] Tanrısının kuru kemiklere seslendiği gibi: <<Tanrı, kemiklere şöyle seslendi: İşte, size ruh veriyorum, canlanacaksınız!>>

Burjuvazinin o zamanlar, Bonaparte'ı seçmekten başka çıkar yolu yoktu. Ya despotizm ya da anarşi, ikisinden birini seçecekti. Köstence din bilginleri toplantısında, ilkeciler, papaların sefih yaşantısından yakınıp, törelerde bir reform yapılması gerektiği konusunda sızlanınca, Kardinal Pierre d'Ailly, gök gürlemesini andırır bir sesle onlara şöyle bağırmıştı: <<Katolik kilisesini yalnız şeytan kurtarabilir, sizlerse melek arıyorsunuz!>> Ayni şekilde, Fransız burjuvazisi de hükümet darbesinin ertesinde şöyle haykırdı: <<Burjuva toplumunu yalnız, 10 Aralık derneğinin başı kurtarabilir! Burjuva toplumunu yalnız hırsızlık kurtarabilir!>> Bonaparte, toplumdan ayrı bir yürütme gücü olarak, <<burjuva düzenini>> güven altına almaya çağrılmış hissediyor kendini. Fakat bu burjuva düzeninin güç kaynağı orta sınıftır. Bu yüzden, Bonaparte, bu sınıfın temsilcisi pozunu takınıyor ve kararnamelerini bu espri ile yayınlıyor. Yalnız bu orta sınıfın politik etkisini parçaladığı ve her gün de parçalamakta olduğu içindir ki bir önem taşıyor Bonaparte. Bu sınıfın politik ve edebi gücüne düşmanlık taslıyor bu yüzden. Fakat orta sınıfın maddi gücünü korumak suretiyle, ona yeniden politik güç kazandırıyor. Bu yüzden, göründüğü yerde sonucu ortadan kaldırıp, nedeni muhafaza etmesi gerekiyor. Fakat bütün bunlar, küçük neden ve sonuç karışıklığı olmadan meydana gelemez. Çünkü, her ikisi de, kendi eylemlerinde ve karşılıklı tepkilerinde ayırıcı niteliklerini yitirirler. Sınır çizgisini silen yeni kararnameler işte bundan doğuyor. Ayni zamanda, Bonaparte, - burjuva toplumunun sınırları içinde, daha aşağı sınıfları da mutlu kılmak isteyen köylü ve halk temsilcisi olduğundan - burjuvaziye karşı çıkmış oluyor. <<Gerçek

sosyalistleri>>, hükümet olgunluğundan yoksun bırakan yeni karamameler doğuyor bundan da. Fakat Bonaparte, herşeyden

(26) Dört büyük ibrani peygamberinden biri.

önce, 10 Aralık Derneği liderliği, alt proletarya temsilciliği pozunu alıyor; kendi, çevresindekiler, hükümeti, ordusu hep bu derneğin malıdır. Bu dernek için herşeyden önce gelen konu, çıkarlarını kollamak, Kaliforniya piyangosu paralarını hazineden çekmektir. 10 Aralık Derneği'nin başı olduğunu, karamamelerle, karamamesiz, ve karamamelere rağmen doğruluyordu Bonaparte.

Adamın üzerine aldığı bu çelişmeli görev, hükümetinde çelişmeler olduğunu, bir oraya bir buraya başvurduğunu açıkça ortaya koyuyor; şu veya bu sınıfı kah kendine çekmeye, kah kötülemeye çabalıyor, en sonunda, hepsini de isyan ettiriyor. Bu pratik kararsızlık, hükümet eylemlerinin buyurucu ve keskin üslubu ile - amcadan kalmadır bu üslup - son derece gülünç bir karşıtlık teşkil ediyor.

Sanayi ve ticaret, dolayısıyla, orta sınıfın işleri, güçlü bir hükümet devrinde, sıcak limonluktaki bitkiler gibi, gelişmelidir. Öyleyse, bir yığın demiryolu imtiyazı ihsan edilmeli. Ama bir de zenginleşmesi gereken bonapartçı alt proletarya var; dolayısıyla, Borsada, eski kurtlar hemen demiryolu imtiyazları üzerinde dalavere çeviriyorlar. Ama hiçbir kapital, demiryolu imtiyazına para yatırmak istemiyormuş; ne çıkar, bankalar, demiryolu şirketlerinin hisse senetleri karşılığı avans vermeğe zorlanır olur biter. Ama bir yandan da, bankayı kişisel çıkarlara alet etmek isteniyor; bu yüzden de, bankanın sırtı okşanıyor. Bankanın haftalık bilanço yayınlama zorunluluğu kaldırılıyor. Hükümetle yapılan bu mukaveleden banka aslan payını alıyor. Ama öte yandan, halka da iş bulmak gerek; gelsin, bayındırlık

çalışmaları. Kamusal inşaat, halkın vergi yükünü ağırlaştırıyor ama, gelir sahipleri sağolsun; hemen yıllık faizler % 5 ten, % 4,5 a indiriliveriyor; vergiler de yarı yarıya azaltılıyor. Fakat bir de, ağzına bir parmak bal çalınacak orta sınıf var. O zaman, akla gelen şey, <<perakende>> şarap vergisini iki misli artırmak, şarabı <<toptan>> içen orta sınıf için bu vergiyi yarı yarıya indirmek oluyor. Mevcut işçi kuruluşları dağıtılıyor, ama demekçiliğin ilerde getireceği mucizeler övülüyor. Yardımına koşulacak köylüler de var; öyleyse gelsin, köylünün borçlanmasını ve mülkiyetin merkezleşmesini hızlandıracak emlak kredi bankaları. Ama bu bankalar, Orleans sülalesinin müsadere edilen mallarından para kazanmalıdır. Hiçbir kapitalist, kararnamede olmayan bu koşulu kabul etmediğinden, emlak kredi bankası basit bir kararname olarak kalıyor.

Bonaparte, toplumun bütün sınıflarına babalık etmek isterdi. Fakat birinden almadan öbürüne bir şey veremiyor. Nasıl ki, Fronde sıralarında, Guise Dükünün Fransa'nın en iyiliksever adamı olduğu söylenirdi, çünkü bütün malını mülkünü tahvile çevirmişti; Napoleon da öyle yapıp, Fransa'nın bütün tapusunu, bütün iş düzenini bir tek tahvile çevirmek istiyordu; karşılığı, tabii kendinde bulunacaktı. Önce Fransa'yı soyup soğana çevirmek, sonra da, çaldıklarını Fransa'ya geri vermek, daha doğrusu, Fransa'yı Fransız parası ile yeniden satın almak istiyordu; çünkü, 10 Aralık Derneği'nin başı sıfatiyle, kendine geçecek her şeyi satın alması gerekmektedir. Neler satın alınacak gibi değildi, devlet kurumları, Senato, Danıştay, Yasama organı, Legion d'Honneur nişanı, kahramanlık madalyası, lavuarlar, bayındırlık çalışmaları, demiryolları, askersiz muhafız birliği kurmayı, Orleans sülalesinin müsadere edilen malları, kısacası herşey. Ordudaki ve devlet mekanizmasındaki her görev bir alış veriş aracı oluyor. Fakat Fransa'nın elinden alınanların sonradan Fransa'ya geri verilmesi

işinde, en önemli şey, bu alış veriş yapılırken, 10 Aralık Derneği liderinin ve üyelerinin ceplerine giren komisyonlardır. Morny'nin metresi Kontes L... şu latifesiyle, Orleans sülalesi mallarının müsaderesine anlam kazandırmıştır: <<Kartalın bu ilk uçuşudur.>> Bu latife, **kartalın** bütün uçuşlarına uymaktadır; zaten bu kartalın **kargadan** ayrı yanı kalmamıştır. Bonaparte ve hempaları, her gün biribirlerine, şu İtalyan rahibinin, yıllarca yese bitiremiyeceği kadar malı olduğunu söyleyen cimriye dediklerini tekrarlayıp duruyorlar: <<Elindeki malları sayacağına, önünde yaşayacak kaç yılın var, onları say.>> Yılların sayısında belki hataya düşerler diye, dakika dakika sayıyorlar onlar da ömürlerini. Ne idiği belirsiz bir maskara sürüsü, rütbelerle süslü elbiseleri içinde, yaygaracı, ipi pazara çıkmış, soyguncu bir derbeder takımı tıpkı Soulouque'un (27) yüksek memurları gibi gülünç bir cakayla sarayda, bakanlıklarda, idare ve ordunun yüksek kademelerinde habire koşuyor. 10 Aralık Derneği ahlakçısının **Veron - Crevel,** akıl hocasının da **Granier de Cassagnac** olduğu düşünülürse, bu derneğin üst tabakasının ne olduğu kolayca anlaşılabilir. Guizot, Başbakanlığı sırasında, bu Granier'yi, küçük bir gazetede haneden muhalefetine karşı kullanırken, onu hep şöyle överdi: <<Maskaralar kralıdır bu.>> Saray ve Bonaparte'ın güruhu konusunda, XV. Louis'yi hatırlatmak haksızlık olur' Çünkü, <<... Fransa, oldukça çok sayıda metres hükümeti görmüştür, fakat kendisini teslim eden erkeklerden kurulu bir hükümet asla.>>

---

(27) Souloque: (1782-1867) Haiti Cumhurbaşkanı. Napoleon'u taklif ederek, 1849'da kendini Haiti İmparatoru ilan etmiş, çevresine zenci mareşal ve generallerden kurulu bir genel kurmay toplamış, sarayını, Fransız sarayı gibi örgütlemiştir. Fransız halkı, Lous Bonaparte'e, Soulouque takma adını vermek suretiyle bu benzerliği ustaca yakalamıştır.

Bonaparte, bir yandan, durumundaki biribirini tutmaz zorunlukların baskısında kalırken, öte yandan, bir hokkabaz gibi, birkaç numara ile seyircilerin dikkatini hep üzerinde tutmak ve dolayısıyla, her gün minyatür hükümet darbesi yapmak zorunda kalıyor; böylece de burjuva ekonomisini altüst ediyor; 1848 Devrimine dokunulmaz görünen her şeye dokunuyor, bazılarını devrime şükrettiriyor, bazılarına da devrim isteği veriyor; hükümet çarkının itibarını kırmak ve onu hem rezil ve hem de gülünç duruma sokmak suretiyle de düzen adına anarşi yaratmış oluyor. Paris'te, Napoleon'un giydiği imparatorluk hırkasına saygı adı altında, Treves Kutsal Gömleği (28) saygısını tazeliyor. Fakat imparatorluk hırkası, Louis Bonaparte'ın omuzlarına konduğu gün, Napoleon'un tunç heykeli, Vendome sütunundan yuvarlanacaktır.

---

(28) Treves katedralinde muhafaza edilen kutsal kalıntı. Efsaneye göre, bu gönlek, Büyük konstantin'in annesi İmparatorice Helene tarafından Treves Piskoposu'na hediye edilmiştir. 1844'te, Piskopos Arnoldi bu emaneti halka gösterdi; bu da pek çok katoliği sinirlendirdi ve Ronge'un yönetimindeki Alman katolik hareketinin teşekkülünüjkolaylaştırdı. Ronge, Arnoldi'ye gönderdiği bir mektupla, böyle bir taassuba ve boş inana şiddetle karşı çıktı.

KİTAPTA GEÇEN İSİMLER ÜZERİNE AÇIKLAMALAR

Baraguay d'Hilliers, Kont (1795-1878) Ordudan yetişmedir, 1848 ve1849 yıllarında Doubs İli Milletvekili ve düzen partisinin yöneticilerinden biri. Louis Bonaparte'la birlik olmuş, 2 Aralık hükümet darbesine katılmıştır. Mükafat olarak, mareşalliğe terfi ettirilmiş ve senatör olmuştur.

Baroche (1802 - 1870) Avukat. Bourges Yüksek Adalet Divanı Baş Savcısı. Louis Bonaparte'la birlik olmuş, 2 Aralık hükümet darbesinden sonra Danıştay başkanlığına getirilmiştir.

Barrot, Odilon (1791 - 1873) Temmuz Monarşisi zamanında, ılımlı solcuların lideri. Orlenistlerin arasında bulunmuştur. Louis Bonaparte'ın ilk kabinesinde (20 Aralık 1848 - 1 Kasım 1849) Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı yapmış, basın ve toplanma özgürlüğünü kısıtlayarak, kulüpleri kapatarak, Roma seferini zorla kabul ettirerek gerici bir politika izlemiştir. Monarşist inançlarına dönünce, Bonaparte'tan ayrılmış ve hükümet darbesinden sonra, İmparatorluğun çöküşüne kadar politik hayattan çekilmiştir.

Blanc, Louis (1811 - 1882) Politika yazarı, politika adamı, sosyalist kuramcı. 1840 da, işçi dünyasında büyük bir yankı uyandıran <<İş Organizasyonu>> adlı bir broşür yayınlamıştır. 1841'de, <<On yılın tarihçesi>>, 1847 de, <<Devrim Tarihi>> adlı kitapları yayınlandı. Sınıf mücadelesi prensibini kabul etmiyor, devletin desteklediği ulusal iş yerlerinin organizasyonu sayesinde, kapitalist toplumun barış içinde sosyalist toplum durumuna geçebileceğini düşünüyordu.

Blanqui, Auguste (1805 - 1881) XIX. Yüzyıl Fransız devrimcilerinden biri. Devrimci fikirleri, babuvizmin büyük ölçüde etkisinde kalmıştır. Karbonarizmi benimsemiş, 1830'dan sonra, Temmuz Monarşisine karşı bıkmadan mücadele etmiştir. 1839'daki ayaklanmadan sonra, ölüme mahkum edilmiş, arkasından cezası müebbet hapse çevrilmiştir. Şubat Devrimiyle serbest bırakıldı. Hemen bir kulüp kurdu, işçi sınıfını örgütlemeye çalıştı. 15 Mayıs 1848 harekctine katılışından dolayı, yeniden on yıl hapse mahkum oldu. 14 Ağustos 1870'de, III. Napoleon hükümetini, 30 Ekimde de Milli Savunma hükümetini devirmeye teşebbüs etmiştir. Bu son teşebbüsünden dolayı müebbet hapse mahkum olmuş, bu yüzden 1871 ayaklanmasına katılamamıştır.

Cassagnac, Adolphe - Garnire (1806 - 1880). Yazar, tarihçi, romancı. Orleans hanedanı taraflısı. Şubat Devrimi'nden sonra, koyu bonapartçı olmuş, Bonaparte'ı, önceleri Cumhurbaşkanı iken, sonraları İmparatorken, edebi çalışmaları ile desteklemiştir. Yasama Kurulu üyesi. Kuruntudan uzak polemiği ile tanınır.

Caussidiere, Marc (1808 - 1861) Saint - Etienne'de, memurken, 1834 Lyon ayaklanmasına katılmış, yirmi yıl ağır hapse mahkum olmuş, sonra 1837'de affa uğramıştır. Bütün cumhuriyetçi komplolarda parmağı vardır. 1848 Şubatında, barikatlar üzerinde çarpıştıktan sonra, emniyet müdürlüğünü eline geçirmiş ve orada kalmıştır. 15 Mayıstan sonra, suçlandırılmış, 1848 Haziran ayı olaylarında takibata uğramış ve yurdu terketmek zorunda kalmıştır.

Cavaignac, Eugene - Louis (1802 - 1857) General, politikacı, ünlü cumhuriyetçi, Godefroy Cavaignac'ın küçük kardeşi Kurucu Meclis ve Yasama Meclisi üyesi, burjuva cumhuriyetçi partisinin <<öz>> cumhuriyetçiler partisinin liderlerinden biridir. Savunma Bakanı olmuş ve 1848 Haziran olaylarında ayaklanmayı bastırmak için olağanüstü yetkiler almış, fakat bu yetkileri pek kabaca kullanmıştır. Sonra, Başbakan olmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ancak 1448107 oy alabilmiş, oysa Bonaparte, üç misli oy almıştır. 2 Aralık gecesi, tevkif edilmiş, fakat hemen serbest bırakılmıştır. Cavaignac, iki kez Paris milletvekili seçilmiş, ikisinde de yeni rejime bağlılık andı içmeyi reddetmiştir.

Chambord, Henri - Charles d'Artois, Bordeaux dükü, Kont (1820 - 1883) Berry Kontunun oğlu, X. Charles'in torunu. 1830 yılı Temmuz olayları sırasında, X. Charles, onun lehine tahttan feragat etmiş, bunun üzerine de Chambord Kontu, V. Henri olarak Fransa tahtına oturmak istemiştir. İkinci Cumhuriyet devrinde, Emst'te oturmuştur. Ölümü ile, Bourbon sülalesi sönmüştür.

Changarnier (1793 - 1877) General 1848'de, Cezayir Genel Valisi. Bu tarihten biraz sonra Kurucu Meclis'e seçilmiş; Paris askeri birliklerinin kumandanlığına atanmış, monarşistlerle birleşmiştir. Louis-Napoleon Bonaparte'ın rakibi olduğundan, 2 Aralık 1851'de, görevinden atılmış, tevkif edilmiş, sürülmüştür. 1875'de, cumhuriyet aleyhine oy kullanmış, fakat yine de, tabi senatör olmuştur.

Duprat, Pierre - Pascal (1851 - 1885) Politikacı. Kurucu Meclis ve Yasama Meclis üyesi, Onun verdiği önerge üzerine, Paris'te sıkıyönetim ilan edilmiş ve Cavaignac, diktatörlüğe getirilmiştir. Louis Bonaparte'ın kararlı düşmanıdır. 2 Aralık hükümet darbesinde tevkif edilip sürülmüştür.

Falloux, Kont (1811 - 1886) Lejitimist ve papaz egemenliği taraftısı. 1846'da milletvekilliği, sonraları, 1848 Kurucu Meclis üyesi. İşçi haraketine son verilmesinden yana olmuştur. Odilon Barrot kabinesinde, Milli Eğitim ve Diyanet İşleri Bakanı olmuş, eğitimi, papazlara bırakan <<Falloux kanununu>> kabul ettirmiştir.

Flotte, Paul - Lois de (1817 - 1860) Denizci. Birçok bilimsel seferlere girişmiştir. Fourier taraflısıdır. Şubat Devrimi'nden sonra, Blanqui kulübünün en nüfuzlu hatiplerinden biri olmuş, 15 Mayıs hareketine ve 1848 Haziran ayaklanmasına katılmıştır. 1850 Martında, sosyalistler tarafından Yasama Meclisi'ne adaylığı konmuş ve iki grubun birleşmesini göstermek üzere, demokratlarca desteklenmiştir. 2 Aralık darbesinden, sonra Fransa'dan, sürülmüştür. Garibaldi'nin yönetimindeki İtalyan kurtuluş hareketine de katılmıştır.

Girardin, Emile de (1806 - 1881) Gazete yazarı ve politikacı; 1836'da, ilan ve reklamlar sayesinde ucuza çıkan ilk politik gazeteyi - La Presse - kurmak suretiyle gazetecilikte devrim yaptı. Önceleri, Louis Bonaparte'ı destekledi, sonraları, Millet Meclisi'nde ona karşı cephe aldı, hükümet darbesinden sonra, Fransa'dan sürüldü. Fakat hemen sonra, İkinci İmparatorluk'la birleşmiş ve Paris'e dönmüştür. Hiçbir politik fikri olmayan Girardin, her şeyden önce, kurnaz bir iş adamı olmuştur.

Guizet, François (1784 - 1874) Tarihçi, devlet adamı, imparatorluk devrinde Sorbonne'da profesör. Restarosyan zamanında, 1814 Anayasasının tam uygulanmasını isteyen doktriner partiye katıldı. 1830'da milletvekili seçilip, 1830 Temmuz Buyruklarını protesto etti. Monarşi sırasında, daha da dar bir muhafazakarlığa yöneldi. Sıra ile İşçişleri, Milli Eğitim Bakanı, Londra Büyük Elçisi oldu, 1840'da, Soult kabinesine girdi: 1840'tan, 1848'e kadar, Fransa'nın iç ve dış politikasını yönetti. Her türlü reformu geri çevirdi. Muhafazakar yüksek burjuvazinin politikasını temsil etti ve ona şu parolayı verdi: <<zenginleşiniz.>>

Hugo, Victor (1802 - 1885) Kurucu Meclis ve Yasama Meclisi üyesi. Hugo bir Bonaparte düşmanı idi. 2 Aralıktan sonraki barikatlarda yer almış, 1870'e değin sürgünde kalmıştır.

Lamartine, Marie - Louis - Alphonse de (1790 - 1869) Temmuz Monarşisinde milletvekili. Kendini, kah bağımsız muhafazakar, kah ilerici olarak nitelemektedir. 1848 Şubat olaylarında, Orleans düşesinin naipliğine karşı olduğunu bildirdi geçici, bir hükümetin kurulmasını istedi ve onda da görev aldı. Bu kabinede, uzlaştırıcı bir rol oynamak istiyordu, daha sonraları da bütün sevgisini kaybetti. 2 Aralıktan sonra, politikayı bıraktı.

Ledru - Rollin, Alexandre (1807 - 1874) 1841'de milletvekili olup, cumhuriyetçi Demokrat Parti'nin başında önemli bir rol oynamıştır; 1843'de, sosyal eğilimli <<La Presse>> gazetesinin kurucularından birisi olmuştur. Kurucu Meclis üyesi, Yürütme Komisyonu üyesi olmuş ve Lamartin'le birlikte, 15 Mayıs gösterisine katılanları dağıtma hareketinin başına geçmiştir. Haziran olayları ile kendini muhalefete atmıştır. Yasama Meclisi'ne üye olunca, Yaylacı grubun liderliğine geçmiştir. Başarıya ulaşamayan 13 Haziran 1849 ayaklanmasından sonra, İngiltere'ye kaçmış ve ancak 1870'de dönmüştür.

Louis - Philippe (1773 - 1850) 1830'dan, 1848'e kadar Fransa Kralı. Dük Louis - Philippe Joseph d'Orleans'nın oğlu. Babası ile birlikte devrimi lehinde olduğunu bildirdi, Milli Muhafız Birliğine girdi ve Jakobenler kulübüne üye oldu. Emrinde bulunduğu Dumouriez'nin ihanetinden sonra, cumhuriyete karşı yapılan suikasta katılmamış olmamasına rağmen - Louis - Philippe, Fransa'dan ayrılmak ve Bourbon'larla uzlaşmak zorunda kaldı. X. Charles'ın tahttan feragatinden sonra, Fransa Kralı ilan edildi. Louis - Philippe, burjuva kral tipindeydi. Kişisel yararlarını ve özellikle maddi yararlarını ustaca savunmasını bildi. Mallarını, devletin malı olarak değil de, ailesinin malı olarak kaydettirdi. Şubat Devrimi'nden sonra, Ingiltereye kaçtı ve 1850'de, Charemont şatosunda öldü.

Magnan, Bernard - Pierre (1791 - 1855) General I. Napoleon ordularında hizmet görmüş, daha sonraları, Cezayir'de, yararlık göstermiştir. Lyon'daki işçi ayaklanması (1831) sırasında, işçilere karşı yeteri kadar enerjik davranmadığından görevinden atıldı; o anda Belçika hizmetine girdi. 1839'da Fransa'ya döndü, Lille ve Roubaix'deki işçi hareketinin bastırılmasına yardım etti.

Louis - Napoleon'un Bulonya seferine katılışından dolayı mahkemeye verildi, fakat beraat etti. 1848 Haziran ayı olayları sırasında, tümeninin başına geçip, Paris'e, Cvaignac'ın imdadına koştu. Paris'teki 23 Haziran 1848 ayaklanmasını izleyen Lyon ayaklanmasının bastırılma hareketine katıldı. Bu yüzden, Marx, ona, <<Lyon kahramanı>> adını vermiştir. Bonaparte taraftısı olduğundan, 1851'de, Paris garnizon kumandanlığına atanmıştır. 2 Aralık darbesi sırasında Paris'te meydana gelen hareketi, ordusu ile bastırmıştır. Marx, yine bu yüzden ona, <<Aralık olayları kahraman>> adını veriyor. Kısa bir zaman sonra, mareşal ünvanını alıyor ve senatoda bir koltuk kapıyor.

Mote, Louis - Mathieu, Kont (1781 - 1855) İmparatorluk devrinde, Danıştay üyesi, Restorasyon ve Temmuz Monarşisinde bakan olmuş, merkez - sağ politikasını temsil etmiştir. Kurucu Meclis ve Yasama Meclisi üyesi seçilmiş, 2 Aralık darbesini protesto etmiştir.

Montalembert, Kont (1810 - 1870) Gazeteci ve politikacı. Liberal katolikliği organı <<L'Avenir>> adlı gazeteyi Lamannais ile birlikte çıkardı. Bu hareketin Papa tarafından mahkum edilişi üzerine, mutaassıp katolikliğe doğru kaydı. Temmuz Monarşisinde, meclis üyesi olunca, Roma Kilisesi doktrinlerini şiddetle savundu. Kurucu Meclis ve Yasama Meclisi üyesi oldu, Louis - Napoleon'a bağlandı ve 2 Aralık darbesini tasvip etti.

Ney, Edgar (1812 - 1882) Albay, ünlü Mareşal Ney'in oğlu, Cumhurbaşkanı Louis Napoleon'un yaveri. Özel bir görevle Roma'ya gönderildi; orada, Millet Meclisi'nde tartışmaya yol açan ünlü mektubu aldı; bu mektupta Bonaparte, Papa X. Pie'nin yeniden papalığa geçme koşulu olarak, idarenin laikleştirilmesini ileri sürüyordu.

Orleans, Düşes Louis - Philippe'in büyük oğlu olan ve 1842'de ölen Orleans Dükü'nün karısı. Louis - Philippe, torunu ve Orleans düşesinin oğlu olan Paris Kontu lehine tahttan feragat edince, oğlunun küçüklüğünde naibliğin düşese kalması gerekiyordu; fakat cumhuriyetin ilanı, onu iki oğlu ile birlikte yurttan ayrılmaya zorladı.

Oudinot, General (1791 - 1863) Napoleon'un bir mareşalinin oğlu. Roma Cumhuriyeti üzerine gönderilen kıtaların kumandanı. Yasama Meclisi'ne seçilince, Louis - Bonaparte'a muhalif olmuş ve hükümet darbesine mukavemet hareketi kurmaya teşebbüs etmiştir.

Paris Kontu (1838 - 1894) Dük Ferdinand d'Orleans'ın büyük oğlu, kendi lehine tahttan feragat eden Kral Louis - Philippe'in torunu. Cumhuriyetin ilanı üzerine, annesi Orleans Düşesi ile Birlikte Fransa'dan ayrıldı. Amerika iç savaşlarına ve Fransız - Alman savaşına katıldı. 1873'de, Chambord Kontu lehine taht üzerindeki iddialarından vazgeçti. Chambord Kontu'nun 1883'te ölümü üzerine, kralcılar tarafından, VII. Philippe ünvanı ile Fransa kralı ilan edildi.

Persigny, Kont (1808 - 1872) Politikacı. Meslek hayatına askerlikte başlamış, Temmuz Devrimi'nden sonra ordudan ayrılmıştır. Saint - Simon hareketinde bulunmuş, daha sonraları, bonapartist olmuştur. Yasama Meclisi'ne üye olmuş, 2 Aralık darbesine filen katılmıştır.

Proudhon, Pierre - Jeseph (1809 - 1865) Gazeteci. Küçük burjuva sosyalizminin temsilcisi. Besançon'lu bir birahane garsonunun oğlu olan, Proudhon, 19 yaşında tahsilini yarıda bırakıp, matbaacı olarak Fransa'yı dolaşmıştır. 1838'de, liseyi bitirmiş, Paris'e gelmiştir. 1840'da,

<<Mülkiyet Nedir?>> adlı kitabı yayınlanıyor. 1842'de, <<Mülk Sahiplerini Uyarma>> adlı yapıtı için ağır ceza mahkemesine veriliyor ve beraat ediyor. <<Ekonomik Çelişmeler Sistemi veya sefaletin Felsefesi>> ni yayınlıyor; Karl Marx buna <<Felsefenin sefaleti>> ile karşılık vermiştir. Kurucu Meclise üye olmuş, pek çok gazeteye yazı yazmış, bütün partilere çatmıştır. 1849 Martında, prens - cumhurbaşkanının sorumluluğu üzerine yazdığı bir makaleden ötürü mahkum olmuştur.

Rouher, Eugene (1814 - 1884) Avukat ve politikacı. Adalet Bakanlığı yapmıştır. III. Napoleon üzerinde öylesine güçlü bir etkisi olmuştur ki, kendine <<İmparator Yardımcısı>> lakabı bile verilmiştir. III. Napoleon'un düşmesinden sonra, Londra'ya göç etmiş, bununla birlikte, hemen Fransa'ya dönmüş ve Meclis'te, bonapartçı grubun lideri olmuştur.

Sue, Eugene (1804 - 1857) Romancı ve sosyalist. Sosyal romanları çok tanınmıştır: <<Paris'in Esrarı>>, <<Göçebe Yahudi>>, <<Halkın Esrarı>>. 1850'de Yasama Meclisi'ne seçildi ve orada tamamen ikinci planda kaldı.

Thiers, Adolphe (1797 - 1877) Tarihçi. Restorasyon devrinde, kendini <<Fransız Devrim Tarihi>> ile tanıttı; bu kitap, devrin liberal burjuvazisinin devrim üzerindeki görüşünü yansıtıyordu. 1830 Devrimi'nin hazırlığına ve Orleans Dükü'nün tahta çıkarılması hareketine fiilen katıldı. Sıra ile, İçişleri, Dışişleri Bakanlığı, 1836 ve 1840'da Başbakanlık yaptı, 1840'dan, 1848'e kadar, merkez - sol muhalefetinin öncüsü oldu. İşçi hareketine düşmanlığı yüzünden, Louis - Napoleon Bonaparte'ın adaylığını uygun karşılaşmış, sonradan onun politikasına da karşı çıkmıştır. Hükümet darbesinde, tevkif edilip sürülmüştür. 1852'de, geriye dönmüş, 1863'te, Paris'ten milletvekili seçilmiş olan

Thiers, III. Napoleon politikasının karşısına dikilmiştir. 1871'de, Millet Meclisi tarafından yürütme gücünün başına getirilmiştir. 1871 Paris ayaklanmasını şiddetle bastırmıştır.

Tocqueville (1805 - 1859) Tarihçi ve devlet adamı. 1839'dan bu yana milletvekili, solcu Anayasa taraflısı. Guizot hükümeti aleyhine oy kullandı. Kurucu Meclis ve Yasama Meclisi üyesi. Odilon Barrot kabinesinde, Dışişleri Bakanı. Louis - Napoleon'a karşı. Anayasa revizyonu konusunda sözcü. 2 Aralık darbesine karşı yapılan mukavemete katıldı. Tevkif edildi, fakat hemen sonra serbest bırakıldı. Ünlü <<Eski Rejim ve Devrim>> adlı kitabın yazarı.

Vieyra - Albay. Milli Muhafız Birliğinin Kurmay Başkanı. 13 Haziran 1849 hareketinden sonra, demokrat gazetelerin yayınlanmasını yasaklayan kararnameyi uygulamış ve gazete binalarını yıktırmıştır.

Lois Banaparte'nin 18 BRUMAİRE'i

Brumaire, Büyük Fransız Devrimi takviminde 22 ya da 23 ekim'den 20 ya da 21 Kasım'a kadar süren ikinci ayın adıdır... Bu ayın en önemli günü de Napoleon Bonaparte'ın cumhuriyeti devirip tek başına iktidara geçtiği tarih olan 18-19 Brumaire'dir. O zamanın karışıklıklarından yararlanmasını bilen bu genç general, çeşitli güçleri kullanarak ,bu güçlere çıkar sağlayacağına söz vererek başa geçmiştir. Ama gene de bu, gerek fransa gerekse bütün dünya için önemli sonuçlar doğuran, Marx'a göre trajedi deyimiyle nitelenecek değerde bir olaydır. Aradan daha elli yıl bile geçmeden, aynı oyunu oynamaya kalkanların çıkması durumu komediye dönüştürmektedir. Napoleon Bonaparte'ın yeğeni olan Charles Louis Napoleon Bonaparte (1808-1873) da bu güldürünün baş oyuncusudur. Amcasına özenmiş onun yeteneklerini kendinde var sanmış, büyük bir ihtirasla ortaya atılmış ve üstelik durumu iyi değerlendirdiği için isteğini gerçekleştirerek başa geçmiştir. Ama gene de bütünüyle 1. Napoleon'un parodisi, taklidi olmaktan kurtulamamıştır. Marx, kitabına koyduğu adla bile, 1. Napoleon ile yeğeni arasındaki özentiyi belirterek, alay etmektedir.

YORUM YAYINLARI